

ISSN: 2458-9292

YÜKSEK ÖĞRETİM DERGİSİ

OCAK-ŞUBAT-MART 2021 / SAYI 19

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU

YÖK YÜKSEK ÖĞRETİM DERGİSİ

Sahibi

Prof. Dr. M. A. Yekta SARAC

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Süleyman Necati AKÇEŞME

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Rahmi ER

Prof. Dr. Hayati DEVELİ

Prof. Dr. Sezer Ş. KOMSUCUOĞLU

Prof. Dr. Özer KANBUCOĞLU

Şener ASLAN

Fatih TIĞLI

Ali BULUT

Görsel Yönetmen ve Tasarım

Kurtuluş KARAŞIN

Dergi İletişim

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

06539 Bilkent Ankara-Türkiye

E-Posta: yuksekogretimdergisi@gmail.com

Telefon: +90 (312) 298 70 00

Basım Yeri

Altan Matbaası

Ankara/Türkiye

ISSN: 2458-9292

Yılda 4 kez yayımlanır.

1.500 Adet basılmıştır.

Dergideki tüm yazıların her türlü hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Sunuş

Dergimizin 19. sayısı ile sizleri selamlıyoruz.

2020, salgın nedeni ile çok zor bir yıldır. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre, 20 Aralık 2020 itibarı ile dünya genelinde vaka sayısı 75.110.651 oldu, COVID-19 nedeni ile 1.680.395 kişi hayatını kaybetti. Bütün sektörler ve kurumlar gibi tüm dünyada yükseköğretim, birçok yönü ile salgından etkilendi.

Ancak her şeye rağmen, sınıflarımız kapalı olsa da çevrimiçi ortamlarda eğitimin, seminerlerin, panellerin, kongrelerin devam edebilmesi ve üniversitelerimizin toplumsal, teknolojik ve çevresel değişimlere ilişkin sunduğu eğitimler ile lokomotif görevlerini sürdürmeleri bu ağır süreçte de devam etmektedir.

Kurumlar için pandemi sürecinde doğal olarak en çok dikkat edilen konu sağlık ve risk yönetimi oldu. Yükseköğretimde üniversitelerimizin teknolojik altyapılarını geliştirmeye, akademik standartların ve programların kalitesinin korunmasına, öğrenciler için gerektiğinde mali yardım ve ruh sağlığı desteği verilmesine özen gösterildi. 2020-2021 öğrenci kayıtları e-devlet üzerinden yürütüldü ve üniversitelerimizde doluluk oranlarında bir düşüş gözlenmedi.

Sevindirici ve teşvik edici bir haberimiz de, UNESCO 2018 verilerine göre, Türk yükseköğretiminin, uluslararası öğrenci sayılarında dünyada ilk 10'a yükselmesi oldu.

2020-2021 öğretim yılı içinde kayıtlarımızdaki uluslararası öğrenciler 200 bini aşmış durumdadır.

Yükseköğretimde uluslararasılaşma ile kazanılan en önemli kavramlardan biri, yeni nesillerin düşünme gücünün ev

sahibi (host) üniversitelere yansımadır, bu ciddi küresel bir kazanımdır.

Yükseköğretimde dünya genelinde yeni karşılıklı-iletişim modelleri karşımıza çıkmaktadır. Uzaktan ve çevrimiçi eğitimin, hiçbir zaman örgün eğitimin alternatifi olamayacağını biliyoruz.

Ancak pandemi dönemi bize gösterdi ki dijitalleşme, artık eğitimin ve güncel hayatımızın da çok önemli bir parçası olmaya devam edecektir. Bu nedenledir ki YÖK olarak son iki yıldır ve pandemi döneminde daha da hızlanarak eğitim sistemimizde dijital iletişim ağlarının inşasına ciddi olarak önem veriyoruz. Öğrencilerimizin ve öğretim elemanlarımızın dijital alanda yetkinlikler kazanmalarını ana hedeflerimiz arasına koyduk. Üniversitelerimizde Fen Bilimleri, Mühendislik, Sosyal alanlar ve Sağlık fakülteleri veya meslek yükseköğretimimizde gelecek yıllar için son derece gerekli olacak teknolojik yeniliklerin izlenmesi, kullanılması ve programlama becerileri dijital yetkinlikler olarak öğretilmelidir, tüm kurumlarda ancak bu becerilere sahip olanlar yol alacaklardır.

Dergimizde, 2019 - 2020 eğitim yılında Yükseköğretim Kurulunda yapılan tüm yeni ve yenilikçi çalışmaların bir özeti de sunmaktayız.

Özellikle Anadolu'daki üniversitelerimizde Anadolu Projeleri başlığı altında her alanda olduğu gibi çeşitli iş birlikleri ile dijital yetkinlikler açısından eğitimcilerin eğitimlerini üstlendik.

Bunun yanı sıra, olaylar ve yeni gelişmeler karşısında dayanıklı olabilmek (resilience), stres toleransı ve esneklik kavramlarını da yeni yetişen nesillerimize kazandırmamız gereken önemli başlıklar olarak görmekteyiz. Tüm akademi camiamıza, üniversitelerimize bu zor günlerde gösterdikleri yoğun çalışmalar ve dirençleri için teşekkürlerimi sunuyorum.

Hekimlerimiz ve tüm sağlık çalışanlarımıza şükran duygularımızı iletiyor, emeklerinin ve haklarının ödenemeyeceğini ifade etmek istiyorum.

Saygılarımla,

Prof. Dr. M. A. Yekta SARAÇ
YÖK Başkanı

İÇİNDEKİLER

- 6 YÜKSEKÖĞRETİM AKADEMİK YILI AÇILIŞ TÖRENİ 2020-2021
- 16 2020 YÖK ÜSTÜN BAŞARI ÖDÜLLERİ SAHİPLERİNİ BULDU
- 18 TÜRKİYE'NİN AZERBAYCAN'A ASKERİ YARDIMI VE AZERBAYCAN MİLLİ ORDUSUNUN KURULMASI İÇİN YAPILAN İLK ÇALIŞMALAR (1918)
- 24 GEÇMİŞTEN BUGÜNE AZERBAYCAN-TÜRKİYE ARASINDA EĞİTİMDE ORTAK KÜLTÜR VE DEĞERLERİN YERİ
- 28 SURİYE ve FİLİSTİN'DE RUS MEVCUDİYETİ ve OSMANLI SİYASETİ (1847-1914)
- 32 HZ. PEYGAMBER ÖRNEKLİĞİNDE DİNİ DOĞRU ANLAMAK
- 37 NEVSÂL-i ÂFIYET (SAĞLIK YILLIĞI) Dr. Besim Ömer Paşa
- 41 YAKUTLARA (SAHALAR) GENEL BİR BAKIŞ
- 46 TÜRKİYE'NİN MİMAR KADINLARI
- 49 DOĞAL GAZDA YENİ UMUTLAR: KARADENİZ'DE SAKARYA KEŞFİ
- 55 ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN KÜRESEL SALGIN SÜRECİNDE EĞİTİME ERİŞİMİ İÇİN YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA ALINAN TEDBİRLER
- 61 YÖK -CISCO EĞİTİM İŞ BİRLİĞİ
- 63 İTÜ-TPAO ÖDÜLLÜ İŞ BİRLİĞİ AÇIK DENİZ EMNİYET VE ACİL DURUM EĞİTİMLERİNİN BÖLGESEL MERKEZİ: İTÜ DENİZCİLİK FAKÜLTESİ
- 67 UNICA: AVRUPA BAŞKENT ÜNİVERSİTELERİ BİRLİĞİ 30. YILINI KUTLUYOR

73 ÇUKUROVA
ÜNİVERSİTESİ

76 MEF
ÜNİVERSİTESİ

82 KOÇ ÜNİVERSİTESİ
ARKADAŞIM DİYABET
KAMPI

85 GECENİN ZİFİRİ
KARANLIĞINDAN
GÖKYÜZÜNÜN AYDINLIK
DİYARLARINA BİTLİS
EREN ÜNİVERSİTESİ

87 MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SÜREKLİ EĞİTİM
UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ
(MEÜSEM)
UZAKTAN EĞİTİM
YÖNTEMİYLE TÜRKİYE'YE
ULAŞIYOR...

90 TÜRKİYE
YÜKSEKÖĞRETİMDE
ULUSLARARASILAŞMADA
DÜNYADA İLK 10
İÇERİSİNDE YER ALDI
(UNESCO 2020)

92 ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ
"YÖK SANAL
LABORATUVARI" İLE
DİJİTAL ORTAMDA DENEY
İMKÂNINA KAVUŞUYOR

93 YÖK İZLEME ve
DEĞERLENDİRME
KOMİSYONU
"ARAŞTIRMA VE
ADAY ARAŞTIRMA
ÜNİVERSİTELERİNİN
PERFORMANSLARINI
AÇIKLADI"

97 NÖROM ARAŞTIRMA
MERKEZİ

98 YÖK VE TSE'DEN
"KÜRESEL SALGIN
BAĞLAMINDA
YÜKSEKÖĞRETİM
KURUMLARINDA SAĞLIKLI
VE TEMİZ ORTAMLARIN
GELİŞTİRİLMESİ
KILAVUZU"

99 YÖK'TE DİJİTAL EĞİTİM
SERTİFİKA TÖRENİ ve
YÖK-CISCO DİJİTAL
EĞİTİM İŞ BİRLİĞİ III. FAZ

100 YÖK, KBRN
ÇALIŞMALARINI
GENİŞLETİYOR

102 YENİ YÖK'ÜN, 2020
YILINDA HAYATA
GEÇİRDİĞİ YENİ PROJELER
VE DÜZENLEMELER

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
2020-2021
YÜKSEKÖĞRETİM
AKADEMİK YILI AÇILIŞ TÖRENİ
15 EKİM 2020

2020-2021
YÜKSEKÖĞRETİM
AKADEMİK YILI AÇILIŞ TÖRENİ
15 EKİM 2020

Yükseköğretim Kurulumuzun ve üniversitelerimizin kıymetli yöneticileri,

Saygıdeğer hocalarım,

Sevgili öğrenciler,

Sizleri en kalbi duygularıyla, muhabbetle, hürmetle selamlıyorum.

Üniversitelerimizin 2020-2021 Akademik Yılıının, ülkemiz ve milletimiz için hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Koronavirüs salgını sebebiyle bir hayli zor şartlarda yürütülüyor olsa da, akademik eğitimin kesintisiz devam etmesi çok önemlidir. Uzaktan eğitim tecrübesi elbette değerlidir, ama örgün eğitimin yerini tutmayacağı açıktır. İnşallah mümkün olan en kısa sürede, diğer eğitim kademelerinde olduğu gibi yükseköğretimde de yüz yüze eğitimi başlatmayı hedefliyoruz.

Yeni akademik yılda, hocalarımıza ve öğrencilerimize Rabbim'den başarılar temenni ediyorum. Yükseköğretim Kurumumuzun 2020 üstün başarı ödülleri takdim edeceğimiz, akademisyenlerimiz Melikşah Arslan, Ece Ekşin ve Ayşe Nur Oktay ile Atatürk, Ankara ve İstanbul Teknik Üniversitelerimizi de tebrik ediyorum.

Değerli misafirler...

Türkiye, uzun yıllar boyunca, eğitimin her kademesiyle birlikte, yükseköğretimde de sıkıntılar yaşamıştır. Gençlerimiz ve aileleri, sadece belli şehirlerimizde bulunan üniversitelere ulaşabilmek için gerçekten büyük fedakârlıklara katlanıyorlardı. Hâlbuki ülkemizin potansiyeli ve ihtiyacı, mevcut kapasitenin çok üzerindedir. Buna rağmen, belki gafletten, belki kasıttan kaynaklanan sebeplerle, üniversitelerin yaygınlaştırılmasına, gençlerimizin yükseköğretime erişiminin kolaylaştırılmasına en-

gel olunuyordu. Hatta mesleki eğitimin önü kesilerek, bu çarpıklık daha aşağı kademelere doğru genişletiliyordu.

Hükümete geldiğimizde, ülkemizin her şehrinde üniversite kurma sözü verdik. Bu adımı attığımızda, birilerinin nasıl tepki gösterdiğini, nasıl telaşlandığını dün gibi hatırlıyorum. Milletimizin desteği ve Meclisimizin gayretiyle, sözümüzü tuttuk ve Türkiye'nin 81 ilinin tamamında üniversite kurulmasını sağladık. Bugün ülkemizde faaliyet gösteren toplam 207 kamu ve vakıf üniversitemiz, 176 bin akademik personeliyle, 8 milyon 267 bin öğrencimize eğitim-öğretim veriyor.

Üniversitelerimizin kontenjanlarının artması, giriş sınavlarındaki yığılmanın önüne geçti. Bunun yanında, bizim neslimiz dâhil ülkemizde çok uzun yıllar boyunca gençlerin en büyük itiraz konusu olan harçları da kaldırdık. "Ücretsiz eğitim" hayalini gerçeğe dönüştürdük.

Türkiye, kamunun tamamen ücretsiz yükseköğretim hizmeti verdiği dünyadaki nadir ülkeler arasındadır. Hiçbir evladımızın maddi imkânsızlıklar sebebiyle yükseköğretimden mahrum kalmaması için yurtların kapasitesini artırmaktan isteyen herkese burs veya kredi vermeye kadar pek çok yeniliğe imza attık.

Bugün yurtlarımızın kapasitesi 700 bine, burs ve kredi alan öğrenci sayısı da 1 milyon 600 bine yaklaştı. Daha önce aylık 45 lira olan lisans öğrencisi burs veya kredi ödemesini aylık 550 liraya çıkardık. Bu rakam yüksek lisans öğrencilerinde 1.100 lira, doktora öğrencilerinde ise 1.650 liradır. Artık rekabet, herhangi bir üniversiteye girmekte değil, hedeflenen üniversiteye girmekte yaşanıyor. Bu rekabet dünyanın her yerinde vardır ve olması da gayet tabiidir.

Burada asıl üzerinde durulması gereken husus, isteyen her gencimize yükseköğretim yolunun

açılmış olmasıdır. Kendi şehrinde ve evine en yakın yerdeki üniversiteye girebilen gençlerimizden, gayreti ve kabiliyeti olanların önü, yatay ve dikey geçişlerle zaten açıktır. Bu konuda hem Yükseköğretim Kurumumuz, hem de üniversitelerimiz her türlü kolaylığı gösteriyor.

Kemiyet meselesini böylece çözdükten sonra, tüm gücümüzü ve imkânlarımızı keyfiyete hasrettik. İhtisaslaşma başta olmak üzere, üniversitelerimizi belirli alanlarda marka yapmaya yönelik çok sayıda programı hayata geçirdik.

Üniversitelerimizi; araştırma üniversiteleri, bölgesel kalkınma odaklı üniversiteler, mesleki uygulama ağırlıklı üniversiteler gibi farklı misyonlar üstlenen yapılar halinde geliştirmeye çalışıyoruz. Böylece, illerimizdeki üniversitelerimiz, tek tip eğitim vermek yerine, şehirlerinin, bölgelerinin ve ülkenin ihtiyacına göre farklı alanlarda gelişen bir yapıya kavuşma yolunda ilerlemeye başladı. Nitekim bugün, 2006 yılından sonra kurulmuş üniversitelerimiz arasında, dünyada ilk 800'ü arasına girmeyi başaranlar olduğunu görüyoruz.

Demek ki, doğru stratejilerle doğru adımlar atıldığında, bırakınız Türkiye'yi, dünya çapında neticeler elde edilebiliyor. Dünyanın pek çok yerinde yabancı öğrenci sayısı azalırken, ülkemizde bu rakamın 200 bini aşmış olması, Türkiye'ye duyulan güvenin ifadesidir. Bu güveni boşa çıkarmamak için üniversitelerimizin akademik cazibesini artıracak çalışmaları hızlandırıyoruz.

Özellikle Anadolu'nun dört bir yanında, birer gurur abidesi olarak yükselen üniversitelerimizin gelişimine daha çok önem veriyoruz. Bu çerçevede Yükseköğretim Kurumumuz tarafından hazırlanan yeni bir projenin müjdesini sizlerle paylaşmak istiyorum.

"YÖK ANADOLU PROJESİ" adıyla başlatılan bu çalışma, Anadolu'daki yeni gelişen üniversiteleri nispeten daha gelişmiş üniversitelerle eşleştire-

rek, eksiklerin hızla giderilmesini hedefliyor. Böylece, gelişmiş üniversitelerimizin altyapısı, yetişmiş akademik kadrosu ve birikimi, Anadolu'daki henüz yolun başında olan üniversitelerimizin istifadesine açılmış olacaktır. Aynı şekilde, eşleşme yapılan üniversitenin öğrencileri diğer üniversitenin programlarına iştirak edebilecektir. İnşallah bu programı, bu akademik yılın ikinci döneminden itibaren hayata geçiriyoruz.

Salgın döneminde kıymeti daha iyi anlaşılan bir başka önemli adım da, "YÖK SANAL LABORATUVAR PROJESİ"dir. Bu proje ile fen, mühendislik, eczacılık gibi fakültelerin programlarında yer alan genel kimya ve fizik laboratuvarı dersleri sanal ortamda verilebilecektir. İlk olarak Dijital Dönüşüm Projesinde yer alan 24 üniversitede başlayacak bu çalışmadan 15 bin öğrenci faydalanabilecek.

Tüm bu yeniliklerin şimdiden ülkemize ve üniversitelerimize hayırlı olmasını diliyorum.

Değerli misafirler...

Bugünkü Türkiye, 20 yıl öncesinin, 50 yıl öncesinin Türkiye'si değil. Artık siyasetten ekonomiye, altyapıdan güvenliğe kadar her alanda küresel bir güç haline gelen veya gelme yolunda emin adımlarla ilerleyen bir Türkiye gerçeği vardır. Bu Türkiye'nin en büyük ihtiyacı da, her alanda yetişmiş insan gücüdür. Özellikle kalkınmamızda kritik öneme sahip teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanılması kabiliyetine sahip insan kaynağında ciddi açığımız bulunuyor.

Üniversitelerimiz başta olmak üzere çeşitli kurumlarımızın bu doğrultudaki gayretlerini yakından takip ve takdir ediyorum. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığımızın, Gençlik ve Spor Bakanlığımızın, Milli Eğitim Bakanlığımızın bu doğrultuda çeşitli çalışmaları bulunuyor. Ama toplamda henüz arzu ettiğimiz yere gelebilmiş değiliz. Çocuklarımızın ve gençlerimizin becerilerini, zekâlarını, heyecanlarını,

heveslerini doğru mecralara yönlendirmemiz şarttır. Hangi evladımızın hangi alanda yürümesi gerektiğini kademe kademe tespit ederek, kendisine gereken imkânı ve desteği sağlamalıyız. Bunun için de üniversitelerden liselere, ortaokullara, ilkokullara, hatta anasınıflarına kadar inen sağlam, etkin işler bir sistem kurmalıyız.

Geleceğimizi güvenle emanet edeceğimiz nesiller yetiştirmek için toplum olarak hep birlikte seferberlik anlayışıyla çalışmamız gerekiyor. Tam da bu noktada gözden asla kaçırmamamız gereken hayati bir husus var. Tüm dikkatimizi, vaktimizi çocuklarımızı geleceğe en iyi şekilde hazırlamak için verirken, onların gönül dünyalarını zenginleştirmeyi de ihmal etmemeliyiz. Sadece maddi bilgilerle donanmış, manevi değerlerden yoksun bir nesil, milletçe en büyük felaketimiz olur.

Dünyada, maddi zenginlikte çok ileriye gittiği halde, manevi çöküş sebebiyle geleceğinden ümidini kesmek üzere olan toplumlar bulunuyor. Türkiye'yi, inşallah böyle bir tehlikeyle yüz yüze bırakmayacağız. İnsanlık tarihinin en kadim topraklarında yaşayan bir millet olarak, maziden atıye kurduğumuz köprünün zenginliklerinin tamamına sahip çıkacak nesiller yetiştirmek istiyoruz. Bu topraklarda doğup büyüyen her evladımız, medeniyetini, tarihini, kültürünü, bizi biz yapan değerleri en iyi şekilde bilmeli ve hayatına uygulamalıdır. Bu toprakları ve üzerinde kurduğumuz medeniyeti, tıpkı Malazgirt'te, Niğbolu'da, Mercidabık'ta, Çanakkale'de, İstiklal Harbinde, 15 Temmuz'da olduğu gibi, gerektiğinde canı pahasına savunacak şuurda nesillere sahip olmadıkça geleceğimize güvenle bakamayız.

Hedeflerimize ancak, bilimin ve teknolojinin tüm dallarında en ileri seviyeye ulaşmak için çalışan, ama aynı zamanda inancının, tarihinin ve kültürünün temel bilgilerine vakıf nesillerle ulaşabiliriz. İnsan, maddi birikimi ve manevi zenginliğiyle bir bütündür. Ruhsuz bir beden ceset, manevi zenginlikten yoksun bir zihin de robot hükmündedir.

Biz robot değil insan, daha doğrusu insan-ı kâmil yetiştirmenin peşindeyiz. Bunun yolu da, bizatihi kendi varlığından başlayarak her şeyi sorgulayan, araştıran, tefekkür ve tezekkür ederek en doğruyu bulmaya çalışan nesiller yetiştirmekten geçiyor.

Açık konuşmak gerekirse, hem aile eğitimi, hem mektep eğitimi bağlamında, bu konuda ciddi eksikliklerimiz olduğuna inanıyorum. Önümüzdeki dönemde öncelikle ele almamız ve süratle çözüm yolları geliştirip uygulamamız gereken konuların başında bu husus geliyor. Üniversitelerimizden bu hususta da öncülük ve destek bekliyoruz.

Değerli misafirler...

Türkiye Cumhuriyeti, uzun bir demokrasi ve kalkınma mücadelesinin ardından bugün bulunduğu yere gelmiştir. Sahip olduğumuz her kazanımın gerisinde, çok büyük acılar, çok büyük mücadeleler, çok büyük bedeller vardır. İstiklal Harbimizin ardından kurduğumuz Cumhuriyetimizi yaşatmak ve büyütmek için attığımız her adımda, içeride ve dışarıda ayakları olan engellerle karşılaştık. Özellikle son yıllarda ardi ardına yaşadığımız saldırıların her biri, aynı senaryonun, farklı aktörlerle sahnelenen bölümlerinden ibarettir. Meseleye bu şekilde baktığımızda, en büyük gücümüzün devlet ve millet olarak kendi içimizde birliğimizi, beraberliğimizi sağlam tutmamız olduğunu görüyoruz.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişimiz, Cumhuriyetin kuruluşunun ardından doğrudan milletimizin iradesiyle gerçekleştirdiğimiz en büyük yönetim reformudur. Demokrasimiz ve kalkınmamız bakımından ağır maliyetleri olan uzun darbe ve vesayet dönemlerinin ardından böyle bir değişimi tamamlamış olmamız çok büyük başarıdır. Ülkemizdeki her kişi ve kurumun bu kıymetli kazanıma sahip çıkması gerekiyor.

Türkiye'yi yeniden siyasi ve kurumsal iç mücadeleler bataklığına sürüklemek isteyenlere, bekledikleri

fırsatı vermeyeceğiz. Tüm uğraşlarına rağmen ülkemizi rayından çıkartamamış olmanın hırsıyla yeni arayışlara girenlere göz kırpmak için çırpınanlar olduğunu görüyoruz. Bugüne kadar hep yaptığımız gibi, millettten alamadığı gücü başka yerlerden devşirmeye çalışanların heveslerini kursaklarında bırakacağız.

Hamdolsun ülkemizde, şeksiz şüphesiz bir şekilde milletin iradesini temsil eden bir Meclise sahibiz. Aynı şekilde, yine hiçbir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde milletin desteğiyle işbaşına gelmiş bir Cumhurbaşkanı ve onun kurduğu hükümet ülkeyi yönetiyor.

Güçler ayrılığı erkinin üçüncü ayağı olan yargı, ilk derece mahkemelerinden en yüksek organlarına kadar tüm unsurlarıyla adaletin tesisine hizmet ediyor.

Geçmişte adı darbelerle ve cuntalarla anılan ordu-muz, sınırlarımız boyunca ve sınırlarımız ötesinde destanlar yazıyor. Kurumlarımızın her biri kendi alanında, Cumhuriyet tarihinde yapılanların tamamını beşe, ona katlayan icraatlar gerçekleştiriyor.

Türkiye, işte bu güzel tablodan aldığı güçle, bölgesel ve küresel düzeyde hak ettiği yere gelmenin gayreti içindedir. Bu iklimde, devletin çalışma ahengini, milletin huzurunu bozacak hiçbir beyanı, tutumu, davranışı iyi niyetle bağdaştırmak mümkün değildir.

Siyasi ve ekonomik bakımdan küresel bir yeniden yapılanma sürecinde bulunduğumuz şu dönemde, hep birlikte gücümüzün, enerjimizin, vaktimizin tamamını hedeflerimize ulaşmak için kullanmalıyız.

Dönem, ne bireysel, ne kurumsal taassup dönemi değildir. Hele hele siyaset dışı aktörlerin siyaseti yönlendirme gayretine girişmeleri gibi, eski devir alışkanlıklarına, milletimizin hiç tahammülü yoktur.

Son günlerde bu çerçevede ortaya çıkan tatsız tartışmaları üzüntüyle takip ediyorum.

Ülkemizin sorunlarının çözümüne, milletimizin beklentilerinin karşılanmasına hiçbir katkısı olmayan bu tür çıkışların ve polemiklerin takdirini milletimize bırakıyoruz. Biz önümüze bakmaya, taahhütlerimizi yerine getirmeye, hedeflerimize ulaşmak için adım adım ilerlemeye, mücadeleyi kararlılıkla sürdürmeye devam edeceğiz.

İnşallah, 2023 yılında büyük ve güçlü Türkiye'nin inşası yolunda önemli bir aşamayı daha geride bırakmış olacağız.

Türkiye demokraside ve ekonomide ilerledikçe, bu tür meseleler giderek küçülecek ve en nihayetinde tümüyle gündemimizden çıkacaktır.

Rabbim, bu kutlu ve tarihi mücadelede hepimizin yar ve yardımcısı olsun diyorum.

Bu duygularla bir kez daha, 2020-2021 Akademik Yılımızın hocalarımıza ve öğrencilerimize hayırlar getirmesini Rabbimden diliyorum.

Sizlere sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum.

Kalın sağlıcakla...

Muhterem Cumhurbaşkanım...

Üniversitelerimizin “Akademik Yıl Açılış Töreni” son 4 yıldır, zat-ı âlilerinizin himayelerinde, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi’nde icra edilmekte ve ayrıca yine bu törende “YÖK Üstün Başarı Ödülleri” sahiplerine verilmektedir. Bugün de rektörlerimiz, yüksek lisans ve doktora öğrencilerimiz ve burada bulunmalarından onur duyduğumuz değerli davetlilerimiz ile **2020-2021 Akademik Yılına Açılış Töreni** için bir aradayız.

Başta zat-ı âliniz olmak üzere, törene katılan bütün misafirlerimizi hürmetle selamlıyorum.

Dünya genelindeki salgın nedeni ile zor zamanlar geçirdiğimiz bu günlerde, himayelerinizde gerçekleştirilen bu tören, hepimizin çalışma azmini güçlendirmektedir. Sizin liderliğinizde ülkemiz bir çok alanda olağanüstü atılımlar gerçekleştirmiş ve yine sizin riyasetinizde, devletin müesses nizamını oluşturan kurumsal yapılar için, yeni bir dönem başlamıştır. Çağımız olağanüstü değişim ve dönüşümlerin gerçekleştiği bir çağdır. Bilim ve teknolojiye baş döndürücü gelişmeler toplumun beklentilerini ve ihtiyaçlarını da yeniden şekillendirmektedir.

YÖK olarak bu değişim ve dönüşüme hayata geçirdiğimiz yeni ve yenilikçi proje ve icraatımızla ayak

uyduruyoruz. Bilindiği üzere, toplumsal beklenti ve taleplerdeki değişmelere bağlı olarak, geçmişte oluşturulan bazı kurumların yapı ve fonksiyonlarında zaman içinde değişmeler kaçınılmaz olur. Bu bağlamda olmak üzere, son yıllarda, sizlerin de verdiğiniz destek ile YÖK artık yeni bir veche kazanmış, yeni bir yapıya dönüşmüştür.

Hatta bu dönüşüm süreci devam da etmektedir. Bir kurumun dıştan müdahale olmaksızın kendi kendisini dönüştürmesinin zor olduğu şeklinde yaygın bir kanaat vardır. Fakat bu kanaat, mutlak bir hakikatı ifade etmez. Bazen kurumlar, kurumsal değişim ihtiyacını hissederek dıştan müdahaleye gerek kalmadan bunu kendileri planlayıp belli bir düzen çerçevesinde gerçekleştirebilirler.

Kurumsal değişim, belirsizlik içeren, riskli ve sancılı bir süreç olup çoğu kere bir kuruma mensup olan insanlar, mevcut statükoyu koruyarak kendi güç ve statülerini güvenceye almak isteyebilir ve değişime karşı çıkabilir. Ancak kamu yararını ve çıkarını, kurumsal ve bireysel çıkarların ötesinde ve önünde görenler ise, kurumsal değişimi bizzat kendileri arzu eder ve bunu gerçekleştirmek için çalışırlar.

Biz YÖK olarak son 5-6 yıl içindeki icraatımızla bu zoru başarmak üzere olduğumuzu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Geçmişte kalan müdahaleci YÖK'ten şikayetler, ortaya koyduğumuz uygulamalarımızla, yetki paylaşımı ve yetki devirleri sonrasında artık kalkmıştır. Bu konu ile ilgili şunu da ilave edelim.

Son dönemde YÖK'ün dışında yapılan anketler öğrenci ve öğretim üyesi nezdinde YÖK'e duyulan güvenin gittikçe artarak yüksek oranlara ulaştığını da göstermektedir. Bu olumlu algı doğru yolda olduğumuzu gösteren önemli bir husustur.

Artık sizin destekleriniz ile gerçekleştirdiği önemli bir kısmı yükseköğretim tarihimizde birer ilk olma

özelliğine sahip yeni ve yenilikçi icraatıyla yükseköğretim politikaları yapan ve uygulayan, bilim hayatımızı çeşitlilik, misyon farklılaşması, ihtisaslaşma, öncelikli alanlar, hedef odaklı uluslararasılaşma, açık bilim-açık erişim, dijital dönüşüm, kritik teknolojiler gibi kavramlar etrafında yeniden yapılandıran, sistemi dönüştüren ve bu esnada eylem içinde kendisi de dönüşen bir YÖK var ve biz buna **Yeni YÖK** diyoruz.

Yeni YÖK yükseköğretime ilişkin parlak ve sofistike söylemler, ileriye yönelik tasarımlar, retorisi yüksek taslaklar, geleceğe dair belagatli ifadeler, entelektüel paylaşımlar yapma yerine ortaya koyduğu basit, sade, karmaşık olmayan icraatlar, hayata geçirdiği projeler ile yol alıyor.

Yeni YÖK, pratiğin teoriyi oluşturacağına inanarak faaliyetlerde bulunuyor. Mevcut yasalardan imkanların kısıtlılığından, statükodan, diğer kurumlardan şikayet etme acziyetine düşme yerine her durum ve şartta iyi ve doğrunun, kamu yararına olanın ortaya konabileceğini göstermeye çalışıyor.

Yeni YÖK yasal düzenlemeleri beklemeden başlatmış olduğu yetki paylaşımı süreçleri ile, güçlü koordinasyon-esnek yönetim tarzı ile, teferruat ile uğraşmak yerine ulusal ölçekte yükseköğretim politikaları üreten ve uygulayan yönü ile, kalite ekseni büyüme ile, başarıyı üniversite, bölüm ve öğrenci düzeyinde ödüllendiren yaklaşımı ile, son dönemde bilim hayatımızı ve üniversite sistemini daimi tekamül esasında, tedrici bir şekilde yeniden yapılandırmaktadır.

Sizin güçlü desteğiniz ile, Yeni YÖK olarak, ülkemize onlarca yıldır bir ihtiyaç olarak dillendirilen üniversite çeşitliliğini Türk yükseköğretim sistemine kazandırdık. Artık yükseköğretim sistemimizde tek tip üniversite değil, araştırma üniversiteleri, bölgesel kalkınma odaklı üniversiteler, tematik üniversiteler, mesleki eğitim ağırlıklı üniversiteler bulunmaktadır.

Yeni YÖK olarak sizin gösterdiğiniz milli kalkınma hedeflerine ancak nitelikli insan gücü ile ulaşılabilceği düşüncesinden hareket ile **bir Türkiye projesi olan YÖK 100/2000 Doktora Projesini** başlattık. İlk defa Yeni YÖK tarafından ülkemizin kalkınma hedefleri için belirlenen **100 öncelikli alanda** bilim insanı yetiştirme amacı taşıyan ve kurgusu itibarıyla dünyada bir örneği bulunmayan ulusal çapta bu doktora projesindeki öğrenci sayımız **5000’i** aşmıştır. Savunma sanayiinden aşı çalışmalarına, nanoteknolojiden robotiğe, Doğu Akdeniz çalışmalarından güvenlik ve terör çalışmalarına kadar uzanan geniş bir yelpazede **5000** uzman yetiştiriyoruz. Bazı YÖK 100/2000 doktora öğrencilerimiz bu salonda, sizin müşafiriniz. Bugün aşı ve ilaç çalışmalarında YÖK 100/2000 insan kaynağından istifade edilmesi bu projeyi hayata geçiren bizler için gurur verici.

Yine onlarca yıldır sadece konuşulan **bağımsız kalite kurulunun** eksikliği Yeni YÖK’ün girişimi ile Avrupadaki örneklerinden daha da özerk bir şekilde kuruldu. **Hedef odaklı uluslararasılaşma projesi** ile tarafınızdan başkan olarak tayin edildiğim yıl 48 bin olan öğrenci sayısı **5 yıl içinde 180 bine** ulaştı. Bu rakam geçen seneki rakamdı. Bu artış oranı son yıllarda hiçbir Avrupa ülkesinde yakalanmış değildir. Arkasında ince bir işçilik yatmaktadır. Yükseköğretimi güçlü ülkelerin yabancı uyruklu öğrenci sayılarında bile keskin düşüşlerin yaşandığı bu zor süreçte ülkemizin bu yılki uluslararası öğrencilere dair son güncel rakamını ise biraz sonra sizden duyacağız.

Yine, iki yıl önce bu salonda gerçekleştirdiğimiz Yükseköğretim akademik yıl açılış töreninde zatî âliniz tarafınızdan **YÖK’ün Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi** duyurulmuştu. Bu projede sosyo ekonomik bakımdan görece daha az gelişmiş bölgelerde bulunan **16 üniversiteyi pilot olarak** seçtik.

Yükseköğretim tarihimizde ilk defa 16 üniversitenin **beş bini aşkın öğretim elemanına** dijital ders malzemesi hazırlama eğitimi verildi ve **bütün lisans öğrencileri, 60 bine yakın öğrenci** dijital okur ya-

zarlık dersi aldı. Kazandırılan bu yetkinlik küresel salgın sürecinde de bu üniversitelere katkı sağladı. **Bu projenin ikinci aşamasında da 24 üniversitemizden** seçilen akademisyenlere dijital öğretim kapsamında eğitim verildi. Bu eğitimi alan hocalarımız tarafından bu üniversitelerimizdeki öğrencilere yönelik siber güvenlik dersi verilmeye başlanacak.

Türk yükseköğretiminin yüz güldüren verilerinden birisi de sizin çok önem verdiğiniz bütün Türkiye’nin bildiği kız öğrenci ve kadın bilim insanı sayımızdaki artışlardır. Müsaadelerinizle bazı rakamları sizle paylaşmak istiyorum: **2003 yılında** kadın öğretim elemanı sayısı **(28.030)** toplam öğretim elemanının yüzde 38’i iken bugün bu oran yüzde 45’e yükseldi **(79.495)**. Bu oran her yıl artmaya devam etmektedir. Asıl dikkat etmemiz gereken ise şudur.

Bugünün araştırma görevlileri yarının öğretim üyeleri olacaktır. 2003’te 27.380 araştırma görevlisinin yüzde 42’si kadın iken bugün bu oran yüzde 51’e ulaşmıştır. Araştırma görevlilerinin 26 bin küsuru kadın, 24 bini erkektir. Yani yarısından çoğu kadındır. Diğer bir ifade ile son yıllardaki bu artış sürer ise beş yıl içinde öğretim üyelerinin açık ara kadınlardan oluştuğu bir yükseköğretim sistemi sözkonusu olacaktır. Hukuk alanından bir örnek verelim. Hukuk alanında 2003 yılında yüzde 24 olan kadın öğretim üyesi oranı bugün yüzde 38’e sıçramıştır. Daha da dikkat çekici olanı ise hukuk fakültelerindeki araştırma görevlilerinin de şu an yarısından çoğunun, %52’sinin kadın olmasıdır. Bu araştırma görevlileri öğretim üyesi olduklarında, yani dört beş yıl sonra bütün akademide olduğu gibi hukuk fakültelerinde de kadın akademisyen sayısının erkeklerden fazla olacağı açıktır.

Öğrenci sayılarından bahsetmeyeceğim. Fakat her sene kız öğrenci sayımız özellikle lisansüstünde artmaktadır.

Kısacası çok yakın bir gelecekte kız öğrencilerinin ve kadın öğretim üyelerinin çoğunlukta olduğu bir

yükseköğretim sistemi olacağı kesin gibi görünmektedir.

Yeni YÖK olarak her yılın başında o yıl içinde gerçekleştirmeyi planladığımız hedeflerimizi kamuoyu ile paylaşıyor ve hamdolsun ilgili yıl bu projeleri hayata geçiriyoruz. 11. Kalkınma Planındaki yükseköğretim ile ilgili hedeflerin de çoğunu gerçekleştirdik. Bu ay yine taahhüdümüze uygun olarak hayata geçirdiğimiz **YÖK Gelecek Projesinin** heyecanını yaşıyoruz. Bu proje kapsamında ülkemizin kalkınması için önemli disiplinlerarası alanlarda sizin desteğinizle araştırma görevlisi alımı başlatılmıştır. Bu kurgu yükseköğretim tarihimizde akademik personel istihdamında bir ilktir.

Ve yine üniversite tarihimizde bir ilk olarak ülkemiz için belirlediğimiz 18 kritik teknoloji alanında öğretim üyesi istihdamı gerçekleştiriyoruz. Bu alanlar yapay zeka, büyük veri, nesnelerin interneti, bulut bilişim, güneş enerjisi, motor teknolojileri, tarım ve hayvan biyoteknolojisi gibi alanlardır. Bu alanlara ilişkin olarak üniversitelerin yetkinlik haritaları çıkarıldı.

Bu 18 alanda başarılı bulunan bölümlere sadece bu alt alanlarda kullanılmak üzere kadrolar tahsis edildi. Diğer bir ifade ile Türkiyede ilk defa başarılı bölümler akademik kadro takviyesi ile ödüllendirilmeye başlandı. Bu ay sonuna doğru yine üniversite akademik personel istihdamına yeni bir vizyon kazandıracak olan **YÖK Kariyer-Liyakat Projesini** hayata geçireceğiz inşallah.

Liyakat sahibi nitelikli doktoralı gençlerimiz ile üniversitelerimizi ülkemizde ilk defa uygulanacak bir kurgu ile bir platformda eşleştireceğiz.

YÖK Gelecek Projesi de YÖK 100/2000 Projesi gibi aslında bir Türkiye projesidir. Ülkemizin bilim hayatına yön verecek bir projedir.

Zat-ı alinizin kalite odaklı yönlendirmelerini dikkate alarak liyakat ve ehliyet temelinde yeni ve yenilikçi

bir tarzda kurguladığımız **YÖK 100/2000 Projesinde** yaklaşık 4 yıl kadar önce önümüze koyduğumuz hedeflere bugün nasıl ulaşıyor isek ve nasıl **YÖK 100/2000** akademide bir marka olmuş ise YÖK Gelecek Projesi de ülkemiz için aynı şekilde, çok bir önemli bir değer üretecektir inşallah.

Yeni YÖK olarak, her yıl akademik açılış toplantılarında iyi çalışılmış projeleri, sistematik olarak ilerleyen, uygulamaya girmiş, sonuçları alınmaya başlanan yükseköğretim politikalarımızı, projelerimizi size arz etmekten gurur duymaktayız. Bu politikaların birçoğu beşeri sermaye merkezli olarak sürdürülebilir bir kalkınma anlayışını ve sizin **güçlü Türkiye** hedeflerinizi odağına almıştır.

Muhterem Cumhurbaşkanım...

Bildiğiniz üzere 2020-2021 öğretim yılı Yükseköğretim Kurumları Sınavının (YKS) ek yerleştirmeleri geçtiğimiz ay tamamlandı.

Yeni YÖK olarak kurguladığımız ve “Sosyal adalet ve fırsat eşitliğini sağlayan”, sözel ve sayısal okuryazarlığı arayan, ezberciliği değil muhakeme ve analiz kabiliyetini öne çıkaran **Yükseköğretim Kurumları Sınavı'nın (YKS)** her yıl bir önceki yıldan çok daha iyi sonuçlar ürettiği görülmektedir. Yükseköğretim programlarının doluluklarında tüm kategorilerde ciddi bir iyileşmenin görüldüğü, son onbeş yılın en iyi sonuçlarını almaktayız.

Şunu açık ve net bir şekilde ifade edebilirim. Artık boş kontenjan olgusunu yükseköğretim için bir sorun olmaktan çıkarmış bulunmaktayız.

KOVID-19 Salgını, bütün dünyada yükseköğretimi, eğitim-öğretim sistemlerini derinden etkilemiştir, öğrenme, öğretme ve iletişim yöntemleri yeniden şekillenmektedir.

Dünyada neredeyse bütün üniversiteler, salgını tabii birkaç gün içinde yüz yüze eğitimden vazgeçip, dersleri çevrimiçi ortama aktarmak zorunda

kaldılar. Bugünlerde de yüz yüze eğitime dönen pek çok üniversite görülen vakalar dolayısıyla tekrar online eğitime dönmektedirler. Yükseköğretim Kurulu olarak, Mart 2020'den bu yana üniversite yönetimlerimiz ve diğer paydaşlarımızla birlikte aldığımız esnek kararlar ile, Sağlık Bakanlığımızın tavsiyeleri çerçevesinde yükseköğretime ilişkin bütün süreçleri dinamik süreçler şeklinde yürütmekteyiz.

YÖK olarak bu dönemde; sisteme kazandırdığımız hibrit/karma öğretim modelinin ve üniversitemizin bu dönemdeki olağanüstü çabalarının bugünün sorunlarını çözmekten daha da öte bir noktada yükseköğretimimize ve ülkemize kalıcı fayda sağlamasını hedeflemekteyiz.

Yeni YÖK olarak, küresel salgından önce, 2019 yılında başlamış olduğumuz “**Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi**”ni bu dönemde daha da geliştiriyor ve genişletiyoruz. Çevrimiçi eğitimi, zor zamanlara has bir konu olarak değil bu pandemi döneminde bir buçuk yıl önce başlatmış olduğumuz Dijital Dönüşüm Projesi kapsamında eğitimde bir sistem ve yöntem farklılaşması, paradigma değişikliğinin temel bir unsuru olarak ele almaktayız.

Hepimizin takip ettiği gibi Türk Yükseköğretimi, pandemi sürecinde dijitalleşmede önemli bir aşama katetmiştir. Elbetteki gelişmeye açık yerleri vardır. Ama akademinin dijital dünyada elde ettiği birikim, yükseköğretimin geleceğini ve yönetimini ciddi olarak etkileyecek niteliktedir. Kalitesi yüksek bir eğitimin, kampüs dışındaki eğitim imkânlarıyla desteklenerek verilebilmesine dair önemli bir tecrübe birikimi oluşmuştur.

Elbette bu birikim; örgün eğitimin avantajlarını, kazandırdığı nitelikleri göz ardı etme sonucunu doğurmamalıdır. Eğitim ve öğretimde esas olan örgün, yani yüz yüze eğitimidir. Fakat bütün dünya gibi Türkiye de; yükseköğretimin durmaması, üniversitelerde belli bir irtifa kaybını, tahammül edilebilir bir hasarı hesap ederek, öğrenme ve öğretme

sürecinin kesintiye uğramaması için bu imkandan yararlanmaktadır.

Sizin liderliğinizde ülkemiz, diğer alanlarda olduğu gibi yükseköğretimde de bu zor süreci inşallah en az hasarla atlatacağıdır. Bu süreçte edinilen önemli deneyim, pandemi sonrasında da örgün eğitimi desteklemek için etkin olarak kullanılabilir. Nitekim karma, hibrit öğretim modeline yükseköğretim sistemini geçirirken bunu sadece pandemi dönemi ile sınırlı tutmadık ve daimi bir kazanım haline getirdik.

Yükseköğretimin dijital dünyası bilgiye ulaşmayı kolaylaştırmakta, bilgi kaynaklarını zenginleştirmekte ve başkaca pek çok imkan sunmaktadır. Bununla birlikte online eğitim, dijital temelli eğitim kendi içinde, toplumdaki sınıfsal farklılıkları derinleştirme tehlikesini de barındırmaktadır.

Bunun için Yeni YÖK olarak özellikle 2006'dan sonra kurulan üniversitemizi özel bir hassasiyetle kurumsal olarak desteklemekteyiz. Dijital Dönüşüm Projesimizin merkezine bu üniversiteleri koyduk. Onlar için yeni ve yenilikçi programlar başlattık.

Muhterem Cumhurbaşkanım...

Sizin ülkemiz için koymuş olduğunuz yüksek hedeflere ulaşmak için, ülkemizin küresel bir güç olma yolundaki yürüyüşüne katkı sağlamak için, bilim dünyasının tekellerini yıkmak, bu vatan ve toplum için bilimsel faaliyetler yapmak, bilim emperyalizmine yenilmemek, eğitimde sosyal adalet ve fırsat eşitliğini sağlamak için gayret göstermeye ve çalışmaya devam edeceğiz. Gerçekleştirdiğimiz her bir projenin arkasında sizin güveniniz ve desteğiniz bulunmakta. Bunu yakinen biliyoruz.

Yükseköğretim adına zatinalinize en samimi duygularımızla müteşekkirdiğimizi ifade etmek isterim...

Hürmetlerimle....

2020 YÖK ÜSTÜN BAŞARI ÖDÜLLERİ SAHİPLERİNİ BULDU

15 Ekim 2019 / Cumhurbaşkanlığı Külliyesi

Üniversitelerdeki bilimsel araştırma ile gerçekleştirilen çalışmaları, projeleri, tezleri ve topluma hizmet faaliyetlerini teşvik etmek amacıyla, Yükseköğretim Kurulu tarafından 2017-2018 eğitim-öğretim yılında ilk kez hayata geçirilen ve bu yıl dördüncüsü verilen “YÖK Üstün Başarı Ödülleri” sahiplerini buldu. Ödüller, Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan tarafından tevdi edildi.

“Bireysel Ödül” kategorilerinde:

YILIN DOKTORA TEZİ ÖDÜLÜ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER

- ▶ “Suriye ve Filistin’de Rus Mevcudiyeti ve Osmanlı Siyaseti (1847-1914)” konusunda yaptıkları doktora teziyle **Dr. Öğr. Üyesi Melikşah Arslan** ve *tez danışmanı* **Doç. Dr. Saime Selenga Gökgöz** ödül almaya hak kazandı.

YILIN DOKTORA TEZİ ÖDÜLÜ
FEN VE MÜHENDİSLİK BİLİMLERİ

- ▶ “Biyolojılamaya Yönelik Elektrokımyasal Sensörlerin Geliştirilmesi” konusunda yaptıkları doktora teziyle **Dr. Öğr. Üyesi Ece Ekşin** ve *tez danışmanı* **Prof. Dr. Kadriye Arzum Erdem Gürsan** ödül almaya hak kazandı.

YILIN DOKTORA TEZİ ÖDÜLÜ
SAĞLIK BİLİMLERİ

- ▶ “Dermal Yolla Uygulanan Flurbiprofen Nanosüspansiyonlarının Geliştirilmesi ve In Vitro - In Vivo Değerlendirilmesi” konusunda yaptıkları doktora teziyle **Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Nur Oktay** ve *tez danışmanı* **Prof. Dr. Fatma Nevin Çelebi** ödül almaya hak kazandı.

“Kurumsal Ödül” kategorilerinde:

YEREL KALKINMAYA
KATKI ÖDÜLÜ

- ▶ “Kırsalda Gezici Hayvan Sağlığı, Poliklinik ve Eğitim Hizmetlerinin Sağlanması” başlıklı başvurusu ile “Atatürk Üniversitesi”ne verildi.

ÜNİVERSİTE - SANAYİ
İŞ BİRLİĞİ ÖDÜLÜ

- ▶ “BOSIET ve FOET Eğitimlerinin (Petrol ve Doğal Gaz Endüstrisinde Verilen Emniyet Ve Acil Durum Eğitimlerinin Akreditasyonlu Ve Sertifikalı Olarak Yerleştirilmesi) OPITO Akreditasyonlu ve Sertifikalı Olarak Yerleştirilmesi” başlıklı başvurusu ile “İstanbul Teknik Üniversitesi”ne verildi.

ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ
ÖDÜLÜ

- ▶ “Sürdürülebilir Tarım ve Gıda Üretimi Yüksek Eğitim ve Öğretiminde Küresel Kapasite Geliştirme Projesi” başlıklı projesi ile “Ankara Üniversitesi”ne verildi.

TÜRKİYE'NİN AZERBAYCAN'A ASKERİ YARDIMI VE AZERBAYCAN MİLLÎ ORDUSUNUN KURULMASI İÇİN YAPILAN İLK ÇALIŞMALAR (1918)

✍ Prof. Dr. Halil BAL*

Rusya'da meydana gelen Bolşevik İhtilâli sonrasında Güney Kafkasya'da Tiflis merkez olmak üzere Gürcüler, Ermeniler ve Azerbaycan Türkleri birlikte Maveraya-yı Kafkas Federal Cumhuriyeti'ni kurmuşlardı. Fakat bu cumhuriyet uzun ömürlü olmamış ve bu üç toplum ayrı ayrı istiklâllerini ilân etmişlerdir. 28 Mayıs 1918'de istiklâlini ilân eden Azerbaycan Cumhuriyeti, kendi kurulu ordusu olmadığından başkenti ve hayat kaynağı Bakü şehrini Bolşeviklerden kurtaramadığı gibi kendi varlığı da büyük tehlike içinde bulunuyordu. Bu sebeple Azerbay-

can Hükümeti, 4 Haziran 1918'de Batum'da Osmanlı Devleti ile imzaladığı antlaşmaya dayanarak askerî yardım talep etti. Osmanlı Devleti Azerbaycan'ın bu talebini kabul etti ve daha önce Azerbaycan'ın Gence şehrine gönderilen Nuri Paşa ve maiyetindeki subayların idaresinde kurulmasına başlanan Kafkas İslâm Ordusu emrine önce Batum'da bulunan Üçüncü Ordu Komutanlığı sonra da Şark Ordular Grubu Komutanlığı tarafından düzenli ordu birlikleri sevk edilmeye başlandı. Bu sevkiyatın süratle yapılması gerekiyordu.

---

*İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü

Azerbaycan Millî Ordusunun Kurulması İçin İlk Çalışmalar

Azerbaycan Türkleri yaklaşık yüz yıl süren Çarlık Rusyası idaresinde askere alınmadıklarından tamamen çiftçilik ve ticaretle uğraşan, askerliğe yabancı, silâh kullanmasını bilmeyen ve hiç savaş görmemiş bir toplum haline gelmişlerdi. Oysa komşuları Gürcüler ve Ermeniler Rus ordusunda askere alınıyorlar askeri talim ve terbiye görüyorlar, harp ve darp nedir biliyorlardı.

Azerbaycan Türklerinden az sayıda Rus ordusunda subay olmuş kişiler vardı. Azerbaycan Türkleri ilk defa 1905 Bakü olayları sırasında kendilerini Ermeni saldırganlığından korumaya çalışırken askerliğin önemi ortaya çıktı. Bilahare Rusya Duması (Meclisi)'na seçilen Azerbaycanlı Türk milletvekilleri Müslümanlardan da asker alınmasını talep etmişlerdi. Ne var ki, Çarlık yönetimi Müslümanları güvenilmez ve silâh vermeyi sakıncalı bulmuş olmalı ki bu talebi kabul etmedi. Ancak Birinci Dünya Harbi'nin ilk yıllarında uğradığı büyük insan kayıpları sonunda Rusya, 1916 yılında Müslümanlardan da asker almak için teşebbüse başladı. Müslümanlar da daha önce kendilerini askere almayan Çarlığın kendilerini cepheye sürüp yok etmek için gizli bir planı olabileceğinden şüphelenmişlerdi. Bir Azerbaycanlı Türk heyeti Tiflis'te Genel Vali ile görüşerek bu konuyu tartışmış ve sonunda sadece gönüllülerden ve süvari sınıfından olmak üzere asker vermeyi kabul etmişlerdi. Nihayet, Rus yönetimi Kafkasya Müslümanla-

“

Azerbaycan Türklerinden az sayıda Rus ordusunda subay olmuş kişiler vardı. Azerbaycan Türkleri ilk defa 1905 Bakü olayları sırasında kendilerini Ermeni saldırganlığından korumaya çalışırken askerliğin önemi ortaya çıktı.

”

rından (Dağıstanlı, Kabardin, İnguş, Asetin, Çeçen, Azerbaycanlı Türk) 6 alaylı bir Tümen oluşturdu ve Kafkasya dışında çeşitli yerlerde görevlendirdi. Fakat bunlar tam disipline edilemediklerinden Dikaya Divizya (Vahşi Tümen) adıyla anılmaya başlandı. Azerbaycan Türklerinden bu tümende bir atlı alayı (Tatarskiy Konniy Polk) teşkil edilmişti.

Çarlık devrildikten sonra kurulan Rusya Geçici hükümeti iktidardan düşürülmeden az önce Müslüman birliklerin kurulmasına izin vermiş fakat silâh ve malzeme konusunda hiçbir tedbir almamıştı.

Azerbaycan Milli Şurası Aralık 1917'de Müslüman askerî kuvvetlerinin kurulması için harekete geçti. Bu amaçla Gence, Bakü, Lenkeran ve Tiflis'te yapılan toplantılar neticesinde, Rus ordusunda vazife görmüş General Ali Ağa Şihlinski'nin başkomutanlığı altında Tatar Atlı Alayının memlekete dönebilenlerini esas alarak, Müslüman askerî kuvvetlerini teşkil etmeye başladılar. Fakat ne subay astsubay ve ne de elde edilebilen silâh ve malzeme yeterliydi. Eski Rus ordusundan çoğu küçük rütbeli 50 kadar subay vardı. Bakü'de Kadet Mektebinde subay kadroları yetiştirmek için teşebbüslere başlandı. Silâh ihtiyacının bir kısmı Türkiye cephesinden dönen Rus ordusundan karşılanması gerekmekteydi.

Müslüman Milli Şurası'nın talebi üzerine, Gence halkı, 17 Aralık 1917'de, şehrin Türk mahallelerinde olan dört kışlayı erkenden kuşatarak Rus alayının silahlarını ele geçirdi.

Güney Kafkasya'da Ermeni ve Gürcüler, eski Rus ordusunda vazife görmüş çok sayıda ve her rütbedeki subaylarının komutasında kendi askerlerini toplayarak askerî teşkilatlarını kurmuşlardı. Osmanlı Ordusuna karşı kullanmayı planladıklarından Menşevik Rus subayları yanında, Tiflis'teki Fransız ve İngiliz misyonları da onlara her türlü yardımı yapmaktaydı. Ermeniler, Kafkas cephesinden çekilen Rus askerlerinden elde ettikleri silâh ve cephanelerle, Ocak 1918'e kadar, Ermeni gönüllülerden oluşmuş üç tugay, bir süvari tugayı ve bazı milis ta-

burlarından oluşan tam bir kolorduya sahip olmuşlardı. Bu kolordu ile Kafkasya'daki Türk ilerlemesini durdurmayı amaçlamakta idiler.

Buna karşılık, Azerbaycan Millî Komitesi, halkını ve topraklarını savunacak kendi milli ordusunu kurabilmek için, Güney Kafkasya'daki gelişmeleri yakından izlediklerini bildikleri Osmanlı Devleti'nden askeri yardım talep etti. Osmanlı Devleti'nin bu askeri yardım talebini hemen kabul etmesi ve bilhassa Daşnak ve Bolşevik Ermenilerin 31 Mart 1918'de Bakü'de Azerbaycan Türklerine karşı gerçekleştirdikleri katliam üzerine bu konudaki çalışmaları hızlandırması onları yeni katliamlarla yok edilmekten kurtaracaktı.

Kafkas İslâm Ordusunun Azerbaycan'daki Savaşları

Osmanlı Devleti Başkomutan Vekili ve Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın verdiği 22 Mart 1918 tarihli talimatnameye göre Nuri Paşa'nın esas görevi, Kafkas İslâm Ordusu'nu kurarak, "Kafkaslıların teşkil edeceği ordunun esasını vücuda getirmek ve bu esası tedricen tevsi' etmek ve Kafkasyalı efrâdı talim ve terbiye eylemek ve Kafkasya'da menâfi'-i 'âliye-i İslâmiyyeyi ve hukuk-ı mukaddese-i hilâfeti ve Devlet-i Osmâniyye ile revâbit-ı siyâsiyye ve 'askeriyeyi tesis etmektir" (madde 1).

Enver Paşa, Kafkas İslâm Ordusu için Bakü ve Gence'de askerî bir teşkilât kurmak üzere planlamalar yapmıştı. Nuri Paşa ve beraberindekiler, 25 Mayıs 1918'de Gence'ye ulaşmıştı.

İslam Ordusu Komutanlığı, bir taraftan Azerbaycan'ın içerden ve dışardan gelen bütün tehdit ve tehlikelere karşı tedbirler almakta diğer taraftan da Azerbaycan Cumhuriyeti'nin millî ordusunu kurabilmek için gerekli çalışmaları yapmakta idi.

Azerbaycan'a gönderilen ilk Osmanlı birliği Binbaşı Zihni Bey komutasındaki iki bölüklü Mürettep 2. Süvari Alayı idi. Mürettep süvari "Gence Müfrezesi" adı verilen kuvveti oluşturdu. İslam Ordusu Komuta-

Osmanlı Devleti Başkomutan Vekili ve Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın verdiği 22 Mart 1918 tarihli talimatnameye göre Nuri Paşa'nın esas görevi, Kafkas İslâm Ordusu'nu kurarak, "Kafkaslıların teşkil edeceği ordunun esasını vücuda getirmek ve bu esası tedricen tevsi' etmek ve Kafkasyalı efrâdı talim ve terbiye eylemek ve Kafkasya'da menâfi'-i 'âliye-i İslâmiyyeyi ve hukuk-ı mukaddese-i hilâfeti ve Devlet-i Osmâniyye ile revâbit-ı siyâsiyye ve 'askeriyeyi tesis etmektir" (madde 1).

nı Nuri Paşa'nın emrine giren bu kuvvetlerin gelmeye başlaması Azerbaycan Türkleri arasında büyük sevinç yarattı. Halk tarafından Kazak'tan Gence'ye kadar her tarafa Osmanlı bayrakları asılmış ve kurbanlar kesilerek karşılama törenleri düzenlemişti.

Gence şehrinde o zamanlar 20.000'den fazla bir nüfusa sahip bulunan Ermeniler, Rus ordusunda vazife yapmış subayların komutasında iyi silâhlanmış bir tabur teşkil ederek Azerbaycan Hükümetini tanımayı reddetmişlerdi. Nuri Paşa, 11-14 Haziran 1918 tarihleri arasında yapılan harekâtla Gence Ermenilerini itaate aldı.

Bakü'yü elinde tutan Bolşevik yönetimi Azerbaycan'ın tamamını istila etmek gayesiyle Bakü-Kürdemir-Gence istikametinde, Bakü-Şemahı-Kararmaryan-Gökçay olmak üzere iki koldan harekete geçmişti. Bunlara karşı General Ali Ağa Şihlinski komutasındaki Azerbaycan kuvvetleri ile Gürcü askeriyle yardıma gelen Magalov komutasında mücadele etmekteydiler. Osmanlı kuvvetlerinin gelmesinden sonra Magalov Gürcü kuvvetlerini alarak Gürcistan'a çekildi. Kafkas İslam Ordusu Kurmay Başkanı Nazım Bey cephe komutanlığını devraldı. Toplanabilen gönüllülerle cephe takviye edildi.

30 Haziran'da gönüllüler ve cepheden takviye edilen birliklerle Gökçay kurtarıldı. Aksu alındı ve Şemahı sırtlarına kadar ilerlendi.

Kürdemir istikametinde taarruz eden 13. Kafkas Alayı ve Müsüslü Müfrezesi Kürdemir'in batısında şiddetli muharebeler yaptı 14 Temmuz'da Kerar istasyonunu aldı.

Bu arada Kafkas İslam Ordusu Komutanı Nuri Paşa'nın talebi üzerine Şark Ordular Grubu Komutanlığı Romanya'dan gelen 15. Tümenine ait 38. Alayı Gümrü'den yola çıkarmıştı.

Şark Ordular Grubu Komutanı Halil Paşa'nın talimatı doğrultusunda Kafkas İslam Ordusu Komutanı Nuri Paşa, 18 Temmuz 1918'den başlayarak elde mevcut kuvvetlerini "Şark Cephesi Komutanlığı" adı altında "Kuzey Grubu" ve "Güney Grubu" olarak iki koldan Bakü istikametinde harekete geçirdi. Demiryolu boyunca ilerleyecek Güney Grubu Yarbay Habib Selimov komutasında, Şemahı üzerinden ilerleyecek Kuzey Grubu ise Kurmay Yarbay Osman Bey komutasında idi.

Kuzey Grubu karşısındaki Bolşevik kuvvetlerini 19 Temmuz'da başlattığı taarruzla Şemahı'dan Hacıkabul-Postacengi hattına, Güney Grubu ise, Bolşevik kuvvetlerini Sığırılı istasyonundan geriye atmıştı.

Özellikle Şemahı'nın alınmasından sonra Bakü'ye 70 kilometre bir mesafe kalmıştı. Şark Ordular Grubu Komutanı Halil Paşa, müttefik olmalarına rağmen Osmanlı Devleti'nin Kafkasya'da herhangi bir girişimde bulunmasına başından beri karşı çıkmış ve engel olmak için büyük çaba harcamış olan Almanların müdahalesine fırsat vermeden Bakü'nün alınmasını istemektedir. Kafkas İslam Ordusu Komutanlığı ise Bakü'ye taarruz için kuvvetinin yetersiz olduğunu, ihtiyatının bulunmadığını dikkate alarak, bir süre duraklayıp cephane ve erzak ikmalini yapmak gerektiğini bildiriyordu. İngilizlerin İran'dan vapurlarla Bakü'ye kuvvet göndermeye çalıştıkları haber alındığından Kafkas İslam Ordusu

Bakü'yü alabilmek için eldeki kuvvetlerin ve cephanenin yetersiz olduğu anlaşıldığından Kafkas İslam Ordusu Komutanı takviye talebinde bulundu. Şarka Ordular Grubu Komutanlığı, bir grup asker ve mühimmat ile Bakü cephesine hareket ettirildi. Bakü'ye taarruz bu kuvvetlerin gelmesinden sonra yapılacaktı.

Komutanı Nuri Paşa, 15. Tümenin tamamının süratle gönderilmesini talep etti.

Yarbay Habib Selimov kumandasındaki Güney Grubu 1 Ağustos'ta Alyat'a vardı. Buradan Hazar Denizi kıyısını gözetleme ve koruma görevini yaparak 4 Ağustos'ta da Puta'ya kadar ilerledi. Yarbay Osman Bey komutasındaki Kuzey Grubu ile birlikte Bakü etrafında çemberi gittikçe daraltan Türk kuvvetleri en kritik bir anda topçu cephanesinin tükenmesi sebebiyle şehir varoşlarındaki inatçı düşman savunmasını kıramadı. Düşmanın yer yer karşı taarruzlar yapması sebebiyle sabahki mevzilerine çekilmek mecburiyetinde kalan 5. Kafkas Tümeninin kayıpları oldukça ağırdı.

Bakü'yü alabilmek için eldeki kuvvetlerin ve cephanenin yetersiz olduğu anlaşıldığından Kafkas İslam Ordusu Komutanı takviye talebinde bulundu. Şarka Ordular Grubu Komutanlığı, bir grup asker ve mühimmat ile Bakü cephesine hareket ettirildi. Bakü'ye taarruz bu kuvvetlerin gelmesinden sonra yapılacaktı. Kafkas İslam Ordusu bu zaman zarfında bir taraftan taarruz için hazırlıklarını yaparken diğer taraftan da bazı stratejik noktaları ele geçiriyor ve düşmanın tahkimatına engel olmaya çalışıyordu.

Bakü'de ise 1 Ağustos 1918'de Bolşevik hükümeti devrilmiş ve Merkezi Hazar Diktatörlüğü adıyla Es-

Erlar, Daşnaklar ve Menşeviklerden meydana gelen Bolşevik karşıtı bir hükümet kurulmuştu. Merkezi Hazar Diktatörlüğü derhal Enzeli'deki İngilizleri Bakü'ye davet etmiş Albay Stoks komutasında bir miktar İngiliz askeri Bakü sahillerine çıkarılmıştı. 17 Ağustos'ta ise General L.C. Dunsterville de kararlarıyla Bakü'ye gelerek Türklere karşı cephe komutanlığını devraldı. Dunsterville, kalabalık bir subay kadrosu ve yaklaşık 1500 İngiliz askeri, zırhlı otolar ve toplar getirmişti.

Kafkas İslam Ordusu, Apşeron yarımadası kuzeyi ve doğusunda Surahani, Sabuncu, Balahani, Binegadi taraflarında cephe teşkil ediyor ve Müslüman köylerinde teşkilât yaparak Bakü üzerine baskısını daha da arttırıyordu. Alınan esirlerin içinde İngilizlerin de bulunması İngilizlerin gelişi hakkındaki haberleri doğrulamıştı. İngilizlerin Bakü'ye asker göndermeleri Almanların tutumunda da değişikliğe yol açtı. O zamana kadar Türklerin Bakü Harekâtına engel olmaya çalışan Almanlar, bundan böyle küçük bir kuvvetle de olsa Türklerin Bakü harekâtına katılarak zafere ortak olmayı istediler.

Şark Ordular Grubu Komutanı Halil Paşa da Nuri Paşa ile cepheye gelmişlerdi. Takviye kuvvetlerinin de gelmesi ile hazırlanan taarruz planına uygun olarak hareket ediyordu.

Kafkas İslâm Ordusu 13-14 Eylül gecesi taarruza başlamış, 15 Eylül 1918 sabahı saat 9.00'da Bakü'yü zapt etmiştir.

Bakü'nün kurtarılması hem Azerbaycan ve hem de Osmanlı Türkleri arasında büyük sevinç yaratan bir zafer olmuştur. Aynı zamanda Kurban Bayramı'na rastladığından Türklük çifte bayram yapmıştır.

Kafkas İslâm Ordusu Bakü cephesinde savaşırken Karabağ'da baş kaldırarak Şuşa kasabasını kuşatan Ermenilere karşı da Cemil Câhid Bey kumândasındaki 5. Kafkas Tümeninden iki alay (Karabağ Müfrezesi) sevk edilmişti. Kafkas İslâm Ordusu Bakü harekâtını yaparken Ermeniler, Akdâm ile Şuşa kal'ası arasında bulunan Askerân boğazını keserek

kal'ada meskûn yirmi bine yakın Müslüman ahâliyi muhasara etmişler ve Karabağ bölgesindeki Müslüman köylerini yakıp yıkmaya başlamışlardı. Ermeniler buradaki Müslüman çoğunluğu yok ederek Ermenistan'ın sınırlarını genişletmek istemekteydiler. Ekim 1918 başlarında taarruza geçen Cemil Cahid Bey Askerân'ı zapt ederek Şuşa kal'ayı muhâsardan kurtarmıştır.

Karabağ Müfrezesi, Azerbaycan'ı tahliye edinceye kadar Şuşa kal'ada kalarak Müslümanları yeni Ermeni saldırılarına karşı korumuş, ayrıca teşkil olunan Birinci Azerbaycan Tümeninin talim, eğitim ve hazırlanmasına gayret etmiştir.

Gence'de bulunan Fethali Han Hoyski (1876-1920) hükümeti Bakü'ye gelerek memleketi idareye devam etmişti.

Azerbaycan Harbiye Nezâreti teşkilatını kurma görevi verilen İstanbul'da Ordu Dâiresi Reis Muâvini Miralây Behiç Bey, içinde Osmanlı mensuplarının da yer aldığı bir kadro tanzim etmişti. Azerbaycanlı görevliler Osmanlı Harbiye Nezâreti'nde staj görevleridir. Bilahare General Samed Mehmandarov Azerbaycan Harbiye Nazırlığına getirilmiştir.

Filistin cephesini takviye etmek için Azerbaycan'daki Osmanlı kuvvetlerinin geriye alınması daha önce Harbiye Nezâreti tarafından bildirildiğinden İslâm Ordusu Komutanlığı Bakü harekâtı dolayısıyla geri kalan Azerbaycan Ordusunu kurma çalışmalarını hızlandırmıştır.

Bütün güçlülere rağmen kurulması planlanan Azerbaycan Ordusunun kumanda ve talim heyetini yetiştirmek üzere Gence'de bir İhtiyât Zâbit Mektebi ile bir Küçük Zâbit Mektebi tesis edilmişti. Bakü alındıktan sonra kurulan Birinci ve İkinci Azerbaycan Tümenlerinin talim heyeti bu mekteplerin talebesinden meydana geliyordu. Miralây Atif Bey'in idaresinde bulunan İhtiyât Zâbit Mektebi'nden 400 küçük zâbit çıkmıştı. 200 ihtiyat zabiti de ikinci posta olarak hazırlanmakta idi. Böylece asker alma teşkilatı için şiddetle ihtiyaç duyulan subay-

lar da yetiştirilmeye çalışılıyordu. Gence, Zakatalı, Şeki (merkezi Nuha kasabası) Cevanşir (merkezi Terter), Gökçay, Kuba, Karabağ (merkezi Akdam), Kazak, Cevat, Cebrâil, Bakû, Sabuncu kazalarında askere alma teşkilâtının şubeleri açıldı.

Azerbaycan Kolordusu Komutanlığına General Ali Ağa Şihlinski Erkânıharbiye Reisliğine Erkânıharp Kaymakamı Osman Bey tayin edildi.

Birinci Azerbaycan Tümeninin merkezi Şuşa'da, komutanlığına Miralay Cemil Câhid Bey getirildi. İkinci Azerbaycan Tümeninin merkezi Bakû'de Komutanlığına İslâm Ordusu Erkânıharbiye Reisi Nazım Bey'dir. Fırkalar, düşmandan ele geçirilen silâhlar ve toplarla teçhiz edildi, hudut taburları teşkiline başlandı.

Bakû'deki askerî mühimmat fabrikaları ile diğer büyük fabrikalardan istifade etmek üzere İstanbul'dan Fehmi Bey başkanlığında bir heyet getirilerek fabrikalar kısmen faaliyete geçirilmiş ele geçirilen topların kama ve sair noksanlarının giderilmesine çalışılmıştır. Şehir dâhilinde mevcut mühimmat ve levazım depoları ve fabrikalar faaliyete geçirilerek mevcut kumaş ile ordu tamamen giydirilmişti.

Şark Orduları Grubu Komutanı Halil Paşa'ya 2 Ekim 1918 tarihli emrinde Erkânıharbiye Reisi Enver Paşa, yakında sulh müzâkerelerine başlanmasının büyük ihtimal olduğunu bildirerek, bilhassa Azerbaycan ve Kuzey Kafkas hükümetleri takviye edilmesini istemiştir. Azerbaycan'da mahallî kuvvetlerin süratle tanzimine çalışmakla beraber hâlen Azerbaycan'da bulunan Osmanlı kuvvetlerinin Azerbaycan kıtaları olarak bırakılabileceğini düşünerek Azerbaycan'a çok silâh ve cephane gönderiniz diyordu.

Enver Paşa, 27 Ekim tarihli emrinde Azerbaycan'da Azerbaycan Ordusu hizmetinde kalacak gönüllü subay ve erlerin hizmetlerinin Türkiye'de mahfuz bulunacağını da tebliğ etmişti. Bunun üzerin Azerbaycan Ordusu'nda kalacaklar ayrılmıştı.

Ne var ki, yeni Harbiye Nazırı Abdullah Paşa, Mütarekenin imzalanmasından sonra bu emir ve kararı

feshetmiş, Kuzey ve Güney Kafkasya'da bulunan subaylar ve efrâdın iki ayı geçmemek şartıyla 9. Ordu'ya iltihaklarını talep etmişti. Osmanlı Ordusu'ndan istifa ederek Azerbaycan hizmetine geçtiğini açıklayan Nuri Paşa dâhil Azerbaycan'daki Osmanlı askeri kalmayacaktı.

Osmanlı Devleti'nin İtilâf Devletleriyle 30 Ekim 1918 tarihinde imzaladığı Mondros Mütarekesinin 11 ve 15. maddeleri gereğince Osmanlı Devleti, Azerbaycan'da ve Kafkasya'nın diğer yerlerindeki askerlerini geri çekmek mecburiyetindedir.

17 Kasım 1918 tarihinde Bakû boşaltılmış, ertesi gün de General W.M. Thomson komutasında İngiliz kuvvetleri Bakû'yü işgal etmişlerdir. Azerbaycan Harbiye Nezareti ve Kolordusu Gence'ye çekilmek mecburiyetinde kalmıştı. İngilizler ve müttefikleri adına General Thomson 18 Kasım 1918 tarihinde neşrettiği bir beyanname Fethali Hân'ın yeniden teşkil ettiği koalisyonu Azerbaycan'ın tek meşru hükümeti olarak kabul ettiğini bildirmişti.

Gence'de yapılan çalışmalarla iki piyade ve bir süvari tümeninden mürekkep Milli Azerbaycan Ordusu'nun mevcudu 20 bine çıkarıldı. Hazar Denizinde küçük bir filo dahi vücuda getirilerek bağımsız yaşama iradesinin şartları hazırlandı.

GEÇMİŞTEN BUGÜNE AZERBAYCAN-TÜRKİYE ARASINDA EĞİTİMDE ORTAK KÜLTÜR VE DEĞERLERİN YERİ

 Doç. Dr. Necibe NESİBOVA*

Azerbaycan-Türkiye ilişkileri söz konusu olunca genellikle akla siyasi, ekonomik, askeri ve kültürel ilişkiler gelmektedir. Fakat Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin temelinde yatan ana etkenlerden birisi “bir millet iki devlet” düşüncesi, yani toplumların kardeşliği olgusudur. Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ilişkinin boyutunu en kısa ve en uygun şekilde yansıtan bu ifade, iki ülkeyi meydana getiren milletlerin ortak etnik ve kültürel kökenine vurgu yapması nedeniyle bir realite olarak ortaya çıkmıştır. Gerçekten de Azerbaycan ile Türkiye arasındaki bağları ifade eden en güzel kelime “kardeş” kelimesidir.

---

*Azerbaycan Ankara Büyükelçiliği Eğitim Müşaviri

Birinci Dünya Savaşında felaketle neticelenen 1915 yılı Sarıkamış askerî harekâtında, Bakü’de kurulan “Kardeş Kömeği Komisyonu”nun Türk kardeşlerimize yaptıkları yardımlar, Kafkas İslam Ordusunun Bakü’yü işgalcilerden kurtarması ve Azerbaycan’dan Çanakkale’ye gelerek Anadolu’nun bağımsızlığı uğruna can veren şehitler, iki ülke halklarını birbirine bağlayan unutulmayacak günlerin birer halkasıdır. Ortak kader ve kadim dostluğun sonucu olan bu bağ, ortak tarihimizin en güzel örneklerindedir. Azerbaycan Cumhurbaşkanı Sayın İlham Aliyev’in de söylediği gibi, Azerbaycan ile Türkiye’nin derin tarihi kökleri, ortak milli-manevi değerleri ile birbirine sıkı şekilde bağlı olan halklarımızın iradesine uygun olarak sarsılmaz dostluk ve kardeşlik ilişkileri ülkelerimizi birleştirmektedir. Bu sağlam temeller üzerine inşa edilen karşılıklı itibar, güven ve desteğe dayalı devletlerarası ilişkilerimiz, bugün en üst düzeyde ittifak ve stratejik ortaklığa yükselmiştir.

Azerbaycan ile Türkiye’nin dostluk ve kardeşliğinin temelinde ortak kültürel değerlerimiz ve ortak yönlerimiz yatmaktadır ki bunlardan da biri, ortak iletişim aracımız olan Türk dilimizdir. Oğuz grubu Türk dilleri ailesinden olan Azerbaycan ve Türkiye arasındaki kültürel yakınlığın oluşumunda ortak dil de büyük rol oynamıştır. Türklerin bir arada kalmasını sağlayan, yaklaşık dört bin yıllık milli kültürel mirasını kuşaktan kuşağa aktaran ve yeni nesillerin geçmişinden kopmamasını sağlayan ortak yönümüz olan dil sayesinde ahlak, sanat ve edebiyat gibi milli-manevi değerlerin yanı sıra ülkelerimiz arasındaki siyaset, ticaret ilişkileri de gittikçe gelişmekte ve artmaktadır.

Kültürün önemli bileşenlerinden biri olan dil, bir ulusun birliğinin harcı olarak değerlendirilmektedir. Hem Azerbaycan Türkçesi, hem de Türkiye Türkçesi, her iki ülkenin vatandaşları tarafından aktif olarak kullanılmakta ve bu dillerde üretilen ortak kültürel değerlere ulaşmak isteyenler söz konusu eserleri okuyarak öğrenebilmektedir. Bazı tarihi ne-

denlerle Anadolu ve Azerbaycan Türkleri arasında zaman zaman yaşanan siyasi ve coğrafi ayrılıklar, beraberinde dilde de bir takım küçük ayrışmalara sebep olsa da ikisi de Oğuz şivesine dayandığı için aradaki farklar iki yazı dili ortaya çıkaracak kadar büyük olmamıştır. Hem söz varlığı hem de gramer açısından birbirine çok yakın olan bu şivelerde dünya çapında ilgi çeken birçok eser ortaya çıkmıştır. Dokuz ve on birinci yüzyıllarda yazıya alınmış “Dede Korkut Hikayeleri”nin diline baktığımızda onun Anadolu Türkçesi ve Azerbaycan dili ile yazıldığını görebiliriz. Ortak dil, halklarımızı birleştiren bir unsur olmanın yanı sıra, bilim, edebiyat, kültür dili olma özelliği ile de dikkat çeker ve ortak değerlerin öğrenilmesine katkı sağlar.

Azerbaycan Türkleri ile Türkiye Türklerinin arasında sürekli bir iletişim ve etkileşim söz konusu olmuştur. Bu durum, hem halkların yüzyıllardır yaşadığı sözlü halk edebiyatına hem de şair, yazar ve benzeri edebiyatçıların eserlerine yansımıştır. Ortak edebiyatımızın klasik dönemlerinde ortaya çıkan Köroğlu, Kerem ile Aslı, Leyla ile Mecnun, Dede Korkut ve bunların benzeri efsane ve hikâyeler, her iki toplumda ortak kültürün bir parçası olarak bilinmektedir. Türk halk yaşamının en mükemmel yansıtıcısı olan “Dede Korkut Kitabı”, “Köroğlu” gibi eski Türk destanları, Türk kültürünün değerlerini taşıyan çok önemli eserlerdir. Bu destanlardaki ortak nitelikler, Türk kimliğinin oluşmasına ve dünyanın dört tarafına yayılmış olan Türk halklarının ortak bir kültürel kimlik oluşturmalarına etkisini göstermiş; Türk milletinin tarihin bütün dönemlerinde demografik anlamda yaşamış olduğu hareketliliğe rağmen, ortak kültürel kodlarını koruyabilmelerine neden olmuştur. Genel olarak bu eserler, bütün bir Oğuz topluluğunun yaşam şekilleri, inanç ve dünya görüşlerinin etrafında toplanmaktadır. Bunlar, değer açısından incelendiğinde en sık vurgulanan değerlerin saygı, aile, sorumluluk, dayanışma, misafirperverlik, yardım severlik, dürüstlük, özgürlük, duyarlılık ve vatan sevgisi gibi değerler olduğu görülmektedir.

Görüldüğü üzere, tarih boyunca farklı medeniyet çevreleri içinde bulunmuş Türk halkları, farklı coğrafyalarda çok çeşitli topluluklar halinde bulunmalarına rağmen kültürlerini koruyabilmişlerdir. Kültürün bir başka önemli bileşeni ve Azerbaycan ile Türkiye arasındaki kültürel yakınlaşmanın ortak paydalarından biri de dindir. Din, toplumların bir arada yaşaması için gerekli olan en temel unsurlardan birisidir. Azerbaycan ve Türkiye’de yaşayan insanların büyük çoğunluğunun Müslüman olması, iki ülke arasındaki kültürel yakınlığa katkı sağlayan önemli bir etkidir. Aynı dine inanmak ve dinî ritüelleri birlikte yerine getirmek de insanları birbirine yakınlaştıran bir başka unsurdur. Hatta İslam dininin ortaya çıkmasından önceki zamanlara, mitolojik unsurlara ait materyalleri, insanların doğaya, evrene, dünyanın yaratılışı ile ilgili sistemlere bakışlarını gözden geçirdiğimizde bile Türk ve Azerbaycan halkları arasında ortak dini inançların mevcut olduğu gözlemlenmektedir ki, bu da ortak tarihe sahip olan halklarımızın ortak değerleridir.

Azerbaycan’ın, Sovyetler Birliği’nin bir parçası haline getirilmesi ile beraber Türkiye ile olan bağlantısı her alanda sınırlı olmuştur. Fakat Azerbaycan yeniden bağımsızlık kazandıktan sonra en önemli faaliyetlerden biri eğitim alanında yaşanmış ve Türkiye, verdiği burslarla birçok Azerbaycanlı öğrenciyi lisans ve lisansüstü düzeyde Türkiye’de eğitim imkânı sağlamıştır. Bunun yanında Türkiye’den devlet, bazı vakıflar ve şahıslar, Azerbaycan’da okullar açarak Türkçe’nin Azerbaycan’da yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur. Bugün Azerbaycan’ının saygın üniversite ve liselerinde Türk Dili derslerinin verilmesi, Türk Dili odalarının, Türkiye Araştırma Merkezlerinin oluşturulmuş olması da kardeşliğin, ortaklığın göstergesidir. Ayrıca Türkiye’de Azerbaycan Türkçesi ve Edebiyatı Bölümü olduğu gibi, Azerbaycan’da da birkaç üniversitede Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü eğitim-öğretim faaliyeti yürütmektedir. Her iki ülkede bu bölümlerin var olması, ortak değerlerin öğretilmesinin yanı sıra diğer alanlarda da etkisini göstermekte ve bu durum, iki

toplumun birbirine daha da yakınlaşmasına imkân sağlamaktadır.

Azerbaycan’ın edebiyat, bilim ve düşünce alanındaki birçok değerli şahsiyetleri, yüzyıllar içerisinde iki toplumun dil ve edebiyat alanındaki yakın ilişkisinin hem bir sonucu hem de katalizörü olarak önemli bir misyon yüklenmişlerdir. Bunlardan Nizami Gencevi, İmadeddin Nesimi, Muhammed Fuzuli, Bahtiyar Vahapzade, Ramiz Rövsen, Elçin Efendiyev gibi şair, yazar ve düşünürler, Azerbaycan’da olduğu gibi Türkiye’de de büyük kabul görmüş ve benimsenmiştir. Ahmet Ağaoğlu, Almas Yıldırım, Ahmet Cevat, Ali Bey Hüseyinzade ve Mehmet Emin Resulzade gibi önde gelen Azerbaycanlı düşünce adamları, Türkiye’de eğitim görmüş ve iki toplumun karşılıklı etkileşiminde büyük rol oynamışlar.

Ortak değerlerimizin yeni nesillere kazandırılmasında yazılı-sözlü edebi türlerin büyük rolü olduğu gibi çeşitli teşkilat ve kurumlarında önemli bir yeri vardır. Milletler, kendi düşünce, yaşayış, inanç, yargı ve törelerine ait bütün değerleri tarihi süreç içerisinde yeni kuşaklara bu edebi türler ve kurumlar aracılığıyla aktarmaktadır. Ülkeler arasında yapılan “Türkiye Kültür Haftası ” ve “Azerbaycan Kültür Günleri” gibi etkinlikler, el sanatları ve fotoğraf sergileri, tiyatro ve film gösterileri, aşık atışmaları, edebiyat faaliyetleri, sanat faaliyetleri, müzik konulu sosyal ve kültürel etkinlikler, iki ülke halklarının ortak kültürüne ait değerlerin öğrenilmesine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla düzenlenen bu tür etkinlikler, iki ülkenin kültürel değerlerinin halklarımıza tüm yönleriyle tanıtılmasında öncü bir rol oynamaktadır.

Ülkelerimizde değer eğitimi kavramı olarak yeni olmasına karşılık, uygulama olarak köklerinin Türklerin tarih sahnesine çıkmasına kadar eskiye dayandığını söylemek mümkündür. Türkiye’nin tarihi ve milli-manevi değerleri Azerbaycan’da tanıtılıp öğretildiği gibi, Türkiye’de de Azerbaycan’ın kültü-

rel değerlerinin öğretilmesi amacı ile kongre, sempozyum, panel ve diğer etkinlikler düzenlenmekte; ortak değerler hakkında geniş ve kapsamlı bilgiler verilmektedir. Hatta bununla yetinilmeyerek üniversitelerde ulu önder Haydar Aliyev'in adını taşıyan merkezlerde ve farklı liselerde etkinlikler ve bu etkinlikler kapsamında ortak değerlerin tanıtılması gerçekleştirilmektedir.

Azerbaycan ile Türkiye arasındaki eğitim ilişkileri de 1991 yılından itibaren gelişmeye başlamış; resmi makamlarla üniversite diplomalarının karşılıklı olarak tanınması ile ilgili ve diğer konularda ikili anlaşmalar yapılmış; protokol ve benzeri kararların imzalanması ve uygulanması sağlanmıştır. Ortak değerlerin eğitimi ile ilgili olarak 2000 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanının Türkiye'ye gerçekleştirdiği sefer zamanında imzalanan protokole "Türk Dünyası Tarihi" ve "Türk Dünyası Edebiyatı" ders kitaplarının hazırlanması işlerinin devam ettirilmesi, Azerbaycan ve Türkiye'nin eğitim elemanları için karşılıklı olarak Azerbaycan ve Türk dillerinin ve her iki ülkenin eğitim sisteminin öğretilmesi, öğretim elemanlarının farklı programlar kapsamında değişimi, Türkiye'nin yeni eğitim teknolojilerinin Azerbaycanla paylaşılması ile ilgili ve bu gibi diğer maddelerin yer alması da bu açıdan kayda değerdir.

Kardeş Türkiye ile Azerbaycan arasında eğitim alanında dikkat çeken hususlardan biri de öğrenci değişimidir. 1992 yılından başlayarak öğrencilerin karşılıklı şekilde belirlenen kontenjanlar çerçevesinde burslu veya ücretli şekilde eğitim alabilmeleri için bu zamana kadar birçok sözleşme imzalanmıştır. Yurtdışında eğitimi tercih eden Azerbaycan vatandaşlarının büyük kısmı Türkiye'dedir. Aynı zamanda Azerbaycan'da da Türkiyeli öğrenciler çoğunluk teşkil etmektedir.

Bütün bunlar tarihi ve kültürel birliğimizin ve kardeşliğimizin kanıtı olmakla birlikte eğitim ve diğer alanlarda bundan sonra da Azerbaycan ve Türkiye

arasında imzalanacak olan protokoller, iki kardeş ülkenin ortak milli-manevi değerlerinin karşılıklı şekilde öğrenilmesine katkı sağlayacaktır. Azerbaycan'ın ünlü şairi Bahtiyar Vahapzade'nin "Türkiye ve Azerbaycan bir ananın iki oğlu" şeklindeki mısrası ve Azerbaycan'ın umum milli lideri Haydar Aliyev'in her zaman dile getirdiği "Bir millet iki devlet" anlayışı doğrultusunda yürütülen iki ülke ilişkileri, her alanlarda olduğu gibi, kültür-sanat işbirliğinde de bundan sonra güçlü bir şekilde devam edecektir.

İnanıyorum ki Mevlana, Şems Tebrizi'den güç aldığı gibi, İslam ordusu Bakü'yü düşmanlardan temizlediği gibi iki kardeş ülkenin birbirine destek ve sevgisi sonsuza kadar sürecektir. Yaşasın Türkiye - Azerbaycan dostluğu! Var olsun Türk Milleti!.

SURİYE ve FİLİSTİN'DE RUS MEVCUDİYETİ ve OSMANLI SİYASETİ*

(1847-1914)

 Dr. Öğr. Üyesi Melikşah ARSLAN**

Rus Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ve Moskova Patriği Kirill gibi önemli şahsiyetler, 28 Kasım 2012'de Moskova'da gerçekleştirilen bir toplantıda İmparatorluk Ortodoks Filistin Cemiyeti'nin 130. kuruluş yıldönümünü kutladılar. 2010'da Arap Baharı adıyla başlayarak Suriye'ye sığınan halk hareketlerinin iç savaşa evrilmesinin hemen akabinde gerçekleştirilen bu toplantıyla Rusya İmparatorluğu'nun Suriye

ve Filistin'deki mevcudiyetinin en önemli kurumu olan İmparatorluk Ortodoks Filistin Cemiyeti, birden bire yeniden gündeme gelmişti. Toplantının konusu, "aşırılıkçı gruplar" karşısında "Hristiyanların akıbetinden endişeli" olan Rusya'nın, imparatorluk döneminde olduğu gibi Yakın Doğu'daki mevcudiyetini güçlendirmesiydi. Bir başka deyişle, 1917 Ekim Devrimi öncesi Hristiyanlık değerlerinin

* Bu doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı'nda Doç. Dr. Saime Selenga GÖKGÖZ'ün danışmanlığında Melikşah ARSLAN tarafından yazılmıştır.

** Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi

merkezde olduğu Rus dış siyasetinin “yumuşak güç” araçları yeniden önem kazanmaktaydı. Bu ise güncel bir mesele haline gelen Rusya İmparatorluğu’nun Suriye ve Filistin’deki mevcudiyeti ve buna karşı Osmanlı Devleti’nin siyasetine dair akademik bilginin oldukça sınırlı olduğu gerçeğini ortaya çıkarmıştı. Bu yazı, ilgili boşluğu doldurmak amacıyla hazırlanan Suriye ve Filistin’de Rus Mevcudiyeti ve Osmanlı Siyaseti (1847-1914) başlıklı doktora tezi özelinde konuyu kısaca ele almayı amaçlamaktadır.

Rusya’nın Suriye ve Filistin bölgesiyle ilişkisinin tarihi, Rus halkının Hristiyanlığı kabulüne kadar dayanır. Rus hacıların, çar ve kiliseyi temsilen Kudüs ve çevresine, Antakya ve Kudüs Rum patriklerinin ise Moskova’ya seyahatleri Rusya’nın Suriye ve Filistin ile erken dönem ilişkilerinin iki önemli olgusuydu. Bu dinî ve kültürel ilişki, Rusya’nın I. Petro (1682-1725) ile birlikte önemli bir güç hâline gelmesiyle siyasi boyut kazandı. 1700 İstanbul Antlaşması’ndan 1783 Osmanlı-Rus Ticaret Antlaşması’na 18. yüzyıl boyunca Rusya, Kutsal Topraklara seyahat eden hacıları için güvenli geçiş hakkının yanı sıra İstanbul’da sefaret ve Suriye ve Filistin gibi bölgelerde konsolosluk açma hakkı elde etti. Ancak Osmanlı-Rus savaşlarının sıklığı nedeniyle Rus konsolosluklarından verim alınamadığı için Rus hac seyahatleri, bölgesel siyasette araçsal rolünü daima korudu. Rusya’nın Suriye ve Filistin’deki ilk kalıcı kurumları 1839’da Beyrut’ta kurulan Rus Konsolosluğu ile 1847’de Kudüs’te Rus Ruhanî Misyonu adıyla kurulan Rus Kilisesi’nin temsilciğiydi. Suriye ve Filistin’de kurumsal olarak ilk Rus ruhani mevcudiyetini teşkil eden bu Misyon, 1843’te “sıradan hacı” kisvesiyle Kudüs’e gönderilen Başrahip Porfiriy Uspenskiy’in tavsiyeleri üzerine Rus Dışişleri Bakanlığı ve Kutsal Sinodu’nun ortak kararıyla kurulmuştu. Misyonun temel görevi, Batılı misyonerlerin artan etkisine karşı bölgesel saygınlığını “Ortodoksluğun himayesi” üzerine kuran Rusya’nın potansiyel yerel müttefiklerini Batılı devletlere kaptırmamaktı. Ancak Osmanlı Devleti’nden resmi izinler alınmadan faaliyet gösteren Misyon, beklenen etkiyi ya-

pamadı. Yine de Ortodoks Araplarla kurulan ilişki, Kırım Savaşı (1853-1856) sonrası Rusya’nın Suriye ve Filistin siyasetinin vizyonunun belirlenmesinde kritik bir etki oluşturdu.

Kırım Savaşı sonrası Osmanlı Devleti tarafından tanınan Kudüs Rus Ruhanî Misyonu’nun yanı sıra Rus Dışişleri Bakanlığı Asya Dairesi bünyesinde 1858’de Filistin Komitesi kuruldu. Komite tarafından Kudüs’te hacı misafirhaneleri ve kilisenin bulunduğu “Rus Kudüsü” veya “Moskofya” olarak anılan bir yerleşke inşa edildi. Ayrıca birçok arazi alımı ve bina inşasıyla Filistin genelindeki Rus mülklerini ifade eden “Rus Filistini”nin temeli Başrahip Antonin Kapustin idaresindeki (1865-1894) Kudüs Rus Ruhanî Misyonu tarafından atıldı. Bütün bunlar ya Osmanlı makamlarına danışılmaksızın ya da bizzat Rus grandüklerin Kudüs’ü ziyaretleri sırasında Osmanlı makamlarına fiili durum kabul ettirilerek gerçekleştirildi. Diğer taraftan Rusya’nın Kudüs’teki temsilciliği görevinin paylaşımı meselesi, Rus diplomatlar ve Rus ruhbanların arasında kronik bir rekabet haline gelmişti. 1882’de kurulan İmparatorluk Ortodoks Filistin Cemiyeti, mevcut sorunlardan çıkarılan derslerle Batılı muadillerinin tecrübelelerinden beslenerek yükselen bir yeniden yapılanma girişimiydi. Cemiyet’in öncelikli faaliyeti Rusya’nın bölgesel siyasetinin itici gücü olan Rus hacıların ulaşım ve konaklama imkânlarının iyileştirilmesi oldu. Rusya’nın muhtelif bölgelerinden trenlerle Karadeniz limanlarına, buradan da 1856’da kurulan Rus Buharlı Gemi ve Ticaret Şirketi’nin gemileriyle Yafa’ya giden hacılar için indirimli bilet sağlayan doğrudan hatlar oluşturuldu. Ayrıca artan Rus hacıların konaklaması için Kudüs ve çevresinde yeni misafirhaneler inşa edilerek mevcutların kapasitesi artırıldı. Nihayet alınan tedbirlerle I. Dünya Savaşı arifesinde Rus hacıların sayısı yıllık 10 binin üzerine çıktı. Böylece Rus hacılığı, imparatorluğun her bölgesinden ve halkın her kesiminden katılımı millî bir harekete dönüştü. Diğer taraftan Filistin Cemiyeti, Rus şarkiyatçıların Suriye ve Filistin’deki kütüphanelere, manastırlara ve antik yerleşimlere

seyahatlerini finanse etti. Seyahatler sırasında keşfedilen elyazmaları ve arkeolojik kazıların sonuçlarını içeren bilimsel çalışmalar, Filistin Cemiyeti tarafından neşredildi. Bunlardan 1881-1917 yılları arasında yayınlanan 63 ciltlik Pravoslavniy Palestinskiy Sbornik (Ortodoks Filistin Derlemesi), Rus Kutsal Topraklar çalışmalarına Avrupa'da saygınlık kazandırdı. Bununla birlikte erken ve modern Rus hacılık anlatıları gibi Rus dindarlığını besleyen ve Suriye ve Filistin'e dair siyasi iddiaları "tarihi gerçeklere" dayandıran bir külliyat oluşturuldu.

Osmanlı Devleti, etnik fark gözetmeksizin bütün Ortodoks tebaasını, 'Rum milleti' olarak kabul etmekteydi. Suriye ve Filistin'in Rum milletinin neredeyse tamamı ise, bölgesel nüfusun yaklaşık yüzde onunu teşkil eden Ortodoks Araplardan oluşmaktaydı. Rusya'nın bölgesel siyasetinin beşeri hedef kitlesi olan bu nüfus, Kudüs ve Antakya (Şam) Patriklik idarelerini elinde bulunduran az sayıda 'etnik' Rum ruhban tarafından yönetilmekteydi. Ortodoks Araplar arasındaki Rus faaliyetleri ise Rum ruhbanlar tarafından Helenizm'e karşı tehdit olarak görülmekteydi. Zira Rum ruhbanların kabulünde Ortodoks Araplar, "Arapça ile mükellemler Rumlar" veya "Arabofon", yani Helen milletinin Araplaşmış unsuru idi. Buna karşın Ortodoks Araplar, 19. yüzyılın ilk yarısından itibaren yükselen milli hislerle Patriklik idarelerinde yer almak için mücadele vermektedir. Dolayısıyla Rusya'nın Kudüs ve Antakya Patriklikleri bağlamında siyasetinin temel amacı, Rum ruhbanları patriklik idarelerinden tecrit ederek patriklikleri Fener Rum etkisinden koparmak ve Rusya'ya meyilli Suriyeli ve Filistinli Ortodoks Arapların millî kiliselerine dönüştürmektir. Bu, bir model olarak Balkanlar'da Fener Rum Patrikliğine karşı Ortodoks Slavların desteklenmesi siyasetinin Suriye ve Filistin'deki izdüşümüydü. Bu doğrultuda Rusya, Ortodoks Arapların Rum ruhbanlara karşı muhalefetini örgütleyerek destekledi. 1870'lerde İstanbul Rus Sefiri Nikolay İgnatyev (1864-1877), Rus yanlısı Kudüs Patriği Kirilos'un azli üzerine Kudüs Rus Konsolosluğu aracılığıyla Filistin'deki Or-

todoks Arapları ayaklandırdı. Ayrıca Osmanlı makamları üzerinde baskı kuran İgnatyev, Rus Dışişleri Bakanlığı nezdindeki girişimleriyle Rusya'daki Kudüs Patriklik mülklerinin gelirlerinin dondurularak Patrikliğe mali yaptırımlar uygulanmasını sağladı. Ancak Osmanlı idaresinin Rusya'ya meyilli Ortodoks Araplara karşı Rum ruhbanları desteklemesi ve Rum ruhbanların geleneksel haklarından taviz vermemesinden dolayı İgnatyev'in siyaseti başarısızlıkla sonuçlandı. 1878 Berlin Antlaşması ile iflas eden bu siyaset, 1882'de kurulan İmparatorluk Ortodoks Filistin Cemiyeti ile yeni şeklini aldı. Bölgesel faaliyet yoğunluğunu Suriye'ye kaydıran Rusya, Şam Rus Konsolosluğu aracılığıyla Antakya Patrikliği alanındaki Ortodoks Arap muhalefeti örgütlemeye başladı. Antakya Patriklik cemaatinin nüfusça ezici çoğunluğunu oluşturan Ortodoks Arapların, Patriklik idaresinde de yer alması Suriye'de Rusya'nın elini güçlendirmekteydi. Bu bakımdan Antakya Patrikliğinin Rusya'ya meyilli Ortodoks Arapların idaresine geçmesinin Suriye'deki Rus nüfuzunu orantısız bir şekilde artıracığının idrakinde olan Osmanlı idaresi, çare olarak etnik Rumları desteklemekteydi. Ancak mevcut geleneksel dengede hem Osmanlı idaresi hem de Rum ruhbanlar Ortodoks Arapların otosefalleşen kilise dinamizmini gözden kaçırmıştı. Nihayet tüm aksi tedbirlere rağmen Rusya'nın desteğiyle Antakya Patriklik makamına ilk kez Arap kökenli bir piskopos olan Meletios seçildi. Rus Sefaretinin Bâb-ı Ali ve Sultan II. Abdülhamid nezdindeki girişimleriyle Meletios, 1899'da Antakya Patriği olarak tanındı. Böylece, Osmanlı Devleti, hâlihazırda Rusya'nın dâhil olduğu bu "iç" meselesinin devletlerarası siyasi bir krize dönüşmesinin önünü alabildi.

Rusya'nın Suriye ve Filistin'deki eğitim faaliyetleri, Avrupalı devletlerin yerel ahali üzerinde nüfuz kurma siyasetinin döneme özgü bir parçasıydı. Kudüs ve Antakya Patrikliklerinin idaresindeki Rumlar, Rus okullarında eğitim alan Ortodoks Arapların kendi otoritelerinden kopacağını düşünmekteydi. İgnatyev döneminde Rusya'nın Kudüs Patrikliğine

başarısız müdahalesi Filistin'deki Rus okul ağının sınırlı düzeyde kalmasına neden oldu. Buna karşın Antakya Patrikliğine Ortodoks Arapların lehinde yapılan Rus müdahalesinin başarısı, Suriye'de Rus okul ağının genişlemesini sağlayan temel nedendi. Suriye'de Ortodoks Arap muhalefetini örgütleyebilen Ruslar, 1895'te Patriklik okullarının Filistin Cemiyeti'ne devredilmesini sağladı. Bu, elbette Şam Rus Konsolosluğu aracılığıyla yürütülen başarılı faaliyetlerin sonucuydu. Ancak bu başarıda aynı zamanda mahallî Osmanlı memurlarının tavır ve tutumundaki farklılıkların da payı vardı. Suriye Valisi Osman Nuri Paşa, meselenin siyasî boyut kazanmasından çekinerek Patriklik okullarının Ruslara devrine engel olmamış, bilakis meseleyi tahkik edip tedbir alınması için İstanbul'a bildiren Suriye Maarif Müdürü Hamid Efendi'ye zorluk çıkarmıştı. Beyrut Maarif Müdürü Celal Efendi ise Rus okulları meselesinin gereğinden fazla büyütüldüğü noktasında İstanbul'u ikna etmeye çalışmıştı. Dolayısıyla Osmanlı memurlarının fikir birliğinden yoksun tutumundan istifade eden Filistin Cemiyeti okul sayısını hızla artırdı. Dahası Rus Sefaretinin baskı siyasetiyle 1902 ve 1905'te Suriye ve Filistin'deki Rus okulları dâhil bütün Rus kurumlarının mevcudiyeti Osmanlı Devleti tarafından tasdik edildi. Ortodoks Arapların Rus lisanıyla tedrisinden endişe eden Osmanlı Devleti, temelde fiili durumu tanıyarak Rus okullarının müfredatını denetlemeyi amaçlamıştı. Nihayetinde 1905 sonrası eğitim faaliyetleri durgunlaşmasına karşın I. Dünya Savaşı arifesinde Filistin Cemiyeti'nin Suriye ve Filistin'de 10.601 öğrencisiyle 2 lise ve 102 ilkokuldan oluşan 104 eğitim kurumu vardı. Bu okullardan yetişen başarılı öğrenciler yükseköğretime Rusya'daki üniversite ve ilahiyat akademilerinde devam etti. 'Arap Rönesansı' olarak anılan Arap millî kimliğinin oluşumu ve Arap edebiyatındaki yenileşme hareketine önemli katkılarda bulunan bu öğrencilerin büyük bir kısmı öğretmen ve ruhban olarak Suriye ve Filistin'e Rusya'nın etkisini taşıdı. Rus romanlarının Arapça mütercimlerinden Halil Beydas ve Mihail Nuayme gibi yazarlar 20. yüzyıl modern Arap edebiyatının

klasikleri oldu. Panteleymon Juze ve Tefvik Kezma gibi tarih ve filoloji gibi alanlarda uzmanlaşanlar ise Rus yükseköğretim kurumlarında hocalık yaptı.

1914'te Rusya'nın Osmanlı Devleti'nin düşman cephesinde savaşa dâhil olması, Suriye ve Filistin'deki mevcudiyetinin sonunu getirdi. 1917'ye gelindiğinde ise Ekim Devrimi ile başlayan süreçte Filistin Cemiyeti'nin yeri yoktu. Yazının girişinde de belirtildiği üzere Filistin Cemiyeti'nin bu yerini yeniden kazanması, Sovyet sonrası değişen Rus toplumu ve dış siyasetiyle mümkün oldu. Nitekim bu çalışmayla, günümüz Rus dış siyasetinde Hristiyanlık değerlerinin merkezde olduğu "yumuşak güç" araçlarını anlamının, Rusya İmparatorluğu'nun dış siyaset ideolojisi, dinamikleri ve araçlarını anlamakla mümkün olduğu sonucuna varılmıştır.

HZ. PEYGAMBER ÖRNEKLİĞİNDE DİNİ DOĞRU ANLAMAK

✦ Prof. Dr. Fethi Ahmet POLAT*

“De ki: “Ey insanlar! Ben, Allah’ın hepinize gönderdiği elçisiyim.” (A’râf 7/158)

“Muhammed, başkalarını itaate zorlayacak bir otoriteye mâlik değildi. O halde onun, sadece kendinde güce sahip sağlam kanıtları olmalıydı. Acaba Muhammed, kendisine inanmamızı gerektiren neler söylemektedir?!”**

Varlığın sırrına, insanın evrendeki konumuna ve hakikatin özüne dair söz söyleyen iki sınıf insan vardır; peygamberler ve filozoflar. Filozoflar aynı zamanda ve mekânda birbirlerinden oldukça farklı iddiaların gerçekliğini savunabilirken peygamberler ayrı zamanlarda ve mekânlarda aynı hakikatin savunucuları olagelmışlerdir. Kur’ân, din olarak bütün peygamberlere İslam’ın vahyedildiğini, her

peygamberin de tebliğ ettiği dinin ilk Müslümanı olduğunu haber vermiştir. Bir hadîs-i şerifte, peygamberlerin baba bir kardeşler olduğu ifade edilmiştir. “Din”, peygamberlerin söyleminde tarihin değişmez/ortak değeri; “şir’a/şerîa (yol)” ve “menhec/minhâc (yöntem)” ise bu ortak değerın toplumlara ulaştırılmasındaki aracı enstrümanlar olarak tanımlanmıştır (Mâide 5/48).

---

* Muş Alparslan Üniversitesi Rektörü

** “Mahomet was without authority. His reasons then should have been very strong, having only their own force. What does he say then, that we must believe him?” Blaise Pascal (1623-1662), Thoughts, Letters & Minor Works: The Five Foot Shelf of Classics, XLVIII (in 51 Volumes), Cosimo Classics, New York, 1910, s. 198.

Nübüvvet geleneğinin son kitabı Kur'ân, son peygamberi ise Hz. Muhammed'dir. Mamafih gökyüzünün yeryüzü ile tahrif edilmemiş son iletişim halkası İslam'a mensup olmak büyük bir şeref, ama aynı zamanda oldukça ağır bir sorumluluktur. Önceki dönemlerde bozulan din anlayışları yeni bir elçi gönderilmek sureti ile tashih/tekemmül işlemine tabi tutulurken Peygamber Efendimizden sonra bu ihtimal ortadan kalkmış, dinlerine sahip çıkma misyonu bütünüyle Müslümanların omuzlarına yüklenmiştir. Bu sebeple kıyamete kadar baki kalacak mucize, her insanın bireysel idrâk vasıtalarıyla kabul ve itiraf edeceği türden akli bir mucize olarak Hz. Muhammed'a gönderilen Kur'ân'dır. Kur'ân'ın ve Kur'ân bütünlüğünde Hz. Muhammed'in Müslümanlara nasıl tanıtıldığı, işbu sebeple önem arz eder.

Kur'ân'ın hiçbir ayetinde tanrısal özellikleri olan bir peygamberden yahut dinî anlamda Kur'ân'a alternatif bir sünnet kavramından bahsedilmez. Aksine sünnetin Kur'ân'ı doğru anlamada tamamlayıcı bir unsur olduğu, Kur'ân'ın sünnet içeriğinden, sünnetin de Kur'ân bütünlüğünden ayrı düşünülmeceği, "Ant olsun kaybolup giden yıldıza ki; arkadaşınız Muhammed yolunu şaşırıp kalmadığı gibi azgınlığa da sapmamıştır. O, arzularına ve heveslerine uyarak da konuşmuyor. Söyledikleri, kendisine vahyedilen ilahî mesajlardan başkası değildir (Necm 53/1-4)" ve "Her kim Resûl'e itaat ederse gerçekte Allah'a itaat etmiştir (Nisa 4/80)" ayetleriyle beyân edilir. Dolayısıyla hidâyetin ana kaynağı Kur'ân Allah Teâlâ tarafından gönderilmiş ilahî düsturları ihtiva eden kitap, hidâyetin ikincil kaynağı sünnet ise bu düsturların pratik dünyada hayata geçirilmiş halidir. Allah Elçisi'nin hayatı (sîret-i Resûl) tam olarak Kur'ân'ın aynası ve ahlâki olduğundan ve Allah Teâlâ Resûlüne itaati kendisine itaat ile eşdeğer tuttuğundan, Hz. Peygamber'in dinî tasarruflarının tamamı Allah'a izafe edilir. Bu kontrollü hayatın temel referansları da hiçbir şüpheye mahal bırakmayacak şekilde Kur'ân'a ve üzerinde ittifak edilen sözlü, yazılı ve uygulamalı sünnet geleneğine müracaatla tayin edilir.

Hz. Peygamber'in yüksek ahlâkına dair Kur'ân'ın sayfaları arasında onlarca müşahhas örneğe ve sayısız işarete rastlamak mümkündür; ancak bu örnekleri ve işaretleri aşağıda sıraladığımız beş perspektifi dikkate almayan parçacı bir bakış açısıyla okumak, insanı kimi zaman fanatizme ya da taassuba kimi zaman da rehavete yahut kayıtsızlığa düşürür. Esasen İslam'ın bir medeniyet tasavvuru, peygamberlerin de bu tasavvuru insanlığa anlatan vazifeliler olduğu göz önüne alındığında, mezkûr bakış açılarının tutarlı ve bütüncül bir din düşüncesine, dolayısıyla özlemi duyulan İslam medeniyeti mefkûresine ulaşmak için hayati derecede önemli olduğu kendiliğinden anlaşılır.

Varoluşsal (Ontolojik) Perspektif

Varlık bilimi olarak da bilinen ontoloji, mevcudatı bütün yönleriyle kuşatmayan bir bakış açısını kısır bulur. Konumuz özelinde konuşacak olursak; varlığın mevcudiyetini bir var ediciye, yani Allah Teâlâ'ya (varlığın ötesinde ve üzerinde, tarih üstü bir özneye) nispet etmek, insana kâinatı yerli yerine oturtan bir bakış açısı kazandırır. Varoluş amacını özünde, sözünde ve amelinde taşımayan hiçbir varlık Hak katında anlamlı değildir; ancak bu amacı kendi hakikatine dönüştüren her canlı O'nun katında olağanüstü değeri haizdir. Çünkü varoluşsal perspektif hayatın tüm veçhelerini ve insan davranışlarının tamamını anlamlı bir zemine yerleştirir. Böyle de olmalıdır; zira varlık zeminini kaybeden bir hayat dengede duramaz, rüzgârın önündeki yaprak gibi her esintide bir başka vadiye savrulur.

Kur'ân'da kıssaları anlatılan peygamberlerin varoluşumuzun hikmet ve amaçlarına ışık tutan sözleri ciddi yekûn tutar. Bu hakikat âyetlerde Hz. İbrahim'in dilinden, "Benim namazım, (her türlü) ibadetim, hayatım ve ölümüm; evet tüm bunlar âlemlerin Rabbi Allah içindir (En'âm 6/162)" sözleriyle dökülür; Peygamber Efendimizin mübarek ağzında, "Gökleri ve yeri yoktan var eden, (her varlığı) yedi-

rip içirdiği halde kendisi yedirilip içirilmeyen Allah'ı bırakıp da başkalarını mı dost edineceğim? (En'âm 6/14)" ifadeleriyle kristalize olur.

Hız. Peygamber tüm ömrünü bahse konu varoluşsal kaygıların tesiri altında geçirmiş, bu kaygılara sahip olmayan bir hayatı yaşamaya değer bulmamıştır. Dolayısıyla ontolojik perspektiften yoksun bir din anlayışı varoluşsal kaygılar taşımadığı için Hız. Peygamber'i doğru anlamak hususunda eksik, toplumsal sorunlara duyarsız kaldığı için dinin iki temel mutluluk hedefinden ilki olan dünya saadetine ulaşmak konusunda yetersizdir.

Bilişsel (Kognitif) ve Bilgi Kuramsal (Epistemolojik) Perspektif

Varoluşa dair pek çok sorularımız ve zihnimizi yeterince meşgul eden endişelerimiz olsa da dini doğru anlamak için asgari düzeyde sahih dinî bilgiye ve ortalama düzeyde sağlıklı akletme süreçlerine ihtiyaç vardır. Zihinsel melekelerini fitratına aykırı kullanan ve sahih dinî bilgiyi çok da önemli görmeyen bir varoluş kaygısı Peygamber aşkıyla yanıp tutuşabilir, ancak kolaylıkla fanatizme dönüşebilecek bu düşkünlük, İslam'ın aslı naslarıyla bağdaşmayan tanrısal vasıfları peygamberine pek kolay nispet edebilir. Kutlu Nebi'nin, *"Hristiyanların Meryem oğlu İsa'ya yaptıkları gibi sakın ola beni methederken aşırıya kaçmayasınız! Ben ancak ve ancak Allah'ın kuluyum. Dolayısıyla bana 'Allah'ın kulu ve elçisi' deyiniz!"* sözü, bu tehlikenin dindarlar için de uzak bir ihtimal olmadığına işaret eder. Yine Kur'an-ı Kerim, Hız. Peygamber'in diliyle Müslümanları ince bir uyarı eşliğinde şu konuda dikkatli olmaya davet eder: *"Ben size, 'Allah'ın hazineleri yanımdadır' demiyorum. Ben gaybı da bilmem. Size 'Ben bir meleğim' de demiyorum. Ben sadece, bana gönderilen vahye tabi oluyorum (En'âm 6/50)."*

Peygamberlerin tebliğ faaliyetlerinde öne çıkan hususların başında, tebliğ edilen dinin öncelikle o

dönemin -ve gerçekte tüm zamanların- şartlarına en uygun olan, en savunulabilir, en geçerli ve en fonksiyonel çözümler üretebilme potansiyeline sahip oluşu gelir. Kendilerine elçilik görevi verilen seçkin insanların yüksek tefekkür kabiliyetine eriştirilmiş olmaları (Yusuf 12/22), bu görevin ağır sorumluluğu sebebiyledir. Bu yüzden her peygamber muhataplarını akıl, bilgi ve hikmet temelli ilkeler üzerinde kalarak dine davet etmiştir. *"De ki: 'Budur benim yolum; ben sizleri akla uygun, bilinç ve duyarlılıkla donanmış bir kavrayışa dayanarak Allah'a çağırıyorum. Ben de bana uyanlar da (aynı çağırışı yapıyoruz).' Ve [yine de ki:] 'Allah kudret ve azametiyle her türlü eksikliğin üstündedir, ötesindedir. Ve ben, O'ndan başka varlıklara tanrılık yakıştıran kimselerden değilim!' (Yusuf 12/108)"*

Hukukî Perspektif

Fertlerin birbirleriyle, toplumla ya da devletle kurdukları âdil ilişkiler sisteminin kaynağını hukuk oluşturur. Müslümanların yönetimde söz sahibi olduğu her devirde hukuk ilmi toplumsal düzeni sağlamada başat rol oynamıştır. Sîret kaynakları Hız. Peygamber'in son derece düzenli bir özel ve sosyal hayat yaşadığını nakleder. Hukukun en hassas dokunuşlarına rastlayabileceğimiz bu hayatın temel belirleyicisi, semavî dinlerin ortak bir özdeyişinde manasını bulur. Rabbi Hillel, *"Kendin için istemediğin şeyi başkaları için de isteme; işte Tevrat budur, gerisi yorumdan ibarettir"* demektedir. Ancak diğer perspektifler göz ardı edildiğinde tek başına bu söylem kolaylıkla bencilliğe götüren bir iyilik düşüncesine kapılmamıza neden olabilir. Çünkü hukuk, insanî ilişkilerde olması gereken asgari kriterleri belirlemek için vaz edilmiştir. Oysa coşku- lu bir dinî hayat için bundan daha fazlasına ihtiyaç vardır. Hız. Peygamber'in, *"İyilik, vicdanında huzurla kabul edip kalbinde bu sebeple sükûnet bulduğun şeydir; günah ise bunun tam tersidir. Fetva verener ne derse desin, hakikat bundan başkası değildir"* sözü, artı değerlerle yüklü iyilik düşüncesinin her

zaman daha iyiye doğru bir yolculuktan ibaret olduğunu bizlere anlatır.

Hz. Peygamber'in hiçbir tasarrufunda hukukî perspektifi göz ardı etmediğine dair Kur'ân'da sayısız örneğe rastlamak mümkündür; ancak özellikle şu ayetler onun bu perspektifi ne kadar çok içselleştirmesi gerektiğinin açık delilidir. *“Biz sana Kitab'ı her şeyin hakikatini tam olarak ifade edecek şekilde indirdik ki insanlar arasında Allah'ın sana gösterdiğine uygun biçimde hükmedesin. Sakın hainlerin savunucusu olma! Allah'tan bağışlanmanı dile. Şüphesiz, Allah bağışlayıcıdır, esirgeyicidir. Kendilerine hainlik edenleri asla savunma. Muhakkak Allah, hain günahkârları sevmez. Bunlar, insanlardan (hainliklerini) gizlerler; ama Allah'tan gizleyemezler. O, geceleyin istemediği şeyi kururlarken onların yanı başlarındadır. Allah, onların yaptıklarını (ilmiyle) kuşatmıştır. Hadi siz dünya hayatında onları savunuverdiniz (diyelim); peki, kıyamet gününde Allah'ın huzurunda onları kim savunacak yahut onlara kim vekil olacak?! (Nisâ 4/105-109)”*

Rivayete göre Medine'de bir hırsızlık olayı vuku bulmuş, Ensar'dan bu olaya karışan bir Müslüman da kendisine iftira atıldığını söyleyerek Hz. Peygamber'i yanıltmıştı. Peygamber efendimiz bu bilgiye dayanarak soruşturmayı yapan sahabîye serzenişte bulunmuş ve masum insanları suçlamasının adaletine uygun olmadığını dile getirmişti. Hz. Peygamber'in Kur'ân'ı anlama, küllî kuralları özel konulara, ilişkilere ve problemlere uygulama hususunda hataya düşmesi, şayet bir hata varsa onda ısrar etmesi düşünülmemeyeceğinden, Yüce Allah yukarıdaki ayetleri indirerek sosyal meselelerde dikkatli olmaları ve adaletten asla taviz vermemeleleri gerektiği konusunda Hz. Peygamber'i ve onun şahsında tüm Müslümanları ikaz etmiştir.

Etik-Ahlâkî Perspektif

Yukarıda sayılan üç perspektif Müslüman'ı tanımlama noktasında üç temel esasa işaret etse de

kemâle erebilmek için daha başka vasıflara da ihtiyaç duyulur. Namazın kılınma şekilleri bellidir ve bu şekil şartlarını ifa eden bir mümin namaz ibadetinin farzietini eda etmiş sayılır; ancak namazı güzelleştiren, kulu takva basamaklarında daha üst mertebelere çıkaran ilave değerler (etik) ile davranış örnekleri (ahlâk) de mevcuttur. Hakk'ın rızasına ermeyi tüm davranışların nihai amacı görmek, ibadet esnasında hem kalbi hem de zihni mâsivâdan soyutlamak, namaz söz konusu olduğunda etik değerlerin en dikkat çekenleri olarak öne çıkar. Felaha eren müminlerin, namazlarında bu husû duygusuna ulaşan kimseler olduğunu bizzat Allah Teâlâ ifade etmektedir (Mü'minûn 23/1-2). Hatta bunun da ötesine geçen bir örnek olmak üzere; bir korku ya da bir ödül sebebiyle iyilik yapma düşüncesi tasavvuf geleneğimizde fazla rağbet görmemiştir:

Miskin Yunus sana kuldur

İster ağlat ister güldür

İster yaşat et ister öldür

Nârın da hoş nûrun da hoş.

Etik, bir filozofun ilgisini çoğunlukla “değer bilgisi” ya da “davranış normu” olarak çeker; oysa dinde etik aynı zamanda ve ekseriya “değer yargısı” ve “davranış biçimi” olarak da anlaşılır. Her ne kadar “değer yargısı” veya “davranış biçimi” olarak karşılık buluyor olsa da dinde etik, değer bilgisinden ya da davranış normundan kesin olarak ayrılmış değildir. Bir şeyin iyi ya da kötü olması dinde hem değer bilgisi hem de davranış normu olarak tespit edilir; iyi olan eylemi ifa etmek, kötü olandansa kaçınmak, bir değer yargısı olarak inanç içerisinde, davranış biçimi olarak amelde kendisini izhar eder. Çünkü din asla akıl, bilgi ve hikmet basamaklarını atlayarak saâdet-i dâreyne ulaşabileceği iddiasında olmamıştır.

Etik, salt bir entelektüel faaliyet olmadığı gibi sadece bireysel bir davranış biçimi olarak da sergile-

nemez; aksine etik, pratiğe dökülebildiği ve toplumun genelini kuşatan toplumsal bir ahlakî tezahür biçimine evrildiği zaman gerçek fonksiyonunu icra eder. Hıristiyanlıkta ahlâkî açıdan dinî hayatın en yüksek temsili gibi görülen ruhbanlık, toplumu dışarıda bırakan bir dinî hayatı kutsayıp yücelttiği için İslam'da kesin bir dille kınanmıştır. Esasen ruhbanların bir medeniyet ürettiğine tarihin hiçbir devrinde rastlanmamıştır.

Varoluşsal kaygılara sahip olan ve gerek zihinsel açıdan gerekse dinî donanım itibarı ile yetkin olan, hukuku da katı biçimde hayatına egemen kılan dindar birey ahlakî perspektiften yoksun kaldığında kolaylıkla istiğna duygusuna kayabilir ve dinin insana verdiği manevî hazzı yaşayamadığından kuru bir ibadet hayatını en rafine dindarlıkmiş gibi görebilir.

Estetik-Sanatsal Perspektif

Mümin, bütün eylemlerini belli bir estetik kaygı eşliğinde ifa eder. Estetik kaygılara sahip olmayan dindarlık kaba ve kırıcı olmaktan kurtulamaz. Bir medeniyet bütün unsurlarıyla tamam olsa da estetik kaygılardan yoksun kaldığında zirve medeniyet olmayı başaramaz. İslam'da estetik duygusu, Kur'an'ın bütününe sinmiş "nizam" fikri eşliğinde dimağlara yerleştirilmiştir: *"Yedi göğü birbiriyle tam bir uyum içinde yaratan Allah [ne yüce]dir! Rahmân'ın yaratışında hiçbir aksaklık göremezsin. Gözünü bir kez daha bir kez daha çevir de bak; onda herhangi bir çatlak ya da kusur görebilir misin? (Mülk 67/3)"*

Estetik duygusunu yitirmiş bir insan Selimiye Camisinin minberine, mihrâbına, kubbelerine ve minarelerine nakşedilmiş derin manalı mesajları okuyamaz. Resûlullah'ın, acısıyla yanıp kavrulduğu evladı İbrahim'i defnederken kabir toprağını tesviye eden sahabilere, *"Bir toprak keseği ile açıkta kalan şu kısmı da kapatıverin"* demesini tuhaf bulabi-

li. Son derece duygusal bu sahnede, *"Mevta ondan rahatsız olmaz ki?!"* diye soran sahabîye, *"Bizim bakışlarımız rahatsız olur ya..."* cevabını veren Hz. Peygamber'deki zarafeti kavrayabilmek için son derece gelişmiş bir estetik duygusuna sahip olmak gerekir. Bu düzeye ulaşamamış bir Müslüman, dinî yaşantısında kendi başına manevî tatmin duygusu yaşasa da inandığı dinin peşinden başkalarını sürükleyemez; rol model asla olamaz.

Sonuç Yerine

Dinî düşüncenin hepsi de birbiriyle bağlantılı pek çok veçhesi vardır. Bu farklı veçheleri dikkate alan ve hayatı dinî-dünyevî, dünyevî-uhrevî, madî-manevî, ruhî-bedenî düalizmine mahkûm eden atomize anlayışlar, dini doğru anlamak için lüzumlu olan bilgi ve hikmet ışığını parlatamaz. Mamafih bugün için dinî ilimlerle yahut din eğitimi ile meşgul olan akademisyenlerin sıklıkla eksikliğinden yarıkindıkları ve burada yalnızca en önemlilerine işaret etmekle yetindiğimiz beş perspektifin özenle korunması, insanların sahipsiz bir inanç ve sağlıklı bir ibadet hayatına kavuşabilmeleri için elzemdir. Hz. Peygamber ile güzide ashabının en doğal biçimde ve tüm sadelikleri ile yaşadıkları dinî hayatın her karesine serpiştirilen bu hassasiyet alanları aynı sadelik ve içtenlikle günümüze taşınmazsa, toplumda örnek alınacak ideal insanlardan bahsedilemeyecek ve insanı fitratına yabancılaştıran deizm, ateizm, nihilizm gibi sayısız cereyanlara karşı gençlerimiz daha savunmasız kalacaktır.

Bir "beşer" olarak gönderildiğimiz yeryüzünden "İnsan" olarak ayrılmak, hâlâ başarmamız gereken en büyük ödev olarak önümüzde durmaya devam ediyor.

NEVSÂL-İ ÂFIYET (SAĞLIK YILLIĞI)

Dr. Besim Ömer Paşa

✍ Prof. Dr. M. İ. Safa KAPICIOĞLU*

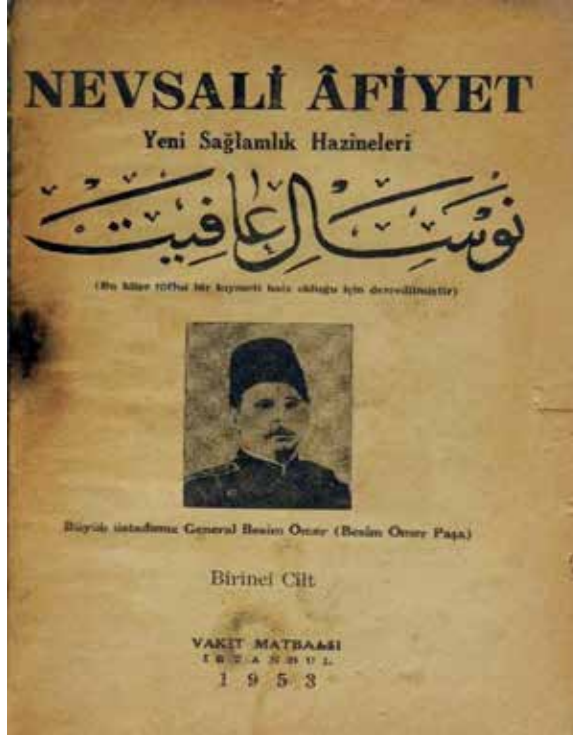
Mekteb-i Tıbbiyeyi Şahane'yi askeri öğrenci olarak 1885'te bitirdi. Uzmanlık eğitimini Pariste, Chartie Hastanesi'nde Prof. Dr. Budin ve Prof Dr. Pinard'ın yanında çalışarak 1891 yılında tamamladı ve hemen sonrasında Türkiye'de doğum ile ilgili ilk eser olan "Doğum Tarihi" kitabını yazdı. Hekimlik hayatı boyunca ebelik, hemşirelik eğitimine büyük önem verdi. Bu alanda okullar, kurslar açtı.

* YÖK Yürütme Kurulu Üyesi ve Başkan Vekili

Çanakkale Savaşı sırasında Kızılay Genel Müdürlüğü yaptı. 1919 yılında Darülfunun'a emin (rektör) seçildi. 1922 yılında Mekteb-i Tıbbiye-yi Şahane'ye kız öğrencileri kaydettirerek Türkiye'nin ilk kadın doktorlarının yetişmesini sağladı. Dr. Besim Ömer, V. ve VI. Dönem Bilecik milletvekilliği yaptı. 19 Mart 1940'da Ankara'da vefat etti. Nevsal-i Afiyet, Dr. Besim Ömer Paşa'nın çıkardığı olağanüstü bilgiler içiren sağlık yıllığıdır.

Bu dergi dört ciltten müteşekkildir. Toplam sayfa sayısı 2400 olan bu eserler 1899 (1315) ila 1906 (1322) yılları arasında yayınlanmıştır.

Nevsâl-i Âfiyet'in Yazılma Amacı

Besim Ömer Paşa bu eseri, dünyada ortaya çıkan ilmi gelişmeleri ve faydalı müesseseleri halka tanıtmak amacıyla yayınlamıştır. Besim Ömer Paşa, Nevsal-i Afiyeti yayınlarken Fransa'da yayınlanan Almanach Hacette adlı eserden esinlenmiştir. Eser yıllık olma özelliğinden dolayı ait olduğu yıla ait tıbbî buluşlar ve ilaçlar ile koruyucu ve tedavi edici

sağlık açısından uygun olan makaleleri ihtiva etmektedir.

Bu yıllıkta halk sağlığının korunması için belediyelerde sihiye meclislerinin kurulması ve çeşitli hastalıklarla mücadele yolları önemli bir yer tutmaktadır. Örnek olarak yıllığın ilk cildindeki "Çocukların Sağlığına Dair" bölümünde Mekeb-i Tıbbiye-i Mülkiye ebelik ilmi hocası Mustafa Münif, "İlk Yaşlarda Çocuklara Lazım Gelen Hizmetler Hakkında"ki makalesinde "El ve ayakları ve vücudun tamamını saran ve sıkın kundağın kullanımından katiyen uzak durmalıdır. Zira çocuk hareketlerinde ne kadar

serbest olursa o kadar sağlam yapılı ve düzgün vücutlu olur" diyerek özellikle çocuklarda kalça eklemine çıkığa sebep olduğunu bilinen sıkı kundağın zararlarından bahsetmiştir.

Yine yıllıkta mevsimlerin etkilerinden Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye-i Şahane'ye, Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye-i Şahane'den Hamidiye Etfal

Hastanesine, bimarhaneden aşihane, Osmanlı Devletinde yetişen hekimlerin özgeçmişleri ve eserlerinden Telkikhane, Bakteriyolojihane, Acezehane, Doğumhane gibi sağlık tesislerinin kurulması ve geliştirilmesine kadar pek çok konuda bilgiler yer almaktadır.

Yıllıktaki konu başlıklarından bazıları aşağıda zikredilmiştir:

- Sağlık Makaleleri ve Uzman Tabipler
- İnsan vücuduna ait İstatistik
- Mizaç
- Helecan-ı Kalp (Yürek Çarpıntısı)
- Hayat Hareketir
- Mesh Yöntemi İle Tedavi
- Kadın ve Hıfs-ı Sihat
- İnsan ve İnsan Yavrusunun Hastalıktan Korunması
- Tedavi İlminin Ehemmiyeti
- İlaçların Beden Ülkesinde Seyahati
- Röntgen Işınları
- Tütüne Olan Aşırı Düşkünlük
- Ağız Sağlığı
- Uyku
- Sağlıklı Baslenme
- Tıpla İlgili Hikmetli Sözler ve Kısa Hikayeler

Dergiden Bir Örnek: Kuşpalazı Serumunun Hazırlanma Şekli

Serum hazırlanması işi iki kısma ayrılır; birincisi "toksin difterik" (organik zehirli difteri) tabir olunan dölleniş maddeye ikincisi de kanı alınacak olan beygirlere yöneliktir.

İlk olarak dölleniş madde (toksin difterik). - Çoğalma kabiliyeti ve zehiri çok olan difteri basilleri yüzde iki peptonlu ve aslında içerdiği şeker maddesinden tecrit edilmiş dana eti suyuna tohum

saçılarak, ekilerek 37 derece ısıda kültür yapılır, yani ürettirilir. Böylece ürettirilen difteri basillerinin salgıladıkları çözülen zehirli madde, zikredilen basillerin buldukları et suyunda dağılmış olarak mevcut olmuş olur.

Artık zehirli maddenin kuvveti istenilen dereceye ulaştığında et suyunu bahsedilen difteri basillerinden tecrit için mikropların geçemeyerek yalnız et

suyu ile dağılarak ihtiva ettiği zehirli maddenin sı-
zabileceği şambırlan süzgecinden süzülür.

O halde sızan madde tabi olarak dağılarak difte-
ri mikroplarının zehirli maddesini ihtiva ve difteri
mikroplarından tam olarak soyut bir et suyundan
ve "toksin difterik" tabir olunan döllenen madde-
den ibarettir.

Anılan toksinin bir santimetreküpünün onda biri
miktarı beş yüz gramlık kobayı (Hint domuzu) kırk
sekiz saat zarfında öldürebilir ise kuvveti beygir-
lere muafiyet vermek için şırınga etmeğe yeterli
görülür.

Kuşpalazı serumu üretimi; Cheval blanc qui a faurni 1800
flacens de Serum antidiphtherique

İkinci olarak; beygirlerin sağlıklı olmaları ve özel-
likle sakağı (ruam) hastalığından tamamen uzak,
genç ve güçlü olmaları şarttır. Beygire bilimsel
yöntemlerle hastalık deneyi yapılarak ruam (en
çok atlarda görülen öldürücü bir hastalık (sakağı))
hastalığından uzak olduğu anlaşıldıktan sonra döl-
lenmiş madde şırınga edilir.

Beygirlerin baş bölgelerine, omuz başlarına cilt al-
tına yarım santimetreküp miktarı "toksin" zerk edi-
lir ve bu toksinin tesiriyle beygirden hasıl ve iki ve
üç gün zarfında yok olan hastalık belirtileri tama-
miyle atlatılınca bir santimetreküp "toksin" daha
zerk edilir ve bu şekilde şırınga edilen utoksin'in
miktarı yavaş yavaş artırılır ve artık bir kerede iki
yüz santimetreküp miktarına kadar zerk edilmeye
başlanılır.

Böylece beygire başlangıç zerkiyatından itibaren
şırınga edilen toksinin toplamı bir buçuk litre mik-
tarına ulaştığında hayvanın kanında "anti-toksin"
özelliği oluşmakla gerek beygirin kendisi ve gerek
bu beygirin serumuyla şırınga edilmiş insan, difteri
toksininin zararlı etkilerinden müteessir olmaz.

Kanından bin sekiz yüz şişe kuşpalazı serumu üretilen ve
bunca çocuğun hayatı kesin ölümden kurtarılmasına ara-
cılık eden beyaz at.

Préparation du Serum Antidiphthérique

Bu tarzda muafiyet kazandırılmış beygirin kanında
zehir özelliğinden eser kalmamak üzere son defa
yapılan toksin zerki tarihinden itibaren yirmi gün
hayvan istirahat ettirilir. Sonra asepsi (mikroptan
arındırılma) usulüyle yani bilimsel olarak temizlen-
dikten sonra beygirin boyun toplardamarından kan
alma işlemi yapılarak dört litre kadar kan çıkarılır
ve dezenfekte edilmiş kaplar içerisine alınır.

Bu suretle alınan kan, kırk sekiz saat kadar, olduğu
gibi serin bir yerde bırakılarak pıhtılaşması sağlanır
ve bu pıhtıdan ayrılan serum ayırt edilir ve hastala-
ra kullanılmak üzere onar santimetreküplük temiz-
lenmiş şişelere taksim edilir ki bu şekilde hazırlık
işleri son bulur.

Serumun ilk hazırlanmaya başlamasından üç yüz
on beş senesi martına kadar dağıtılan miktarı
13390 şişeye ulaşmış olup bunun 7159 şişesi ücret-
siz belediye daireleri ile askeri hastanelere ve muh-
taçlara verilmiştir.

YAKUTLARA (SAHALAR) GENEL BİR BAKIŞ

 Prof. Dr. Filiz KILIÇ*

Türklerin en eski boylarından biri olan Yakutlar kendilerine Saha (Saxa) adını verirler. Yaka ve saha aynı kelimelerdir. Türkçe yaka (kenar, kıyı) sözcüğünün y->s- ve -k->-x- ses değişiklikleri sonucunda saxa şekline geçmiş halidir. XVII. yüzyıldan beri Rus ve Avrupa literatüründe Sahalar Yakutlar diye anıldığı için yaşadıkları bölgeye Yakutistan (Yakutya) denilmektedir. Günümüzde Yakutya Rusya Federasyonu içinde özerk bir cumhuriyettir.

Yakutistan, Kuzeydoğu Sibiryada Kuzey Buz Denizi'ne kıyısı olan 3.103.200 kilometre kare yüzölçümüyle büyük bir ülkedir. Türkiye ile mukayese

edecek olursak ülkemizin dört katı büyüklüğünde bir toprağa sahiptir. Bu haliyle Rusya Federasyonu topraklarının da beşte birini oluşturur. Yakutistan için buz, göl, nehir, dağ ve orman ülkesi demek yerinde olur. Ülkede sekiz-dokuz ay kış, üç-dört ay da yaz yaşanır. Başkent Yakutsk ve civarında hava sıcaklığı eksi 58 dereceye kadar, daha kuzeye gidildikçe de eksi 65-70 dereceye kadar düşer.

Piyasa ekonomisine geçmek için reformların yapıldığı Yakutistan'da halkın geçim kaynakları arasında kürk avcılığı ve balıkçılığın ayrı bir yeri vardır. Samur, kutup tilkisi, sincap ve nadir balık çeşitleri

---

*Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Öğretim Üyesi (Önceki Rektörü)

av turizmi açısından önemlidir. Yakutistan'da çok önemli yer altı zenginlikleri de bulunur. Elmas, altın, gaz, petrol, uranyum, kömür, gümüş ve bakır çıkarılmaktadır. Özellikle elmas çok önemli bir yere sahiptir.

Bunların en değerlilerinden biri Moskova'da müzede bulunan 342,5 kıratlık pırlantadır. Yakutistan'ın hemen her bölgesinden elmas elde edilmektedir. Rusya Federasyonu'nun elmas üretiminin %99'u, altın üretiminin %24'ü ve gümüş üretiminin %33'ü Yakutistan topraklarında gerçekleştirilmektedir.

Yakutistan'ın zor iklim koşullarına rağmen bir buçuk milyon civarında insan yaşamaktadır. Nüfusun beş yüzden binden fazlasını Yakutlar oluşturur, ve bu nüfusun yarısı Ortodoks Hristiyan, geri kalanlar Müslüman, Şaman ve Ateisttir. Müslümanların sayısı yüz bin civarındadır.

Rusların 17. yüzyılda başlattıkları Hristiyanlaştırma süreci, 19. yüzyılın sonlarında Yakutların büyük bir çoğunluğunun ancak şeklen Hristiyanlaşmasını

sağlayabilmiştir. 1670'lerden itibaren Çarlık Rusyası tarafından tıpkı İdil-Ural Türkleri gibi Hristiyanlaştırılmaya çalışılan Yakutlar, Çarlık Rusyasının dini olan Hristiyanlığı kabul etmekle birlikte eski Türk inanç sisteminden kaynaklanan din ve töreleriyle her biri ayrı bir görevi üstlenen çok sayıda kutsal varlığa sadık kalmışlardır. Yakutlar, Gök Tanrı dini (Yakut Türkçesinde kut sür) sistemini ve Şamanizmin esas ve adetlerini günümüze kadar sürdürmüşlerdir. Evreni kozmik ağacın birleştirdiği üç katmandan (Üst Dünya, Orta Dünya ve Alt Dünya) ibaret olarak tasavvur eden Yakutların geleneksel inanç sisteminde çok sayıda kutsal varlık bulunmakla birlikte Ürüng Ay Toyon, Ai [Ay] Toyon, Uлуу Toyon, Aysıt, Abaası ve iççiler çok daha önemli bir yer tutmaktadır. Yakut geleneğinde kişide üç türlü kut bulunur. Bunlar, anne-kut, toprak kut ve hava-kut'tur. Anne-kut'u yalnız Ak Tanrı (Ürüng Ay Toyon) verir ve bu kut insanın gen enformasyonunu taşır. Toprak kut, kişi bedenini taşır. Hava-kut, kişinin istek ve arzularını gösterir. Bu üç kutun da insan bedenindeki yeri ayrıdır. Sür, genel olarak hayatı sağlayan güçtür. Sür, bu üç kutun durumuna bağlıdır. Sür, bir

başka deyişle insan enerjisidir. Yakut geleneğinde insanlara sür denilen ruhu, ateşi ve şamanları, Uлуу Toyon'un gönderdiğine de inanılır.

Yakutların tarihine baktığımızda VI. yüzyılda Türk kökenli ve Proto-Moğol kabilelerin bölgeye gelmeye başladıkları görülür. Sahalar kalıcı konut yapımını, atlı hayvancı kültürünü, hayvan besiciliğini, demirciliği, çömlükçiliği ve kuyumculuğu bölgeye getirdiler; böylece ekonomik hayat gelişti. Bazı araştırmacılar İslâm kaynaklarında geçen Furi/Kuri topluluğunu Kurikanlarla özdeşleştirmektedir. Çin kaynaklarında görülen Ku-li-kan ve Orhon yazıtlarındaki Kurikanlar Yakutların ataları kabul edilmektedir.

XVIII. yüzyıla ait kayıtlara göre Sahalar, Baday Toyon'un liderliğinde Baykal bölgesinden Yakutistan'a geldiklerini kabul ederler. XVI. yüzyılda bölgeye güneyden yeni bir nüfus hareketi gerçekleşti. Yakutların Doğu Sibirin en eski kavimlerini teşkil ettiği ileri sürülür. Yakutların dili diğer Türk lehçelerinden epeyce farklı olduğundan onların ana Türk kitlesinden çok erken ayrıldığı ve Sibirin diğer unsurlarıyla karışarak bir Yakut kavmi meydana getirdiği kaydedilmektedir. Yakutlar eski Türk yurdundan hayvanlarıyla (at, sığır) birlikte geldikleri için Sibirin şiddetli iklim şartlarına bakmadan ehlî hayvan beslemeyi sürdürdüler. Böylece Sibirin kuzeyindeki diğer kavimlerden farklı bir ekonomik hayat kurdular.

Yakutlar, hemen hemen bütün Lena havzası boyunca yarı uruğlar (küçük kabileler) halinde yaşıyordu. Bu uruğlara Yakutçada con deniliyor ve her conun başında kendi beyleri (toyon) bulunuyordu. Toyon/toyon eski bir Türkçe lakaptır, Avarlar ve Hazarlar tarafından da kullanılmıştır. Kelimenin Hazarlar vasıtasıyla Rusça'ya geçtiği ve 17. yüzyıla kadar geldiği bilinmektedir. Ruslar'ın Sibir'e girmesi esnasında Yakutların bir kısmının Tigin adlı bir toyonun idaresinde yaşadığı rivayet edilir. Tigin/tegin adı da Türkler'de bilinen adlardan olup prens manasına gelir. Bütün Yakutların başındaki idareciye ulu toyon denir. Yüzyıllar boyunca

ca göçebelige dayalı bir hayat sürdüren Sahalar 19. yüzyılda yerleşik düzene geçmeye başladılar.

Rusların bölgeye dış pazarlarda büyük revaç gören kürk ticaretini tamamen ellerine geçirmek amacıyla Sibir bölgesine doğru ilerlemeye başlamasıyla Yakutlar üzerindeki Rus hâkimiyetinin ilk adımı böylece atılmış oldu ve bir daha da Ruslar bu bölgeden çekilmediler. Zengin yer altı kaynakları onların burada kalmalarında en büyük etkendi. 18. yüzyılda Sibirya'dan getirilen kürklerden elde edilen gelir hazine gelirlerinin üçte birini oluşturmaktaydı.

Sovyetlerin dağılma sürecinde 27 Eylül 1990'da Yakut Saha Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Devlet Egemenlik Deklarasyonu ilân edildi. 1991 Ekiminde cumhurbaşkanlığı makamı teşkil edildi. 20 Aralık 1991'de doğrudan başkanlık seçimi yapıldı ve devletin adı Saha Cumhuriyeti olarak değiştirildi. Sahalar tarafından Saha Cumhuriyeti'nin yanında Yakutya adı parantez içinde verilmeye başlanmış, Yakutistan adı da Saha Sire (Saha Yeri) olarak değiştirilmiştir. Saha Cumhuriyeti anayasası 27 Nisan 1992'de yürürlüğe girdi. Hükümet cumhurbaşkanı ve onun yardımcılarında oluşmaktadır. Halen Saha Cumhuriyeti'ndeki on dört bakanlıktan on ikisi Saha Türklerinin yönetimindedir. Ülkenin parlamentosu (il tümen) 200 kişiden meydana gelir; bunların % 83'ü Saha asıllıdır. Cumhuriyetin sembolü beyaz turnadır. Resmî dil Sahaca ve Rusçadır.

Yakutistan'ın 1632'de Ruslar tarafından işgaline kadar Sahaların yazılı edebiyatları yoktu. Bunun yanında çok zengin bir folklor malzemesine sahiptirler. Bu tarihî halk edebiyatı malzemesinin başında olonho (olonxo) adı verilen manzum destanlar gelir. Bu destanlar kahramanlarının adlarıyla anılırlar ve olonhoların olonhonut (olonxohut) adı verilen özel anlatıcıları vardır. İki, üç bin mısradan başlayıp yirmi bin mısraya kadar ulaşabilirler olmalarıyla Olonholar, Yakutlar için sadece destan değil; aynı zamanda Yakut tarih, dil, inanç ve kültür hazinesidir. Sahalar nasıl bir çevrede, nasıl bir iklimde hangi gelenek ve

görenekle yaşamış, nasıl konuşmuş, nasıl inanmış, ne yemiş, ne içmişse, ne hissetmiş ve düşünmüşse olonholar aracılığıyla bir sonraki nesle aktarmışlardır. Bu haliyle Olonholar dünyanın yaratılışını konu alan Türk mitolojisinin önemli kaynaklarından. Destanın anlatılması 3 günden bir aya kadar sürebilir. Bu destanlardan birinde Türklerce “Demir Kazık” denilen “Hayat Ağacı” şöyle tasvir edilir:

*Dünyamız Yakutlarca sekiz köşeli imiş
Yerin ortası ise sarı göbekli imiş
Dünyanın göbeğinde bir de ağaç var imiş
Bu ağaç büyük imiş, göklere çıkar imiş
Bu ağacın her yanı Tanrı'dan hep süslüymüş
Kabukları, kütüğü, tıpkı som gümüşlüymüş
Ağacın gövdesinden bir usare akarmış.
Bu kutsal suyun rengi, altın gibi parlarmış
Ağacın budakları ta göklere uzanmış.
Gören sanırmış sanki dokuz kollu şamdanmış
Yaprakları büyükmüş, dallarından sarkarmış
Yaprakların her biri at derisi kadarmış
Ağacın tepesinden bir usare çıkarmış
Köpük köpük kaynayıp sarı renkte akarmış
Bu ağacın yanına hiç kimse gidemezmiş
Bundan içenler ise açlık hissetmezmiş
Bu sudan içebilen artık mesut olurmuş
Her şeye erişirmiş, Tanrı'dan kut bulurmuş
İlk insanın atası burda yaratılınca
Hayatı elde edip adını da alınca
Hemen ağacı görmüş koyup altına girmiş
Kanıp bu sudan içmiş, hayatı elde etmiş
Bu ağacın zirvesi ta göklere erermiş*

Göklere üç katına ulaşmış da delermiş (Vasiliev, Yuriy, Fatih Kirişcioğlu, Gülsüm Killi, Saha (Yakut) Halk Edebiyatı Örnekleri, Ankara 1996. s.165)

Bu kadar zengin bir folklor malzemesinden yazılı edebiyata geçiş ancak 1819-20 yıllarında Rus alfabesi esasında bir alfabeğe geçince mümkün olmuştur. Ruslar bu alfabeği Hıristiyanlığı yaymak ve folklor malzemelerini derlemek için kullanmışlardır.

Sahalar Türk dünyasını oluşturan halkların en kuzey ve en doğuda yaşayan grubunu oluştururlar. Sibirya'ya Lena Nehri'nin kıyısına yerleştikten sonra da burada bulunan halklardan uzak kaldıkları için bunların kültürlerinden de etkilenmemişlerdir. Saha Türkçesi Genel Türkçeden bin yılı aşkın bir zamandan beri ayrılmış, zamanla bünyesine kattığı Moğolca ve Tunguzca kelimeler dolayısıyla da Altayistik çalışmalarının temelini teşkil etmiş bir Türk lehçesidir. Yakutların ana Türk kütlesiyle bağları eski devirlerde koptuğundan Saha Türkçesi, Türkiye Türkçesi'nden ve diğer Türk lehçelerinden çok uzaktır. Ancak, Saha dili kelime hazinesi ve grameri ile eski Türk diline en yakın dildir.

Saha Türkçesi, diğer Türk lehçe ve şiveleri ile karşılaştırıldığında bünyesinde pek çok arkaik unsuru taşıdığı ve ses değişikliklerinin diğer Türk lehçe ve şivelerine göre daha çok olduğu görülür.

Yuriy Vasiliev'in 1995 yılında TDK tarafından basılan Türkçe-Sahaca sözlüğünden aldığımız Saha Türkçesinde kullanılan bazı kelimelerle bugünkü Türkiye Türkçesinde kullanılan kelimeler arasındaki benzerliğe örnek vermek istedik:

Türkiye Türkçesi	Yakutça	Türkiye Türkçesi	Yakutça	Türkiye Türkçesi	Yakutça
at	at	emmek	em-	kül	kül
baba	ağa	er	er kihi, er	oğlan	uolan
ayran	ayran	erkek	er kihi	ok	ox
ben	min	erken	erde	on	uon
bey	bey	etli	etteex	ot	ot
bilge	bilge	giriş	kiirii	öç	ös
bir	biir	gizlemek	kistee-	sel	sel
bu	bu	güç	küüs	sene	sıl
bugün	bügün	gülmek	kül-	sis	tuman
büyük anne	ebe	gündüz	künüs	süt	üüt
damar	tımır	güneş	gün	tam	bütün
demir	timir	ilk	bastakı	tanrı	tanara
dokuz	toğus	kanat	kınat	ütü	ötüük
dolmak	tuol-	kırmızı	kihıl	yer	sir
dört	tüört	kıvılcım	kıım	yuva	uya

Dünyanın kritik enerji kaynaklarına bağlı bir şekilde biçimlendiği günümüzde Yakutistan'ın önemi giderek artmaktadır. Anadolu Türklerinin dil, kültür ve soy bağları olan Yakutlarla olan ilişkilerini geliştirmeleri, hem kardeşliğin, hem de ekonomik çıkarların bir gereğidir.

TÜRKİYE'NİN MİMAR KADINLARI

 Doç. Dr. Pelin Dursun ÇEBİ*

Kadınların kamusal alanda yer alması, Osmanlı döneminden bugüne, dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de zorlu bir süreç sergilemiştir. Kültürel, sosyal, siyasi ve çeşitli baskıların etkisiyle hem sosyal hem de mesleki olarak mücadele veren kadınlar, 21. yüzyılda artık önemli kazanımlar elde etmektedirler. Bu gelişmelerle birlikte kadınların teknik bilimler ve yüksek prestijli mesleklere de ilgi duymaya başladıkları söylenebilir. Bu meslekler arasında yer alan mimarlıkta kadının rolü literatürde ayrıntılı olarak tartışılmasa da yaşanan sürecin kendine has hikayesi ve bu hikâyenin önemli kadın karakterleri olduğu kesindir.

Türkiye’de ilk mimarlık eğitimi 1882 de Sanayi-i Nefise Mektebi adıyla kurulan okulda başlar. Türkiye’de kız öğrenciler için sanat ve tasarıma odaklanan ilk resmi üniversite ise, 1914 yılında İstanbul’da kurulan İnas Sanayi-i Nefise Mektebi’dir. Bu iki okul 1928 yılında birleştirilerek “Güzel Sanatlar Akademisi” adını almış, böylece kız öğrencilerin de mimarlık alanında eğitimine olanak sağlanmıştır. Bu kurum daha sonra 1982 yılında Mimar Sinan Üniversitesi olacak ve Türkiye’nin en önemli mimarlık okullarından biri olarak eğitim görevini bugüne kadar sürdürmeye devam edecektir. İnas Sanayi-i

Nefise Mektebi’nin 1914 ile 1928 yılları arasında kadınları mimarlık alanına dahil olmaya cesaretlendirmede ve mimarlık merceğinden kadın eğitimine dair olumlu bir imaj yaratmada hayati bir rol oynadığı belirtilmektedir.

Modernleşme ile birlikte gelişen eğitim fırsatları, kadınları daha çok erkek egemen mesleklerle odaklanmaya yönlendirmiş ve aynı zamanda kadınların toplumdaki konumlarını iyileştirmeye hizmet etmiştir. Cumhuriyet Dönemi ile eğitim kurumları, yatay ayrımcılığa karşı mücadelede önemli bir rol oynamaya başlamışlardır. Mimarlık eğitim kurumlarının sayısı arttıkça, Türkiye’nin ilk kadın mimar ve mühendisleri meslek tarihindeki yerini almaya başlar. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (1944), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (1956), Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (1963) ve Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (1969) önde gelen mimarlık eğitim kurumları olarak hayata geçmiştir. Türkiye’de 1920’lerden günümüze mimarlık fakültelerinin sayısı 44’ü vakıf üniversiteleri olmak üzere 101’e yükselmiştir (Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi).

---

* İTÜ Mimarlık Fakültesi

Leman Tomsu

Münevver Belen

Celile Berk

1934'te Leman Tomsu ve Münevver Belen, Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'nün ilk kadın mezunlarıdır. Leman Tomsu, aynı zamanda İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nin ilk kadın akademisyeni olacaktır. Celile Berk, 1942 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi'nden mezun olan ilk kadın mühendis-mimardır. Bu kadın figürlerini, dönemin önde gelen kadın mimarlarından Mualla Eyüboğlu Anhegger izler. 'Köy Enstitüleri' ve restorasyon projelerinde görev alan Eyüboğlu, Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'nden 1942'de mezun olacaktır. Bir diğer tanınmış erken dönem figürlerinden Harika Alpar Söylemezoğlu, Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'nden 1942 yılında mezun olacak ve mimar eşi Kemali Söylemezoğlu ile birlikte çalışacaktır. Modern Türkiye'de restorasyon alanında öncü kadın figürlerinden Cahide Tamer ise Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'nden 1943 yılında mezun olacaktır (Ekinci-oğlu, 2020; Özgüven, 2006).

1930'lardan 1950'lere kadar, yeni Cumhuriyet ve beraberindeki modernleşme sürecinde kadın mimarların, erkek meslektaşlarıyla eşit şartlarda yana çalıştıkları görülür, projeleri erkek meslektaşları tarafından eleştirilmeden ilk Türk mimarlık dergisi Arkitekt'te yer almıştır. Cumhuriyet'te ilk nesil kadın mimarların, çalışma alanında kamu sektöründe varlık gösterdiği görülmektedir.

1940'lardan itibaren eşleriyle birlikte profesyonel hayatta görünürlük kazanan kadın mimarların sayılarında artış olduğu anlaşılmaktadır: Şeküre - Lütfi Gürtuna, Nezihe - Pertev Taner, Harika - Kemali Söylemezoğlu, Leyla - Firuzan Baydar, Altuğ - Behruz Çinici, Sevinç - Şandor Hadi, Şaziment - Neşet Arolat, Semra - Özcan Uygur, Melkan Gürsel - Murat Tabanlıoğlu bu isimlerden sadece bir kaçıdır.

Uygulama alanında kadınların sessiz varoluşu mimarlık okullarında ve akademide artan kadın sayısı ile yeni bir bakış açısı kazanmıştır. Burada istatistiksel veriler tartışmayı derinleştirmek için önemlidir. Mimarlık alanında öğrenci, akademisyen, mezun, yüksek lisans ve doktora mezunu kadın sayıları incelendiğinde, kadınların erkek meslektaşlarına göre kayda değer başarılar elde ettikleri ve 1960'lardan 2000'lere yaklaşık 40 yıllık bir süreçte sayısal üstünlük elde ettikleri görülmektedir.

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ndeki kız öğrenciler ve akademisyenlere ilişkin istatistiksel veriler bu eğilimi açıkça göstermektedir. 1959-1960 eğitim-öğretim yılında 132 mezun arasından toplam kız öğrenci sayısı 17'dir. Bu sayılar 1969-1970'de 95 içinde 19, 1979-1980'de 187 içinde 77, 1999-2000'de 198 içinde 80, 2008-2009'da 142 içinde 93'tür. İTÜ Mimarlık Fakültesi'nde 1994-1995'te 203 olan toplam akademisyen sayısı içinde kadın akademisyen sayısı 103'tür. 2004-2005'te bu

sayılar toplamda 210 içinde 130 kadın akademisyen şeklinde belirmektedir (Sağlamer vd., 2013). Bugün, sayılar 230 içinde 153 şeklindedir (Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi). Bu verilerden de görebileceğimiz gibi artan kız öğrenci sayısı üniversitelere mimarlık alanında kadın akademisyenlerin varlığını güçlendirmiştir.

Özel sektörde çalışan kadın mimarlar açısından da durum benzer bir eğilim göstermektedir: 1965 yılında Türkiye Mimarlar Odası'na kayıtlı 156 erkek ve 29 kadın mimar varken; 1970'te bu sayılar 260 erkek ve 25 kadın, 1980'de bu sayılar 782 erkek ve 306 kadın; 1990'da 468 erkek ve 425 kadın; 2000 yılında 641 erkek, 518 kadın; 2010'da 782 erkek, 898 kadın, 2018'de 1884 erkek ve 1958 kadın şeklindedir (Türkiye Mimarlar Odası İstatistiksel Verileri). Sayısal veriler incelendiğinde 1990'lı yıllarda kadın mimarların erkek meslektaşlarına göre sayısal üstünlük kazandıkları görülmektedir. Ancak bu sayısal avantaja rağmen uygulamadaki kadın mimar sayısı sınırlıdır. Nitekim 2010-2013 yılları arasında mimarlık pratiği için gerekli büro sicil belgesini alan ve odaya kayıt yaptıran kadınların oranına ilişkin Mimarlar Odası verilerine bakıldığında hiçbir yılda bu oranın %30'u geçemediği görülmektedir. Bu oran 2010'da %29, 2013'te %30'dur (Temel, 2018). Bu veriler, artan kadın mezun sayısının henüz mimarlık pratiğine yansımadığını göstermesi açısından önemlidir.

Mimarlar Odası'nın 1988 yılından bu yana düzenlediği Ulusal Mimarlık Ödülleri ve Sergisi kapsamında ödül alan kadın mimar oranı incelendiğinde uygulamadaki bu görünülük sorunu daha da belirgin hale gelmektedir. 1988-2020 yılları arasında "Mimar Sinan Büyük Ödülü" kategorisinde verilen 17 ödülde kadınlar bir derece almamıştır; düzenlenen 8 anma programının hiçbiri bir kadın mimar için düzenlenmemiştir. "Mimarlığa Katkı" kategorisinde ise 22 ödülün sadece 4'ü kadınlara verilmiştir: Afife Batur (2000), Ayla Ödekan (2006), Jale Erzen (2008) ve Mualla Eyüboğlu Anhegger (2008) (Mimarlar Odası Ulusal Mimarlık Sergisi ve Ödülleri).

Türkiye'de kadın mimarlar uygulamada yeterince görünür olmasa da eğitimden idari görevlere, çeşitli alanlardaki sayısız başarı öyküsüyle üzerinde konuşulmayı hak ediyor. Ülkemizin ilk kadın kent plancılarından, akademisyen ve yarışmacı kimliğini idari görevleriyle bütünleştiren, İTÜ Mimarlık Fakültesi'nin ilk kadın dekanı Hande Süher; eşi Erdem Aksoy ile birlikte birer eğitim gönüllüsü olarak Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ni kurmak için yoğun çalışmalar üstlenen Özgönül Aksoy, İstanbul Teknik Üniversitesi'nin ilk kadın rektörü, Avrupa Üniversiteler Birliği (EUA) de dahil çok sayıda uluslararası kuruluşta ülkemizi temsil eden, ulusal ve uluslararası alanda mimarlık ödülleriyle sahip değerli akademisyen Gülsün Sağlamer, mimarlık eğitiminde yapılan reformlarla unutulmayacak akademisyenler, Yıldız Sey, Afife Batur, Mine İnceoğlu, Nigan Bayazıt, Vedia Dökmeçi, Zeynep Ahunbay, Hülya Yürekli, Aydan Balamir, Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA) Yönetim Kurulu Başkan Yardımcılığı görevine seçilen ilk Türk mimar Deniz İncedayı, restorasyon alanındaki çalışmalarıyla Aslı Özbay, mimarlığın kültürel üretim boyutuna ve araştırma projelerine odaklanan çalışmalarıyla Pelin Derviş bu başarı öykülerine sahip kadın mimarların sadece bir kaçıdır.

Başlangıçta Türkiye'de mimarlık mesleği öncelikle inşaat mesleğinin kapsamına girmiş ve kadınların yapamayacağı bir erkek işi olarak kabul edilmiştir. Bu durum hem mimarlık fakültelerindeki öğrenci sayılarına hem de kadın mimar / akademisyenlerin özel ve devlet sektöründeki varoluşuna yansımıştır. Günümüzde kadının mimarlık alanında varlığı hem akademik ortamda hem de uygulamada artmaktadır. Ancak kadın mimarlar hak ettikleri kadar görünür değildir. Kadın mimarların farklı alanlara odaklanan başarı öyküleri ile dillendirilmesine, böylece ulusal ve ulusal düzeyde görünür hale getirilmesine yönelik tüm çabalar, araştırmalar bu anlamda çok değerlidir.

Doğal Gazda Yeni Umutlar: KARADENİZ'DE SAKARYA KEŞFİ

✍ Prof. Dr. Volkan Ş. EDİGER*

Enerji Kaynaklarının Yer Değiştirmesi

Avcı ve toplayıcı dönemin en gelişmiş türlerinden olan ve Homo sapiens'in de atası sayılan Homo erectus'un 1,7 milyon yıllık ömrünün yaklaşık 900 bininci yıllarında, yani günümüzden bir milyon yıl önce ateşi keşfetmesiyle başlayan insanlığın enerjiyi kontrol etme çabası, günümüzde de bütün hızıyla devam etmektedir. Homo erectus toplulukları, odun ateşiyle mağalarını ısıtıp aydınlatarak ve daha çok vejeteryan oldukları bilirse de etleri pişirerek yaşam koşullarında müthiş bir ilerleme sağlamıştı. Homo sapiens'in 200 bin yıl önce başlayan serüveninde günümüze kadar hayatta kalabilme başarısını göstermesinde, atalarından kalan en değerli miras olan odun ateşinin rolü büyük olmuştur.

Yaklaşık 10 bin yıl önce, Güneydoğu Anadolu'nun büyük bir kısmını kapsayan Bereketli Hilal (Fertile Crescent) başta olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerinde, insanlık tarihinin en yaygın sosyo-ekonomik sistemi olan tarım ekonomisi başladı. Artık yerleşik düzene geçen insanlar, odun ile birlikte evcilleştirdikleri hayvanlar ve yetiştirdikleri bitkilerden elde edilen organik kalıntılar (biomass) ile zaman içinde keşfettikleri su (hydro) ve rüzgar (wind) gücünü bu dönemde bol miktarda kullandılar. Fakat, daha sonra, gerek kaynaklarda yaşanan sıkıntılar ve gerekse odunun ısı değerinin oldukça düşük olması yeni enerji kaynaklarına yönelimi zorunlu kıldı.

Alternatif kaynak arayışı kömür (coal) ile sonuçlandı. Özellikle sanayi toplumuna geçildiği 19. yüzyıl

* Kadir Has Üniversitesi, Enerji ve Sürdürülebilir Kalkınma Merkezi (CESD) Müdürü

boyunca, başta Büyük Britanya imparatorluğu olmak üzere kömür önem kazanmaya başladı, 20. yüzyılın başlarında ise kömür çağının zirvesine erişildi. Kömür, yüksek ısı değeri sayesinde, insanoğlu için bir çok açıdan büyük bir gelişim sağladı. Kömürün yakılmasının neden olduğu çevre kirliliği bazen had safhaya ulaşsa da, onun sayesinde demir cevheri eritilerek çelik imal edildi, çelikten makinalar yapıldı, makinalar da enerji kaynağı olarak onu kullandılar. Kömür ve demir arasındaki bu simbiyos ilişki, kömür ve madenler arasında da yaşandı. Kömürle çalışan makinalar sayesinde maden ocaklarında suların pompalanması ve yüklerin yüzeye çıkarılması sağlanarak daha fazla kömür üretilmeye başlandı. Aynı ilişki, demirden yapılmış trenlerde kömürün kullanılmasıyla ulaşım sektöründe de devrim gerçekleştirilerek yeni bir boyut kazandı.

Petrol (petroleum, oil) ise, 1848'de Azerbaycan, 1859'da ABD'de açılan ilk kuyulardan sonra giderek yaygınlaşmaya başladı. Petrol hem ısı değerinin daha yüksek, hem daha temiz, hem de sıvı yakıt olması bakımından kömüre tercih edildi. Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasına bir yıl kala 1913'te dönemin lider ülkesi Büyük Britanya İmparatorluğu'nda alınan karar gereği, donanma gemilerinin yakıtının kömürden petrole çevrilmesi petrol sektörünün gelişiminde büyük rol oynadı. Aynı zamanda şiddetli bir kaynak savaşını da başlatan petrol, bütün savaş boyunca ağırlığını hissettirerek, başta Osmanlı İmparatorluğu olmak üzere bir çok devletin yıkılmasına neden oldu. Geçiş dönemini İkinci Dünya Savaşı sonrasında tamamlayan petrol artık dünyanın hakimiydi. Dönemin hegemon gücü olan ABD, özellikle Orta Doğu'dan temin ettiği ucuz petrolü tüm dünyaya yayarak petrol tüketiminin hızla artmasını sağladı.

Doğal Gazın Önlenebilir Yükselişi

Doğal gaz ise, petrolden neredeyse bir asır sonra İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yaygınlaşmaya

başladı. Aslında gaz çok önceden biliniyordu ve kömürden elde edilen kömür gazı özellikle ABD'de 18. yüzyılın sonlarından itibaren şehirlerin aydınlatılmasında kullanılıyordu. Daha sonra 1860'larda Prof. B. Silliman, Pennsylvania Oil Creek'te açılan ilk petrol kuyusundan alınan örneklerden yaptığı analizlerde gaz bulmuş ve buna "petrol gazı" adını vermişti. Ona göre, bu gaz, "bütün karbon gazları içinde en aydınlatıcı olanı"ydı. Daha sonraları kömürden elde edilen yapay gazdan farkını vurgulamak için petrole birlikte bulunan gaza "doğal gaz" adı verilmiştir. Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) doğal gazı şöyle tarif etmektedir: "Doğal gaz, hidrokarbon yataklarında sıvı veya gaz halinde bulunan ve çoğunlukla metan'dan oluşan gazdır. Bu tanım hem yeraltında kendi başına bulunan asosye olmayan (non-associated) gaz yataklarını hem de petrole birlikte bulunan asosye (associated) gazları kapsamaktadır. Kömür ocaklarından çıkarılan metan gazı bu kapsama girmemektedir."

Petrol kuyularından gaz gelenler, gazı ne yapacaklarını bilemedikleri için, bu duruma yıllar boyu sevinememişlerdi. Aslında, gaz bütün petrol kuyularında değişen miktarlarda bulunuyordu (associated), bazan da özellikle derin kuyulardan sadece gaz geliyordu (non-associated). Bulunan gazlar yıllar boyu ya hemen civarda aydınlatma amacıyla küçük ölçekli kullanılıyor, ya yeraltına petrol üretimini artırması için basıncın yükseltilmesi amacıyla kuyulara yeniden basılıyor, ya da kuyu başında ondan kurtulmak için boş yere yakılıyordu (flare off).

Gazın değerinin anlaşılması İkinci Dünya Savaşı sonrasında, özellikle ABD'de yavaş yavaş gerçekleşti. 1950'de dünyada sadece 190 milyar metreküp (bcm-billion cubic meter) doğal gaz üretiliyordu ve bunun yüzde 19'una karşılık gelen 17 bcm'i ABD'de kullanılıyordu. Dünyadaki bu kadarlık üretim, günümüzde Katar'ın neredeyse bir yıllık üretimi (178 bbcu) ya da Almanya (89 bcm) ve İngiltere'nin (79 bcm) yıllık tüketim toplamı kadardı. Doğal gaz üretimi 1970'lerde dünya enerji tüketiminin yüzde

17,2'ine kadar yükseldi. 1985'lerden sonra ise, kömür tüketiminin payı hızla düşmeye, doğal gazın ise yükselmeye başlamıştı.

Artık birçok uzman doğal gazın 21. yüzyılın en önemli yakıtı olacağına hemfikirdi. 3. Milenyumun başında yani 2000 yılında, özellikle gelişmiş ülkelerde, enerji sepeti içindeki paylar itibarıyla kömür eğrisi ve gaz eğrisinin yüzde 23'lerde kesişeceği ve gazın daha sonra payını artırarak dünyada ikinci en fazla tüketilen yakıt olmasını bekliyordu. Hatta, Ausubel (2000) gibi uzmanlar, bu olayı, "2000 yılı gazın kutsandığı yıl olarak anılacaktır. Ama Aziz Metan hidrojenin sadece bir havarisidir. Sonsuz olan asıl yakıt ise hidrojenidir." şeklinde yorumluyordu. Onların bu görüşlerindeki temel neden doğal gazın yeni geliştirilen teknolojilerle çok verimli elektrik üretilebilmesiydi. Nitekim, doğal gazdan elektrik üretiminin toplam içindeki payı 1973'te yüzde 12,1'den 2004'te yüzde 19,6'ya kadar yükseldi. Doğal gaz, 1973'te kömür, petrol ve hidro elektrikten sonra dördüncü sıradayken, 2004'te kömürden sonra ikinci sıraya kadar yükseldi.

Yeni geliştirilen doğal gazdan elektrik üretilmesi teknolojisi CCGT (Combined Cycle Gas Technology) adı verilen Kombine Çevrim Gaz Teknolojisi'ydı. Neredeyse tam bir yüzyıldır elektrik üretimi tipik olarak hidro ile kömür petrol gibi fosil yakıtlara dayalı termik santrallerde yapılıyordu ve bu santrallerin verimliliği 1900'de yüzde 3,8 iken 1990'da yüzde 33,3'e kadar yükselmişti. 1990'larda ise özellikle uçak motorlarındaki gaz tribünlerinin elektrik üreten santrallerde kullanılmaya başlandı. Yeni teknoloji, gaz tribünü ve buhar tribünü olarak iki farklı termodinamik devreyi birlikte kullanıyordu. Gaz tribünü elektrik üretiyor, atık ısı ise buhar tribünü sayesinde ilave elektrik üretimi sağlıyordu. Böylece, verimlilik buhar tribünlerinde yüzde 1 iken CCGT'de yüzde 50'lere kadar çıkarılabiliyordu. Ayrıca verimlilik artışının yanı sıra, onun modüler yapısı ve maliyetinin düşüklüğü kısa sürede kapasitenin istenildiği kadar artırılabilmesini mümkün kılıyordu. İşte

gaz ve elektrik arasındaki sinerji böylece kuruldu. Artık yeni döneme Gaz ve Güç (Gas and Power) adı veriliyor, J.-P. Jonchère gibi bazı uzmanlar bu gelişmeyi "elektrik üretiminde devrim" (power generation revolution) olarak niteliyordu.

Fakat uzmanların bu öngörüsü günümüze kadar gerçekleşmedi, doğal gaz enerji sepeti içindeki payını kömürü geçecek kadar artıramadı. Bunun başlıca nedeni de özellikle Çin ve Hindistan gibi hızla gelişen ülkelerin tek doğal kaynakları olan kömürü yüksek oranda tüketmeye başlamasıydı.

Neden Doğal Gaz?

Doğal gazın giderek daha fazla önem kazanmasının temel nedeni CCGT teknolojisine mükemmel uyum sağlayarak, elektriği çevre dostu ve verimli bir şekilde üretebilmesidir. Doğal gaz, içindeki hidrojen fazlalığı nedeniyle fosil yakıtlar içinde en temiz olanıdır ve çevreye ve doğaya asgari zararı verir. "Kuru Gaz" (dry gas) çoğunlukla en hafif olan gazlardan Metan'dan (CH₄) oluşurken, "Islak" (wet gas) etan (C₂H₆), propan (C₃H₈) ve butan (C₄H₁₀) gibi daha ağır moleküllerden meydana gelir. CCGT teknolojisi, kömür santrallerine göre, elektrik üretim ünitesi başına yüzde 58 daha az karbondioksit ve yüzde 80 daha az azot oksit salımı yapar. Buna ilaveten doğal gaz emisyonunda, organik madde parçaları, sulfur dioksit ve civa gibi kömür ve petrolde görülen zararlı maddeler bulunmaz.

İkinci olarak, CCGT'nin verimliliğinin yüksek olması nedeniyle elektrik üretiminde daha az enerji kaynağı tüketilir. Bu durum, hem ülkelerin toplam birincil enerji tüketimlerinin azalmasına hem de doğal kaynakların ömrünün uzamasına neden olur. Örneğin, CCGT kömürle çalışan santrallere göre üretilen birim elektrik başına yüzde 27 daha az enerji kaynağı tüketir. Bunun nedeni ekserji yani kullanılabilir enerji miktarının doğal gazda diğerlerine göre daha fazla olmasıdır. Birçok ülkede uygulanan karbon vergisi de daha az olacağından birim elek-

trik maliyeti de düşük olacaktır. Son olarak, doğada yeteri doğal gaz kaynağının mevcut olmasıdır. En azından enerji dönüşümünü gerçekleştirene kadar doğal gaz bir geçiş yakıtı olarak kullanılabilir. Ayrıca, doğal gazın boru hatlarıyla taşınması oldukça güvenlidir ve LNG ise, elastikiyet sağlayarak arz güvenliğini artırmaktadır.

Doğal Gazda Devrim

Dominant enerji kaynağı ile hegemonik gücü arasındaki yakın bağ nedeniyle, ABD ile RF arasındaki doğal gaz egemen olma mücadelesi günümüzde bütün şiddetiyle sürmektedir. Bu mücadele, Mihail Gorbaçov'un 1985'te başlatıp 1991 yılının sonunda Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin resmen dağılmasına kadar sürdüğü, Glasnost ve Perestroika denilen ve 6 yıl süren reform döneminde başlamıştır. SSCB'nin gaz üretimi ABD üretimini ilk kez 1986'da geçmiş ve hızlı artışını 1990'a kadar sürdürmüştür. Bu tarihten 2015 yılına kadar da üretim 500-600 bcm bandında çeşitli iniş çıkışlarla devam etmiştir. 2015-2019 arasında ise, Rusya'nın gaz üretimi yeniden hızlanarak 95 bcmlik bir artış sağlanmıştır.

ABD ise, 1986'da 436 bcm'e kadar düşen gaz üretimini bu tarihten sonra mevcut sistemini zorlayarak 2005'e kadar ancak 53 bcm artırmıştır. 2005'ten sonra ise tam 431 bcm artırarak günümüzde 920.9 bcm'e ulaşmıştır. Bu artışın temel nedeni, mevcut rezervlerini klasik yöntemlerle artıramayacağını gören ABD'nin, Kaya Gazı Devrimi (Shale Gas Revolution) denilen ve konvansiyonel olmayan gaz üretimidir. Bunun için yatay sondajlama (horizontal drilling) ve hidrolik çatlatma (hydrolic fracking) denilen iki yeni teknik geliştirilmiştir. ABD'nin, ülkede üretilen petrol ve gazın ihraç edilmesini yasaklayan kanunlarda değişiklik yapmasıyla ihracatın serbest bırakılması bu devrimin hızlanması ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Bu gelişmeden sonra, özellikle Rusya ve ABD arasında enerji konusunda yaşanan jeopolitik mücadele yeni bir boyut kazan-

mış, günümüzde konvansiyonel ve konvansiyonel olmayan gaz rekabetine dönüşmüştür.

Gelinen nokta itibarıyla, dünyada yılda 3989 bcm gaz üretilmektedir. Bu gazın yüzde 68'i üreten ülkelerde tüketilirken, yüzde 32'i başka ülkelere ihraç edilmektedir. İhracat ise yüzde 62'si boru hatları vasıtasıyla, %38'i de LNG şeklinde tankerlerle yapılmaktadır. ABD, rezervlerinin Rusya, İran ve Katar gibi ülkelerle kıyaslanamayacak ölçüde sınırlı olmasına rağmen, hem üretimde (920.9 bcm) hem de tüketimde (846.6 bcm) dünya lideri olup ihracatçı ülke konumundadır. Doğal gazın en fazla elektrik santrallerinde tüketilmesi hala devam etmektedir. Kömürün elektrik santrallerindeki üstünlüğü (yüzde 36,4) sürse de doğal gaz yüzde 23,3'lük payla ikinci sıraya yükselmiştir. Bütün uzmanlar, eninde sonunda gazın elektrik üretiminde ilk sıraya yükseleceğinden emindir.

Türkiye'de Doğal Gaz

Osmanlı'nın Sultan Abdülhamid döneminde 1889'da İskenderun'da başlayan ilk resmi petrol arama faaliyetleri bütün gayretlere rağmen maalessiz üretime dönüştürülemedi. Cumhuriyet döneminde yeniden başlatılan faaliyetler ise, 1948'de Raman petrol keşfiyle birlikte daha çok petrole odaklandı. Ticari değere sahip doğal gazla ilk kez Trakya havzasının ortalarında yer alan Lüleburgaz ilçesi yakınlarındaki Hamitabat sahasıyla tanışıldı. Burada TPAO tarafından 1969'da başlatılan kuyu açma işlemi 1985'e kadar 32 kuyuyla devam etti. Sahadaki üretim ise, ilk kez çok az bir miktarla 1976'da gerçekleştirildi. Başlangıçta civardaki sanayi tesislerinde tüketilen doğal gaz, 1985'te Türkiye'nin ilk doğalgaz kombine çevrim santrali olan Hamitabat santralinin kurulmasından sonra elektrik üretiminde kullanılmaya başlandı. Santralin işletme hakkının özel sektöre devredildiği 2013 yılında kurulu güç 1156 MW'a ulaşmıştı.

İkinci gaz üretimi Karadeniz'de Akçakoca açıklarında yapıldı. Burada 2000'li yılların başlarında baş-

latılan arama çalışmaları 2000'lerin sonuna doğru üretime başlanmasıyla sonuçlandı. 95 metre su derinliği olan yerlerde inşa edilen platform sayısı zamanla dörde çıkarıldı ve buradan üretilen günlük 2 milyon metreküp doğal gaz Akçakoca-Çayağzı Doğalgaz Proses Tesisi'nden sonra şebekeye verildi.

İthal Rus gazıyla ise, 1983'te başbakan olan Turgut Özal sayesinde tanışıldı. Atatürk'ten sonra görevi sürerken vefat eden ikinci cumhurbaşkanı olan Özal, iktidara gelişinin birinci yılında 1984'te Sovyetlerle bir gaz anlaşması yaptı. Önce, 14 Şubat'ta, BOTAŞ ile Sovyetler Birliği'nin kuruluşu Soyuzgasexport arasında 25 yıllık doğal gaz alım satım anlaşması imzalandı, 18 Eylül'de de "Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğinden Türkiye Cumhuriyetine Doğal Gaz Sevkiyatına Dair Türkiye Cumhuriyet Hükümeti ile Soviet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Hükümeti Arasındaki Anlaşma" imzalandı ve 7 Aralık'ta da Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Gaz anlaşması özellikle Başkent Ankara halkı tarafından büyük bir memnuniyetle karşılandı. 1957'den beri gündemde olan Ankara'daki hava kirliliği, farklı hükümet programlarında yer almasına rağmen bir çözüme kavuşamıyordu. 1983 tarihli ve 2873 sayılı Çevre Kanunu'nun Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği, 2 Kasım 1986 tarih ve 19269 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiş olması da fazla bir işe yaramamıştı. Başkent halkı, sabahları işlerine gitmek için şehrin merkezindeki Kızılay'dan geçerken, kaldırımlarda hava kirliliğinden ölen kuşlara rastlıyordu. Ankaralılar da, kuşlar da Rus gazının 1988'de Ankara'ya ulaşmasıyla rahat bir nefes aldılar.

Türkiye artık tam bir doğal gaz ülkesi olmuştu. Yeni hatlar peşi sıra devreye giriyor, gaz tüketimi de geometrik bir hızla artıyordu. Batı Hattı denilen ve Ukrayna-Romanya-Bulgaristan üzerinden gelen hattın devreye girmesinden 10 yıl sonra Rusya'dan gelecek ikinci bir hat gündeme geldi. 1997 yılında üçlü koalisyon hükümetinin başbakanı olan Mesut

Yılmaz, o dönemde büyük tartışmalara yol açan bir hamleyle Rusya ile 'Mavi Akım' (Blue Stream) anlaşmasını yaptı. Buna göre Rus doğalgazı bu kez Karadeniz altından döşenen boru hattıyla Samsun'a getirilecekti. Büyük bir jeopolitik mücadeleye neden olan Rusya-Samsun-Ankara Doğal Gaz İletim Hattı 2003'te devreye alındı. Bu arada İran'dan gaz alımı için yapılan Doğu Anadolu Doğal Gaz Ana İletim Hattı 2001 sonunda, Şah Deniz gazını Türkiye'ye getirecek olan Azerbaycan-Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı da 2007'de işletmeye girdi. Bütün bu boru hatları -petrol hatlarıyla birlikte- Türkiye'nin konumunu köprü, kavşak ve HUB şeklinde evrimleştirerek, bölgedeki jeostratejik önemi artırdı. Türkiye artık, transit güvenliği "transit security" açısından dünyanın en önemli birkaç ülkesinden biri haline gelmişti.

Günümüzde Türkiye, dünyada doğal gazı en fazla tüketen ülkeler arasındadır. EPDK'nın Doğal Gaz Piyasası Sektör Raporu'na göre, 2019 yılında 45,3 bcm gaz tüketilmiştir. BP'nin Statistical Review of 2020 raporuna göre Türkiye gaz tüketiminde dünyada 24'üncü sıradadır. AB ülkeleri içinde ise, Almanya (77 bcm), İngiltere (72 bcm) ve İtalya'dan (64.3 bcm) sonra dördüncü büyük gaz tüketicisi konumundadır. Birincil enerji içindeki doğal gazın payı itibarıyla da, yüzde 24 ile Almanya'nın (yüzde 24,3% 35'inci sırada) hemen ardında 36'ıncı sıradadır.

Türkiye'nin doğal gazda oldukça başarılı olduğu söylenebilir; doğal gazı enerji sepeti içinde en dengeli kullanan ender ülkelerinden biridir. Nitekim, Kadir Has Üniversitesi'nin CESD Merkezi tarafından kamuoyunun enerji tercihleri konusunda 2016'dan beri her yıl yapılan ankete göre, Türk halkı hükümetlerin doğal gaz politikaları konusunda son derece memnundur ve doğal gazı öncelikli olarak tercih etmektedir.

Fakat bu gazın neredeyse tamamının ithalatla karşılanması büyük bir sorun teşkil etmektedir.

2019'da yerli üretim sadece 473 milyon metreküp (mcm) düzeyinde kalarak, dışa bağımlık yüzde 99 oranında gerçekleşmiştir. Üstelik bu ithalatın yüzde 33,61'lik bölümünü sadece Rusya'dan yapılmıştır. Enerjide aşırı ölçüde (yüzde 75) ithalata bağımlı olan Türkiye, ihtiyaç duyduğu enerjiyi dışardan satın alabilmek için 2019 yılında bütçeden 41 milyar 184 milyon 553 bin dolar harcamıştır. Bu miktar toplam ithalatın kabaca yüzde 20'si kadardır. Doğal gaz ithalatına ödenen meblağ ise 12-13 milyar doları bulmaktadır.

Karadeniz'de Doğal Gaz Keşfi ve Sonuçları

Bu açılardan bakıldığında Karadeniz'de bulunan gazın ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Böyle bir ortamda Karadeniz'de gerçekleşen keşif Türkiye için çok değerli olmuştur. Keşfin milli petrol şirketi olan TPAO tarafından kendi sondaj gemisiyle yapılmış olması keşfin değerini daha da artırmaktadır. Bu keşif, TPAO'nun kendi başına ya da yabancı ortaklarla birlikte 1999'da Limanköy-1 kuyusu ile başlattığı ve Limanköy-2, Hopa-1, Sinop-1, Yassıhöyük-1, Sürmene-1, Kastamonu-1 ve Şile-1 kuyularıyla devam ettiği Karadeniz'de hidrokarbon arama faaliyetlerini 21 yıl sonra sonuçlandırma umudunu doğurmuştur.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 21 Ağustos günü verdiği müjde herkesi memnun etmiştir. Karadeniz'de kıyıda 150 km açıklarında 4525 m su derinliğinde Fatih sondaj gemisi tarafından delinen Tuna-1 kuyusunun 2000 metresinde 320 bcm'lik gaz keşfedilmiştir. Sakarya adı verilen sahadaki rezerv miktarı kuyu tamamlandıktan sonra ilave edilen 85 bcm ile birlikte toplam 405 bcm olarak kayıtlara geçmiştir.

Üretime dönüştürülebilmesi koşuluyla bu rezerv miktarı (recoverable reserve), hiçbir zaman dünya doğal gaz rezerv listesine giremeyen Türkiye'yi, Vietnam ile İsrail arasına, hem de 30'uncu sıraya yerleştirecektir. Türkiye'nin, Doğu Akdeniz'de

2010'dan beri yaptığı keşiflerle enerji ithalatçısı konumdan ihracatçı konuma geçerek bölgede büyük jeopolitik gelişmelere neden olan İsrail kadar doğal gazı sahip olması, bölgede büyük etki yaratmıştır.

Kadir Has Üniversitesi Kolokyum Serisi'nin 16'incisinde 9 Eylül günü verdiğim "Yeni Güncelde Türkiye'nin Petrol ve Doğalgaz Görünümü" başlıklı sunumda da ifade ettiğim gibi, rezervin tamamının üretilebilmesi durumunda, bu keşfin başarısı, 1934-2020 arasında yürütülen petrol faaliyetlerindeki başarının iki katına yakın olacaktır. 86 yılda keşfedilen 157 petrol sahasının toplam üretilebilir rezervi 186 milyon ton-petrol-eşdeğeri (mtep) iken Sakarya sahasının tahmini rezervi 348 mtep'tir. Bu sahanın rezervinin yeni bulgularla güncelleştirilerek kesinleştirilmesi ve rezerv konusunda oluşan bazı tereddütler ortadan kaldırılarak sahanın hedeflenen 2023'te devreye alınıp ekonomiye katkı sağlanması önemlidir.

Sakarya doğal gaz keşfinin zamanlanması, yukarıda izah edilen dünyaki genel durumla da büyük bir uyum içindedir. Fosil yakıtlardan yenilenebilir kaynaklara dönüşümün yaşandığı bu günlerde kullanılacak en iyi fosil yakıt olan ve geçiş yakıtı (transition fuel) olarak adlandırılan doğal gazı sahip olunması, kömür ve petrol çağını yaklaşık birer asırlık sürelerle kaçırarak Türkiye'ye 21. yüzyılda büyük bir avantaj sağlayacak, Türkiye, aynı zamanda, doğal gazda HUB olma hedefine daha da yaklaşarak, küresel transit güvenliğine ciddi katkılar sağlayacaktır.

ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN KÜRESEL SALGIN SÜRECİNDE EĞİTİME ERİŞİMİ İÇİN YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA ALINAN TEDBİRLER

YÖK Engelli Öğrenci Çalışma Grubu

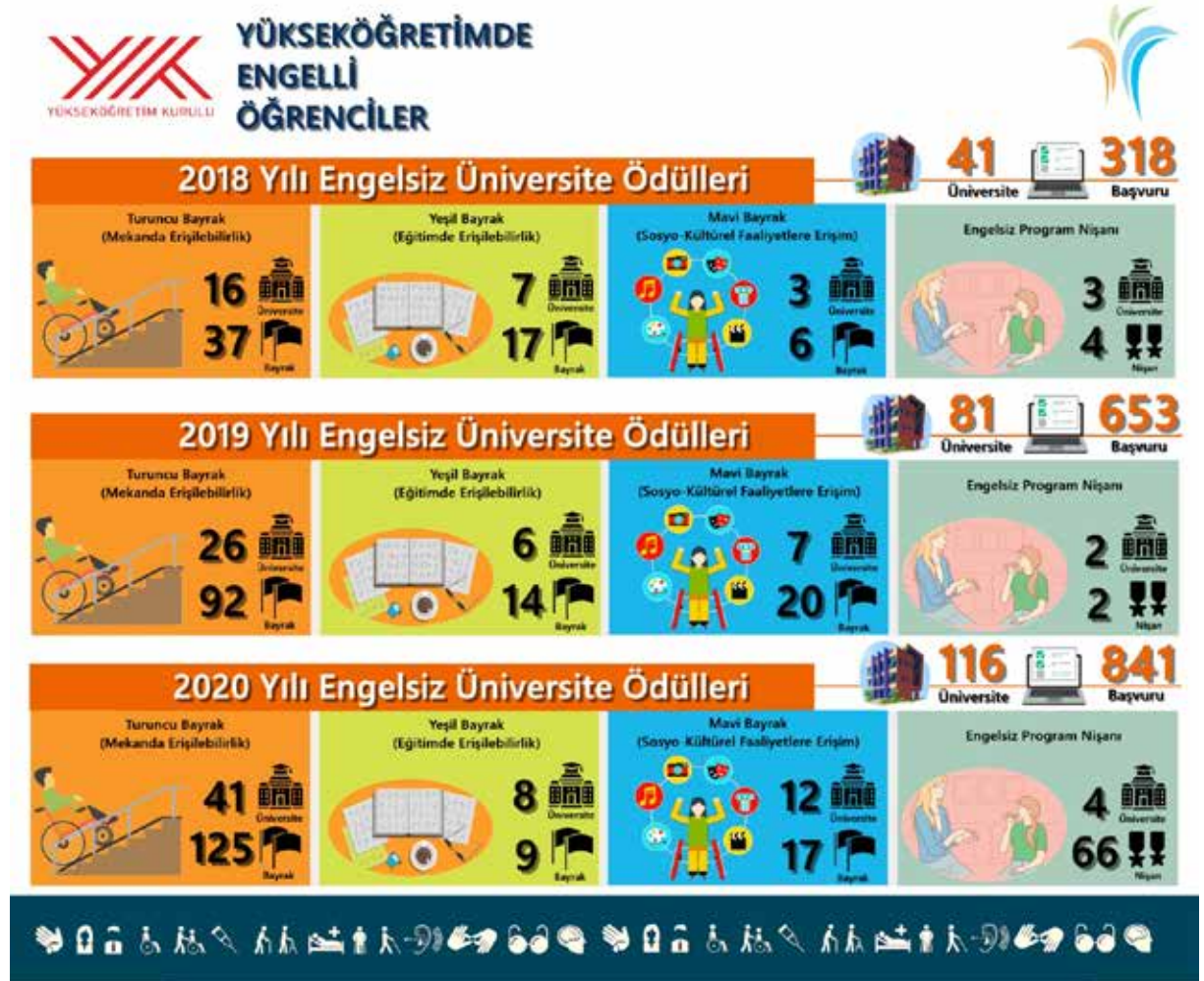
Birleşmiş Milletler tarafından 1992 yılından bu yana 3 Aralık'ta kutlanan uluslararası bir farkındalık günü olan Dünya Engelliler Gününde, Dünya Sağlık Örgütü "Herkes için bir gün" temasıyla erişilebilir ve sürdürülebilir kapsayıcı bir kültürü teşvik etmenin ve toplumun her alanında özellikle de COVID-19 salgını sırasında engelli kişilerin acil ihtiyaçlarına yanıt vermenin önemini vurgulamıştır. Yükseköğretim Kurulu tarafından Engelsiz Erişim ve Engelsiz Eğitim başlıkları altında engelli öğrencilerin eğitim imkanlarına ve sosyo-kültürel faaliyetlere erişimleri konusunda farkındalık oluşturmak amacıyla yükseköğretim kurumlarını teşvik edici birçok yeni çalışmalar yapılmıştır.

Engelli öğrencilerin, öğrenim hayatlarını kolaylaştırabilmek için gerekli tedbirleri almak ve bu yönde düzenlemeler yapmak üzere kurulan YÖK Engelli Öğrenci Çalışma Grubu çeşitli kurum, kuruluş ve Sivil Toplum Kuruluşlarıyla bir araya gelerek paydaşlarla toplantılar gerçekleştirmiş, engellilere yönelik saha ihtiyaçlarını karşılamak ve akademisyen spektrumunu genişletmek üzere yeni lisansüstü programların açılmasına yönelik çalışmalar yapmıştır. Ayrıca mesleki rehabilitasyon çalışmalarının desteklenmesi, yerinde incelemeler ve disiplinler arası yaklaşıma dikkat edilerek farklı profesyonel alanlar bir araya getirilmiştir.

Engelli öğrenciler için erişilebilir sınav ortamlarının hazırlanması, ders programının öğrenciye uyarlanması veya ders programının eşdeğerinin verilmesinin sağlanması, "Herkes için Tasarım" konusunun Mimarlık, İç Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Endüstri Ürünleri Tasarımı ile Şehir ve Bölge Planlama Programlarının müfredatına dahil edilmesi, özel yetenek sınavı ile öğrenci alan programlarda engelli öğrenciler için kendi aralarında yapılacak ayrı bir yetenek sınavı sonucuna göre değerlendirilmesi yapılan çalışmalar arasında yer almaktadır. YÖK Engelli Öğrenci Çalışma Grubu engelsiz üniversitelerin sağlanması için öncelikle fiziksel erişimden başlayarak 2016-2017 eğitim öğretim yılında Engelsiz Erişime yönelik, eğitimde erişilebilirliğe dikkat çekmek için 2017-

2018 döneminde Engelsiz Eğitim temalı, engellilere yönelik ön lisans, lisans ve lisansüstü programların geliştirilmesine yönelik 2018-2019 döneminde ise Engelsiz Ufuklar temalı çalışmaları yapmıştır.

YÖK'ün başlatmış olduğu Engelsiz Üniversite Ödülleri ile mekanda, eğitimde ve sosyokültürel faaliyetlerde erişim hedeflenerek, üniversiteler yüzlerce kriterin yer aldığı değerlendirmelerde başarılı olduklarını gösteren bayraklarla ödüllendirilmektedir. Turuncu Bayrak fiziki mekanlarda erişimi, Yeşil Bayrak ve Mavi Bayraklar ise eğitimde ve sosyokültürel faaliyetlerde erişimi göstermektedir. Farklı programların erişilebilir kılınması, uyarlanması için Engelsiz Program Nişanları ödülü verilmektedir (Şekil 1).

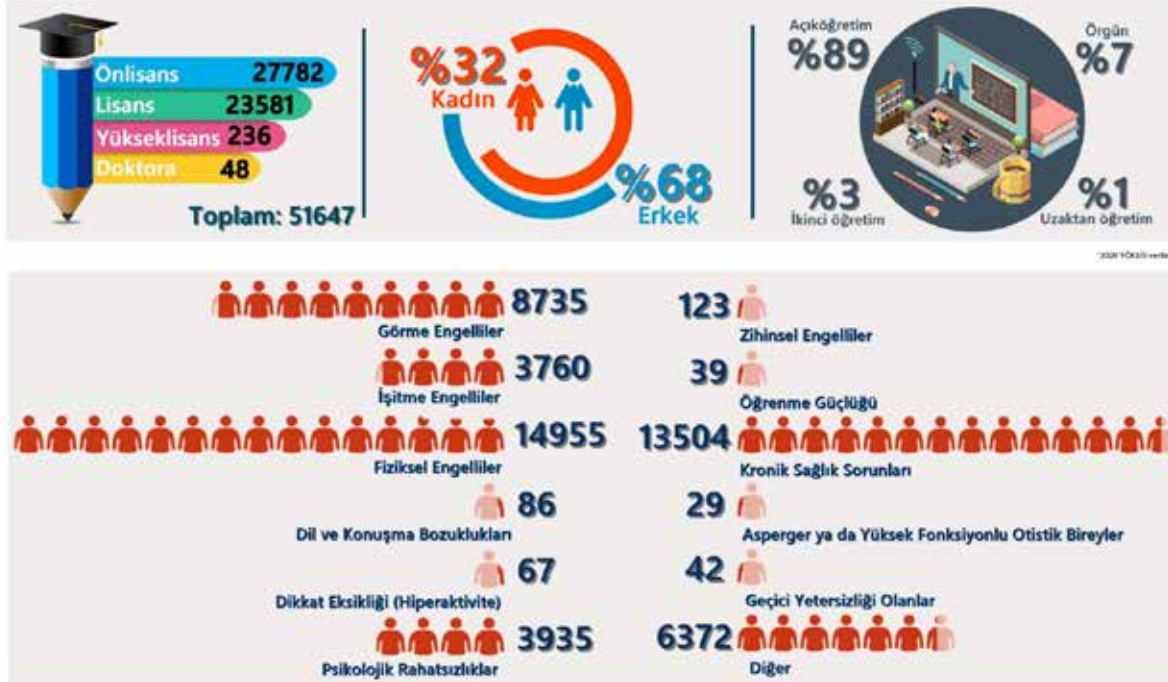

Şekil 1. Engelsiz Üniversiteler ödülleri süreci

Engelli Öğrenci Dağılımı

Şekil 2. Yükseköğretimde engelli öğrencilerin demografik dağılımı

COVID-19 salgını sürecinde uzaktan, dijital ortamda eğitimde engelli öğrencilerimizin de gözetilerek eğitim ve öğretim süreçlerinin devam edebilmesine yönelik gerekli tedbirlerin alınması konusunda yükseköğretim kurumları bilgilendirilmiş, konuyla ilgili olarak “Küresel Salgında Yeni Normalleşme Süreci Rehberi” ile “Küresel Salgın Bağlamında Yükseköğretim Kurumlarında Sağlıklı ve Temiz Ortamların Geliştirilmesi Kılavuzu” çıkartılmıştır. Bu dönemde, yükseköğretim kurumları tarafından engelli öğrencilere yönelik olarak alınan tedbirleri ve mevcut durumu değerlendirmek amacıyla yapılan çalışmada, YÖK Engelli Öğrenci Çalışma Grubunda

yer alan akademisyenler tarafından bir anket hazırlanarak yükseköğretim kurumlarına gönderilmiştir.

“Engelli Öğrencilerin Küresel Salgın Sürecinde Eğitime Erişimi için Yükseköğretim Kurumlarında Alınan Tedbirlere İlişkin Anket” 201 yükseköğretim kurumuna gönderilmiş ve 195’i tarafından cevaplandırılmıştır. YÖKSİS verilerine göre tüm yükseköğretim kurumlarımızda öğrenim gören engelli öğrencilerin sayısı ise 51.647 olarak kaydedilmiştir. Ancak ‘ankete katılan’ 195 yükseköğretim kurumundaki engelli öğrencilerin sayısı 48.159 olarak belirtilmiş ve anket sonuçları bu rakam üzerinden verilmiştir (Şekil 2).

Ankete katılan yükseköğretim kurumlarındaki engelli öğrencilerin 43.614'ü (%90,56) Sosyal Bilimler, 1.957'si (%4,06) Mühendislik ve Fen Bilimleri, 904'ü (%1,88) Tıp ve Sağlık, 564'ü (%1,17) Güzel Sanatlar programlarına kayıtlı olduğu gözlenmiştir.

Küresel salgın döneminde uzaktan öğretimde engelli öğrencilerle ilgili düzenlemeler değerlendirildiğinde; 116 (%59,48) yükseköğretim kurumunda Üniversitenin Koronavirüs Komisyonunda (KOV-KOMlarda) engelli öğrencilere yönelik çalışma yapıldığı ve bunların 26'sında (%13,33) engelli öğrenci temsilcisinin yer aldığı belirtilmiştir. Uzaktan öğretim kapsamında 162 (%83,08) yükseköğretim kurumunda engelli öğrencilerin internet erişimlerinin ve gerekli teknik donanımlarının olup olmadığı sorgulanırken, 116 (%59,48) üniversitede Braille alfabesi ile hazırlanmış dökümanlar gibi ihtiyaç duyulan eğitim araç-gereçleri sağlanmıştır. Engelli öğrenci birimi ve uzaktan eğitim birimi 171 (% 87,69) yükseköğretim kurumunda engelli öğrencilerin sorunlarını çözmede iş birliği sağlarken, 103 (%52,82) üniversitenin engelli öğrencilerle uzaktan öğretim uygulamaları ile ilgili online toplantılar yaptığı tespit edilmiştir. 144 (%73,85) üniversitede öğretim elemanlarına, engelli öğrencilerin eğitime engelsiz erişimle ilgili bilgilendirme yapılırken, 162'sinde (%83,08) uzaktan öğretim sürecinde engelli öğrencilerin aksayan öğretim faaliyetlerini telafi etmeye yönelik çalışmalar yapılmıştır (Tablo 1).

Anketi cevaplayan 77 (%39,49) üniversitede engelli öğrencilerin bilişim okur-yazarlığı konusunda gelişimlerine yönelik çalışmaları mevcut iken, 159 (%81,54) üniversitenin kütüphaneye dışarıdan erişimi sağladığı tespit edilmiştir. Uzaktan öğretim kapsamında yükseköğretim kurumlarının 166'sında (%89,25) uygulamalarla ilgili görüntülü ve sesli/sesli açıklamalar, 176'sında (%93,62) yazılı ve işaret dili ile açıklamalar, 36'sında (%19,35) alt yazı uygulaması, 8'inde (%4,30) işaret dili tercümanı uygulaması ve 132'sinde (70,97) ise engelsiz erişim

kapsamında öğrencilere zengin doküman kaydı yapılmıştır (Tablo 1).

Uzaktan öğretim sürecinde 109 (%55,90) üniversitede engelli öğrencilere yönelik sınav, test, dönem ödevi gibi başarı ölçmeye yönelik uygulamalarda sorun olmadığı belirtilmiştir. Sınav uygulamalarında, engelli öğrencilere yükseköğretim kurumlarından 70'inde (%37,63) okuyucu yardımı, 45'inde (%24,19) işaretleyici yardımı, 51'nde (%27,42) yardımcı malzeme ve cihazlar yardımı yapılmış ve 128'inde (%68,81) ise ek süre verilmiştir (Tablo 1).

Çalışmaya katılan 81 (%41,54) üniversite uzaktan öğretim sistemindeki derslerden yüz yüze eğitimdeki verimi aldıklarını ifade ederken, 178'i (%91,28) uzaktan öğretim uygulamalarının pandemi sonrası yüz yüze eğitim döneminde de devam etmesini istemiştir (Tablo 1).

Küresel salgın döneminde uzaktan öğretimde engelli öğrencilere yönelik psikososyal uygulamalar ile ilgili düzenlemeler de değerlendirilmiştir. Anketi cevaplandıran 115 (%58,98) üniversitede eğitsel ve psikososyal ihtiyaçlarına ilişkin talepler belirlenmiş, 98'i (%50,26) ise engelli öğrencilerin kaygı, stres, anksiyete bozukluklarını önleyici önlemler, iletişim becerilerinin geliştirilmesi ve korunmasına yönelik uygulamalar, çevrimiçi görüşmeler gibi psikososyal destek sağlandığını belirtmiştir. 149 (%76,41) üniversitedeki senkronize uzaktan öğretim esnasında, ders sorumlusu engelli öğrenci ile doğrudan cesa-retlendirici ve kapsayıcı iletişim kurabildiğini ifade ederken, 39 (%20) yükseköğretim kurumu ise engelli öğrenciler için bireysel eğitim programı yapıldığını ifade etmiştir. Çalışmada 143 (73,33) üniversitenin derse başlamadan önce engelli öğrencilere yönelik bir giriş cümlesi ile bilgilendirme yaptığı, 151 (%77,44) üniversitenin engelli öğrencilere ve ailelere çeşitli iletişim araçları, 150'sinin (%76,92) ise engelli öğrenci birimi tarafından e-posta, sosyal medya araçları vb. vasıtasıyla engelli öğrencileri

Tablo 1. Küresel salgın döneminde uzaktan öğretimde engelli öğrencilerle ilgili düzenlemeler

	Evet (%)	Hayır (%)
Üniversiteniz Koronavirüs Komisyonunda (KOVKOM) engelli öğrencilere yönelik bir çalışma yapıldı mı?	116 (59,48)	79 (40,52)
Üniversiteniz Koronavirüs Komisyonunda (KOVKOM) engelli öğrenci temsilcisi yer almakta mıdır?	26 (13,33)	169 (86,67)
Uzaktan öğretim kapsamında engelli öğrencilerin internet erişimlerinin ve gerekli teknik donanımlarının olup olmadığı sorgulandı mı?	162 (83,08)	33 (16,92)
Uzaktan öğretimde engelli öğrencilerin ihtiyaç duyduğu eğitim araç-gereçlerine (örn. Braille alfabesi ile hazırlanmış dökümanlar) ilişkin olanak sağlandı mı?	116 (59,48)	79 (40,52)
Uzaktan öğretim uygulamalarında engelli öğrencilerin sorunlarını çözmede engelli öğrenci birimi ve uzaktan eğitim biriminin iş birliği sağlandı mı?	171 (87,69)	24 (12,31)
Uzaktan öğretim sürecinde engelli öğrencilerin aksayan eğitim faaliyetlerini telafi etmeye yönelik çalışmalarınız mevcut mudur?	162 (83,08)	33 (16,92)
Uzaktan öğretim sürecinde başarı ölçmeye yönelik uygulamalarda (sınav, test, dönem ödevi gibi) sorun yaşandı mı?	86 (44,10)	109 (55,90)
Engelli öğrencilerle uzaktan öğretim uygulamaları ile ilgili online toplantılar yapıldı mı?	103 (52,82)	92 (47,18)
Üniversitede öğretim elemanlarına, engelli öğrencilerin eğitime engelsiz erişimle ilgili bilgilendirme yapıldı mı?	144 (73,85)	51 (26,15)
Uzaktan öğretime engelsiz erişim kapsamında kütüphaneye dışarıdan erişim ile ilgili uygulamalar var mıdır?	159 (81,54)	36 (18,46)
Engelli öğrencilerin bilişim okur yazarlığı konusunda gelişmelerine yönelik çalışmalarınız mevcut mudur?	77 (39,49)	118 (60,51)
Uzaktan öğretim sisteminde derslerden yüz yüze eğitimdeki verimi aldığınızı düşünüyor musunuz?	81 (41,54)	114 (58,46)
Uzaktan öğretim ile ilgili gördüğünüz uygulamaların pandemi sonrası yüz yüze eğitim döneminde de devam etmesini ister misiniz?	178 (91,28)	17 (8,72)
Uzaktan öğretim kapsamında uygulamalarla ilgili görüntülü ve sesli/sesli açıklamalar yapılmış mıdır?	166 (89,25)	20 (10,75)
Uzaktan öğretim kapsamında uygulamalarla ilgili yazılı açıklamalar yapılmış mıdır?	176 (93,62)	12 (6,38)
Uzaktan öğretim kapsamında uygulamalarla ilgili işaret dili ile açıklamalar yapılmış mıdır?	176 (93,62)	12 (6,38)
Uzaktan öğretim kapsamında derslerde alt yazı uygulaması yapılmış mıdır?	36 (19,35)	150 (80,65)
Uzaktan öğretim uygulamalarında derslerde işaret dili tercümanı uygulaması yapılmış mıdır?	8 (4,30)	178 (95,70)
Uzaktan öğretim uygulamalarında engelsiz erişim kapsamında öğrencilere zengin doküman kaydı yapılmış mıdır?	132 (70,97)	54 (29,03)
Uzaktan öğretim kapsamında sınav uygulamalarında engelli öğrencilere okuyucu yardımı yapılmış mıdır?	70 (37,63)	116 (62,37)
Uzaktan öğretim kapsamında sınav uygulamalarında engelli öğrencilere işaretleyici yardımı yapılmış mıdır?	45 (24,19)	141 (75,81)
Uzaktan öğretim kapsamında sınav uygulamalarında engelli öğrencilere ek süre verilmiş midir?	128 (68,81)	58 (31,19)
Uzaktan öğretim kapsamında sınav uygulamalarında engelli öğrencilere yardımcı malzeme ve cihaz yardımı yapılmış mıdır?	51 (27,42)	135 (72,58)

bilgilendirmeye dönük uygulamalar yaptığı tespit edildi (Tablo 2).

Küresel salgın döneminde bazı yükseköğretim kurumları uzaktan eğitim kapsamında engelli öğrencilere yönelik uygulamış oldukları bireysel uyarılama mektupları ile öğrencilerin ihtiyaçlarını belirleyerek akademik uyarlamaları bireysel anlamda düzenlemektedir. Ayrıca uzaktan eğitim sürecinde gönüllü öğrencilerin engelli öğrenciler ile birlikte çalışarak akran desteği sağladığı belirtilmiş ve “Uzaktan Eğitim Sürecinde Engelli Öğrencilere Yönelik Uygulamalar Kılavuzu” hazırlanmıştır.

Küresel salgın sürecinde engelli öğrencilerimize yönelik yapılan çalışmalar genel olarak anket ce-

vapları üzerinden değerlendirildiğinde yetersiz görülmektedir. Yükseköğretime erişimde engellerin kaldırılması için engel türü özelinde ilgili programlarda düzenlemenin yapılması gerektiği ve farkındalığın artırılması elzemdir. Benzer bir anket çalışmasının engelli öğrencilerin cevaplayacağı şekilde ilgili yükseköğretim kurumlarımız tarafından planlanması, kendi eksikliklerini görmeleri, iyileştirmelerinin sonuçlarını değerlendirebilmeleri açısından önemlidir.

Son olarak yazıyı kaleme alan Prof. Dr. Müyesser Aras ile anket çalışmanın tasarlanması, ve çalışmanın analizi aşamalarında emeği geçen ve destek veren YÖK Engelli Öğrenci Çalışma Grubuna teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Tablo 2. Küresel salgın döneminde uzaktan öğretimde engelli öğrencilere yönelik psikososyal destek uygulamaları

	Evet (%)	Hayır (%)
Engelli öğrencilerin uzaktan öğretimle ilgili eğitsel ve psikososyal ihtiyaçlarına ilişkin talepleri belirlendi mi?	115 (58,98)	80 (41,02)
Engelli öğrencilere psikososyal destek sağlandı mı? Cevabınız Evet ise ne tür destekler sağlandığını belirtiniz. (engelli öğrencilerin kaygı, stres, anksiyete bozukluklarını önleyici önlemler, iletişim becerilerinin geliştirilmesi/korunmasına yönelik uygulamalar, çevrimçi görüşmeler gibi)	98 (50,26)	97 (49,74)
Senkronize uzaktan öğretimde ders sorumlusu engelli öğrenci ile doğrudan cesaretlendirici ve kapsayıcı iletişim kurabildi mi?	149 (76,41)	46 (23,59)
Uzaktan öğretim kapsamında engelli öğrenciler için bireysel eğitim programı (BEP) yapıldı mı?	39 (20)	156 (80)
Uzaktan öğretimde derse başlamadan öğrencilere bir giriş cümlesi söyleniyor mu?	143 (73,33)	52 (26,67)
Engelli öğrencilere ve ailelere çeşitli iletişim araçları ile arama ve bilgilendirme yapıldı mı?	151 (77,44)	44 (22,56)
Engelli öğrenci birimi tarafından e-posta, sosyal medya araçları vb. vasıtasıyla engelli öğrencileri bilgilendirmeye dönük uygulamalar yapıldı mı?	150 (76,92)	45 (23,08)

YÖK - CISCO

EĞİTİM İŞ BİRLİĞİ

Didem DURU* / Habibe AÇIK**

Geleceğin işleri dünya devlerinden, ülkelere, öğrenciden profesyonele herkesin gündeminde zaten çokça yer alırken, pandemi ile geleceğe olan uzaklık, hazırlık için gereken zaman bir anda sıfırlandı. İnsanlık pandemi kara deliğinden geçiverdi. Eski norm olarak kalan dünya zaten endüstrileşme, robotların, yapay zekanın, makine öğrenmesinin gerçek insanların yaptığı işlere gereksinimi ortadan kaldırdığı, verinin zenginlik olduğu, teknolojinin değişimi çok hızla tetiklediği bir dünya idi. Bu rasyonel dünya pandemi ile ne kadar kırılğan ne kadar birbirine bağlı olduğunu yakından yaşadı, yaşıyor. Bugün ve gelecekte dayanıklılığın (resilience) çok daha önemli olduğu aşikar.

* Cisco Türkiye Genel Müdürü

** Cisco Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Lideri

Kurumsal ya da bireysel anlamda – dayanıklılık (resilience) kimi zaman esneklik kimi zaman güçlü olma olarak tanımlansa da aslında kalıcılık ve sürdürülebilirliğin temelini oluşturan değişime ayak uydurabilme yetisini temel alıyor. Sürekli öğrenme, açık olma, risk alma, riski yönetebilme, yaşanan olumsuzluklar sonrasında tekrar ayağa kalkabilme, adapte olabilme ve devam edebilme becerisi eski normal, yeni normal, bugün ve yarın için elzem yetkinlik. Bugünün ve geleceğin hem öznesi hem nesnesi olan insan en kritik kaynağımız. İkisini buluşturmanın yolu da eğitim öğretim.

Dijital ekonomide rekabetçi bir oyuncu olma vizyonu ile yola çıkılan Dijital Dönüşüm için YÖK – Cisco iş birliği Mart 2020 de başladığı yolculuğun ilk 2 fazını Anadolu'dan 24 üniversitenin katılımı ile tamamladı. Cisco Networking Academy, akademilerine akredite eğitim portföyü, uzaktan eğitim araç ve sistemlerini sunarken aynı zamanda kritik düşünme, teknolojinin fayda amaçlı kullanımı, sürekli öğrenme, birlikte çalışabilme gibi 21. yy yetkinliklerini de katılımcılarında geliştirmektedir. Pandemi ile uzaktan eğitime geçilen programda, 60'a yakın akademisyenimizin ODTU liderliğinde Cisco Networking Academy eğitim portföyünden Network ve Siber Güvenlik alanlarında 255 saati aşkın eğitici eğitimlerini başarı ile sonuçlandırdılar. Eğitim programı senkron eğitimler, online laboratuvar ve simülasyon çalışmaları, online değerlendirme ve çalıştaylar gibi dijital eğitim deneyimleri ile zenginleştirildi. Üniversitelerimiz kendi bünyelerinde açtıkları Networking Academy üzerinden

güncel ve global kabul gören sertifika programlarını öğrencileri ve bölgeleri ile buluşturmaya hazırlar.

17 Aralık 2020 tarihinde planlanan çevrim içi mezuniyet organizasyonunda aynı zamanda faz III'ün de lansmanı yapılacaktır. Faz III ile hem daha çok üniversitemiz programa dahil edilecek hem de siber güvenlik alanındaki çalışmalar sektörün ihtiyaç duyduğu siber güvenlik operasyon merkezi uzmanlık alanına da genişletilecek. Bu program ile üniversitelerimizin dijital yetkinlik kazandırma seviyelerini yükseltmek, özellikle dijital dünyanın, yeni teknoloji ve inovasyon çalışmalarının alt yapısını teşkil eden network, programlama ve güvenlik alanlarında açılım sağlamak hedefleniyor.

Pandeminin durdurduğu hayatı dijitalde sürdürürken, eğitimi, sağlığı, ticareti, işlerimizi online dünyada kurgularken; siber güvenliğin önemi; güvenliği sağlayabilmek için networkün, iş sistemlerimizin akıllı, ölçeklenebilir, esnek olması; özelleştirmek, farklılaştırmak için modelleme, programlama, teknolojiyi çözüm için kullanabilme Dijital Dönüşüm programımızın ne denli yerinde olduğunun göstergesidir. Gençlerimizin dijital yetkinliklerinin geliştirilmesi, üniversitelerimizin teknoloji açılımlarının desteklenmesi, sertifika programları ile istihdamın artırılması hedefi ile programımız 3. Aşamasına yelken açarken, bu yazımız katılmak isteyen akademisyenlerimize ve üniversitelerimize açık davettir.

İTÜ-TPAO ÖDÜLLÜ İŞ BİRLİĞİ AÇIK DENİZ EMNİYET VE ACİL DURUM EĞİTİMLERİNİN BÖLGESEL MERKEZİ:

İTÜ DENİZCİLİK FAKÜLTESİ

İTÜ Denizcilik Fakültesi'nde Açık Deniz Petrol ve Doğalgaz Endüstrisine Yönelik Uygulamalı Emniyet ve Acil Durum Eğitimleri İçin Altyapı ve Kapasite Geliştirme Projesi

 Prof. Dr. Oğuz Salim SÖGÜT*
Prof. Dr. Metin ÇELİK**

Açık deniz petrol ve gaz endüstrisinin operasyonlarında felaketle sonuçlanabilecek olaylar için çok yüksek bir potansiyel mevcuttur. Bu yüzden açık deniz operasyonları katı ve çok detaylı bir şekilde yönetmeliklerle düzenlenmiştir. Dünya ölçeğinde tüm petrol ve gaz şirketleri, sondaj gemileri, üretim platformları, yüzer hidrokarbon depolama tesisleri gibi açık deniz işletmelerine seyahat edecek veya çalışacak olan herkesin amaca uygun olarak düzenlenen açık deniz emniyet ve acil durum eğitimlerinden geçmiş olduklarının belgelenmesini istemektedirler. Kurs katılımcılarının kazanması

istenilen yetenekleri arasında; açık deniz işletmelerindeki çalışma ortamına özgü tehlikeler hakkında farkındalık ve ilgili risklerin tanımlanması ve bu riskleri kontrol etmek ve en aza indirmek için geliştirilmiş olan emniyet düzenlemeleri ve emniyet yönetimi sistemlerinin hakkında bilgi sahibi olunmasıdır. Bu makalede İTÜ-TPAO (Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı) arasında başlatılan bir iş birliği çerçevesinde açık deniz emniyet ve acil durum eğitimlerinin uluslararası akreditasyonlu ve sertifikalı olarak İTÜ Denizcilik Fakültesi Yerleşkesinde verilmesine ilişkin bir proje konu edilmektedir.

---

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Dekanı

** İTÜ Denizcilik Fakültesi Öğretim Üyesi

İTÜ

İTÜ NOVA
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
TEKNOLOJİ TRANSFER OFİSİ - TTO

**TÜRKİYE
PETROLLERİ**
ANONİM ORTAKLIĞI

BOSIET VE FOET EĞİTİMLERİNİN OPITO AKREDİTASYONLU VE SERTİFİKALI OLARAK YERLİLEŞTİRİLMESİ PROJESİ

(PROJE NO: 2019000701)

İTÜ

İTÜ-TPAO İŞ BİRLİĞİNİN ALTYAPISI

İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Denizcilik Fakültesi (İTÜDF)'nin denizde emniyet eğitimleri uygulama tesisleri Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından onaylı olup, Tuzla Kampüsünde 20 yılı aşkın bir süredir denizcilik sektörü için eğitim ve belgeleme faaliyetleri icra edilmektedir. İlgili eğitim programlarında görev almak üzere, profesyonel mesleki sertifikaları olan öğretim görevlileri yetkilendirilmiştir. Sektörde önde gelen birçok firmanın yanı sıra, uzun süredir Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) personeli için denizde kişisel can kurtarma teknikleri ile ilgili yeterlilik eğitimleri tedarik edilmektedir. TPAO yöneticileri tarafından, eğitimler ve uygulamalar ile ilgili olumlu geribildirimler yapılmıştır.

TPAO tarafından, deniz sahalarında petrol ve doğal gaz arama ve üretim faaliyetleri uluslararası kurallar çerçevesinde yürütülmektedir. İlgili operasyonlarda görev alan personelin, emniyet ve acil durum eğitimlerinin belirli standartlarda tedarik edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, TPAO yetkilileri tarafından iş birliğinin geliştirilmesi gündeme getirilmiştir. Bu gerekçeler ile yapılan iş birliği talebi kapsamlı şekilde değerlendirilmiş ve raporlanmıştır. Denizcilik Fakültesi Tuzla Kampüsündeki altyapı imkanları, eğitici potansiyeli ve mevcut uluslararası akreditasyon tecrübeleri göz önünde bulundurulularak, protokol çalışmalarının başlatılmasına karar verilmiştir.

PROTOKOL VE PROJELENDİRME SÜRECİ

29 Temmuz 2019 tarihinde İTÜ, TPAO ve İTÜNOVA Teknoloji Transfer Ofisi (İTÜNOVA TTO) arasında "BOSIET ve FOET Eğitimlerinin OPITO Akreditasyonlu ve Sertifikalı Olarak Yerlileştirilmesine Yönelik Protokol" imzalanmıştır. Bu protokol kapsamında yürütülecek çalışmaları düzenlemek üzere oluşturulan iş programını içeren ek protokol de Eylül 2019'da imza altına alınarak, Ekim 2019 itibarıyla İTÜNOVA TTO koordinasyonunda proje çalışmaları

rına başlanmıştır. Ekim 2019-2020 döneminde devam eden proje çalışmaları ile altyapı geliştirilerek, eğiticiler belgelendirilmiş, eğitim tedarikçi organizasyonu kurulmuş ve akreditasyon şartları ile ilgili hazırlıklar tamamlanmıştır.

İTÜ-TPAO İŞ BİRLİĞİNİN AMACI, KAPSAMI VE ORGANİZASYONU

Geliştirilen iş birliğinin amacı;

- i. TPAO'nun finansal desteği ile İTÜ'nün mevcut denizcilik eğitiminde uygulama altyapı olanaklarının geliştirilmesi,
- ii. İTÜ'nün kurumsal kabiliyetleri ve akademik yetkinleri ile akredite bir uluslararası eğitim tedarikçi organizasyonunun kurulması,
- iii. TPAO'nun denizlerde petrol ve doğalgaz arama faaliyetlerinde görev alan personeli için zorunlu olan eğitimlerin, akreditasyonlu ve sertifika onaylı şekilde sağlanmasıdır.

TPAO, eğitim tedarikçi organizasyonun kurulmasına müteakip on (10) yıllık süreçte 900 kişilik kontenjanı doldurana kadar, ihtiyaç duyduğu eğitim hizmeti ihtiyacını İTÜ'den temin edecektir. TPAO, İTÜ'nün altyapı geliştirme, akreditasyonu, eğitime hazır hale gelmesi ve bu konulardaki araştırma ihtiyaçları dahil İTÜNOVA TTO'ya maddi kaynağı temin etmiştir. İTÜNOVA TTO tarafından, konu ile araştırma, planlama, koordinasyon, raporlama ve teknik uzmanlık desteği sağlamak üzere, İTÜ Denizcilik Fakültesi'nden danışmanlık desteği alınmış ve ayrıca proje kapsamında, İTÜDF Öğretim Elemanları eğitmen olarak yetiştirilmek üzere görevlendirilmişlerdir. Proje altyapı kurulum aşamasında OPITO akreditasyonlu uluslararası açık deniz eğitim tesisleri dizayn ve üretiminde uzman bir yabancı kuruluştan ekipman üretimi hizmeti, yerli uzman bir kuruluştan montaj ve devreye alma hizmeti, eğitim ve akreditasyon aşamalarında ise İrlanda Ulusal Denizcilik Koleji'nden (NMCI) danışmanlık desteği alınmıştır.

EĞİTİM YETKİLERİNİN ÇERÇEVESİ

Açık Deniz Petrol Endüstrisi Eğitim Organizasyonu "Offshore Petroleum Industry Training Organization" (OPITO), kar gütmeyen uluslararası organizasyon statüsünde olup, dünya üzerinde bu tür eğitimleri veren tüm tedarikçilerin akreditasyonunu yaparak, akredite eğitim tedarikçileri ağı kurmuştur. Bu çerçevede, 3 temel eğitim için yetki başvurusu yapılmıştır;

- i. **BOSIET (Basic Offshore Safety Induction & Emergency Training):** Temel Açık Deniz Emniyeti İntibak ve Acil Durum Eğitimi
- ii. **FOET (Further Offshore Emergency Training):** İleri Açık Deniz Acil Durum Eğitimi
- iii. **HUET (Helicopter Underwater Escape Training):** Helikopter Sualtı Terk Eğitimi

BOSIET eğitiminin amacı, açık deniz petrol ve doğalgaz yapılarına yönelik özelleştirilmiş emniyet önlemleri ile başlangıç düzeyinde acil durum reaksiyonlarını öğrenerek, özellikle helikopter ile intikallerde yaşanacak olası durumlara hazırlıklı olma yeterliliğini geliştirmektir. HUET eğitiminin amacı, açık deniz petrol ve doğal gaz yapılarına helikopter ile ulaşımında mecburi iniş ve benzeri acil durumlarda emniyetli bir alana kaçış yeteneğini kazandırmaktır. Katılımcıların, benzetim yapılmış bir ortamda zorunlu iniş yapan bir helikopterden kurtulma kabiliyetini göstermesi, ilgili emniyet teçhizatlarını donanması, denizde canlı kalma tekniklerini uygulaması beklenmektedir. FOET eğitiminin amacı, açık deniz petrol ve doğalgaz platformlarında gerçekleştirilme imkanı bulunmayan acil durum müdahale ve reaksiyonlarını benzetim yapılmış bir ortamda tecrübe edilmesini sağlamaktır. Proje kapsamında, eğitici ve değerlendirici eğitimlerini başarı ile tamamlayan öğretim elemanları uluslararası düzeyde geçerli belgelerini almışlardır.

KAZANIMLARIN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ

İTÜ, bu iş birliği ile denizcilik alanı eğitim ve sertifikalandırma yeterlilik standardına (STCW) uygun eğitim-öğretim programlarına ilave olarak, petrol ve doğalgaz endüstrisi mesleki belgelendirme standartlarına yönelik uluslararası geçerliliği olan yeni bir akreditasyona (OPITO) sahip olacaktır. TPAO ise İTÜ vesilesiyle yurtdışı kaynaklı olarak sürdürülen eğitim ve belgelendirme hizmeti alımını yerli kaynaklardan daha az maliyetli ve kaliteli bir şekilde tedarik edecektir. Proje sonucunda, İTÜNOVA TTO ülkemizin OPITO onaylı ilk eğitim tedarikçi firması unvanına sahip olacak ve öncü bir rol oynayacaktır.

İTÜ-TPAO İŞ BİRLİĞİNİN YENİLİKÇİ YÖNLERİ

Proje ile ortaya konulan iş birliği, on (10) yıllık bir dönemi kapsamaktadır. Altyapı geliştirilerek doğrudan endüstriyel bir ihtiyaca cevap veren projenin finansal desteği endüstriyel kuruluş tarafından sağlanırken, Üniversitemiz de eğitim ve belgelendirme hizmeti tedarikini üstlenecektir. Bu iş birliği modeli, üniversite-sanayi iş birliği anlamında bir örnek teşkil etmektedir. İlave olarak, kurulacak ve akredite edilecek eğitim altyapısının, özellikle petrol ve doğalgaz endüstrisinde küresel düzeyde faaliyet gösteren firmalara açılımı sürdürülebilirlik açısından önemli bir husus olarak değerlendirilmektedir. Projenin girişimcilik, iş geliştirme ve ticari yönünü güçlendirmek için Yükseköğretim Kurumları Teknoloji Transfer Ofisi Yönetmeliği çerçevesinde kurulan İTÜNOVA TTO'nun üniversitenin yanında yer alması, yenilikçi ve öncü bir yaklaşımdır.

YÖK 2020 ÜSTÜN BAŞARI ÖDÜLÜ

İTÜ-TPAO iş birliği çerçevesinde yürütülen proje çalışması için, YÖK 2020 Üstün Başarı Ödülleri kapsamında, Kurumsal Ödül kategorisinde Üniversite-Sanayi İş birliği Ödülü İTÜ'ye tevdi edilmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yürütülen proje çalışması, üniversite-sanayi iş birliği modeline uygun yapıda kurgulanmasının yanı sıra girişimcilik yönü ile de farklı paydaşlara önemli açılımlar yapmaktadır. Üniversite ve sanayi kuruluşunun önceki dönemlerde yürüttüğü farklı çalışmaların karşılıklı memnuniyet çerçevesinde ve başarıyla tamamlanması yeni iş birliklerinin gelişmesinde de öncü olmuştur. Öte yandan, üzerinde odaklanılan probleme getirilen çözümler, yerleştirme çalışmalarına katkı sağlayacak ve bu katkı ilerleyen dönemlerde eğitim ve işgücü ihracı şeklinde devam edecektir. Proje ile elde edilecek çıktılar, petrol ve doğal endüstrisinde bölgesel gelişmeler doğrultusunda ülkemizin öncelikleri ve hedefleri ile örtüşmektedir. Bu yönleri ile üniversiteler için örnek bir iş birliği modeli olarak değerlendirilebilir.

UNICA AVRUPA BAŞKENT ÜNİVERSİTELERİ BİRLİĞİ 30. YILINI KUTLUYOR

◆ Prof. Dr. Sibel SÜZEN*

UNICA, 175.000'den fazla öğretim üyesi ve 2.000.000'na yakın öğrenciyi bir araya getiren, Avrupa'nın 37 başkentinden 53 üniversitenin katılımı ile oluşan kurumsal bir ağıdır. Avrupa başkentlerinde ki kapsamlı üniversiteleri bir araya getiren bu kuruluşta Türkiye'den **Ankara Üniversitesi** ve **ODTÜ** yer almaktadır.

1990 yılında kurulan ve genel vizyonu, sosyal anlayış, küresel işbirliği ve sürdürülebilir kalkınma aracı

olarak Avrupa'daki üye üniversitelerin ilerlemesi, entegrasyonu ve eğitim başta olmak üzere her alanda işbirliği için katalizör görevi görmek olan UNICA, Avrupa başkentlerinde bulunan köklü Üniversitelerin topluluğudur. Temel kuruluş amacı üye üniversiteler arasında akademik mükemmelliği, entegrasyonu ve işbirliğini teşvik etmek ve Bologna sürecinin gelişiminde itici bir güç olarak Orta ve Doğu Avrupa'daki üniversitelerin Avrupa yükseköğretim alanına entegrasyonunu kolaylaştırmak yer almaktadır.

* Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi

UNICA Avrupa yükseköğretim alanında üye üniversitelerin uluslararası işbirliklerini kolaylaştırmayı hedefleyerek proje tabanlı çalışmalara teşvik eder. Ayrıca üyelerin araştırma ve geliştirme çalışmalarını, eğitim ile ilgili gelişmelerini, idari problemlerini ve toplumsal katılımdaki stratejik değişim ihtiyaçlarını yansıtabilecekleri bir forum sağlar. Çalışma prensibi olarak üye üniversitelerin görüşlerini Avrupa kurumlarına, ulusal, bölgesel yönetimlere ve hükümetlere iletir. Üyelere Avrupa girişimleri ve programları hakkında bilgi sağlar ve onları işbirliği projeleri geliştirmede yol gösterir ve destekler. Öğretim Üyesi, öğrenci ve idari personeli kapsayan kongre, seminer, AB proje destek grubu, çalışma grubu vb toplantıları yürütür.

UNICA'nın yönetim kurulu 5 ülkeden seçilen üniversitelerin üst düzey yöneticilerinden oluşur. 2019 yılında yapılan seçim ile Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sibel Süzen yönetim kurulu üyeliğine seçilmiştir. UNICA yönetim kurulu üyeli-

ği görevinde Türkiye'den bir kadın akademisyenin seçilmesi bize ayrıca gurur vermiştir. Başkanlığını İtalya, Sapienza Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Luciano Saso'nun yaptığı birliğin yönetim kurulu üyelerini Türkiye'den Ankara Üniversitesi (Prof. Sibel Süzen), İspanya'dan Madrid Otonom Üniversitesi (Prof. Carmela C. Bourdet, Rektör Yardımcısı), Polonya'dan Varşova Üniversitesi, (Prof. Jolanta Mika, Rektör Yardımcısı), Belçika'dan Brüksel Üniversitesi (Prof. Carolin Pauwels, Rektör) ve Romanya'dan Bükreş Üniversitesi, (Prof. Sorin Costreie, Rektör Yardımcısı) oluşturmaktadır.

UNICA ya Türkiye'den daha fazla üniversitenin yer alması için çalışmalar yapılmaktadır. UNICA başkanı 2019 yılındaki Türkiye ziyaretinde Hacettepe Üniversite ile görüşerek topluluğa katılımları için çalışmalara başlayacaklarını iletmiştir. Çok sayıda kapsamlı ve başarılı üniversiteyi içeren Başkentimizden UNICA ağına daha fazla sayıda katılım olacağını ümit etmekteyiz.

UNICA'nın çalışmaları içinde yer alan alanlar

“UNICA-EduLAB” adıyla kurduğu alt biriminde Bologna Süreci'nin Avrupa üniversitelerine entegrasyonu ile ilgili çalışmalar yürütmektedir. Bu amaçla odak noktasını öğrenci merkezli öğrenme, öğretim mükemmelliğinin tanınması, yeni öğretim teknolojileri ve öğrenme dahil olmak üzere üniversite öğretim ve öğrenimindeki yeni kavramlara ve en son gelişmelere ait eğitimler veriyor ve yetkili kişilerin katıldığı toplantılar düzenliyor.

2006 yılından beri faaliyet gösteren “Erlo-Unica Research” çalışma grubu ile üye üniversitelerin AB araştırma finansman kuralları ve programlarından kaynaklanan yaygın zorlukların üstesinden gelmek için bilgi, iyi uygulamalar ve çözüm alışverişi için çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışma grubunun kapsamını genişletmesi ile birlikte UNICA-Research artık Avrupa araştırma ve yenilik politikası girişimlerini ve stratejilerini, Avrupa araştırma politikalarının ve finansman programlarının nasıl geliştirileceğini içeren tavsiyelerini üniversite yöneticileri için dile getirdiği bir platform sunmaktadır.

2011 yılında Roma'daki UNICA Öğrenci Konferansı katılımcılarının inisiyatifiyle kurulan **“UNICA-GREEN”** üniversitelerin Çevre Koordinatörlerinin uygulamayla ilgili deneyim ve uygulamalarını tartışmak ve paylaşmak için geliştirilmiş bir platformdur. Üniversitelerde çevresel sürdürülebilirlik stratejileri: stratejik araçlar, çevresel yönetim sistemleri ve sürdürülebilir bir yönetim ofisinin günlük çalışmaları, öğrenci katılımı ve sosyal yardım ile ilgili iyi uygulamalar geliştirilmekte ve paylaşılmaktadır.

2001 yılından beri faaliyet gösteren **“UNICA-Bilimsel İletişim Grubu”**, üye üniversitelerinden Kütüphane Başkanları ve Kıdemli Kütüphanecileri bir araya getirir. Grup, üniversite kütüphanelerinin eğitim süreçlerinde ve akademik araştırmalardaki ve değişen teknolojik ortamdaki rolünün gelişimi ve iyileştirilmesi amacı ile çalışmaktadır.

2011 yılında kurulan **“UNICA-PR & Communication Group”**, üniversitelerde halkla ilişkiler ve iletişimden üst düzey yöneticiler ile PR, İletişim, Medya İlişkileri ve Pazarlama alanlarında çalışan üniversite profesyonellerini bir araya getirmektedir. Üniversite markalaşması, içerik stratejisi, medyadaki varlığın geliştirilmesi üzerine uygulamaları paylaşmak ve iletişimdeki en son trendler hakkında bilgi edinilebilen bu platform her yıl UNICA PR ve İletişim Çalıştaylarında bir araya gelmektedir.

UNICA'nın özelliği, üye üniversitelerinin Avrupa'nın başkentlerinde bulunmasında yatmaktadır: UNICA, konferanslar ve seminerler düzenleyerek üniversiteler ve şehirlerarasındaki bağları ve işbirliğini güçlendirmede de kolaylaştırıcı olmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla iyi şehir-üniversite uygulamalarını teşvik etmek için **“UNICA & The City”** grubunu oluşturmuştur.

UNICA, **CIDIC** (Avrupa Ekonomik, Akademik ve Kültürel Diplomasi Merkezi) tarafından düzenlenen Avrupa Birliği Konseyi Başkanlığı'na sahip ülkelere yönelik Diplomatik, Ekonomik, Akademik ve Kültürel (DEAC) Misyonlarında aktif rol almaktadır. Misyonların amacı, Yüksek Öğretim Kurumları, kültür enstitüleri, diplomatik hizmetler ve iş dünyası arasındaki ortaklıkları ve işbirlikçi faaliyetleri teşvik etmektir. UNICA üyesi üniversitelerin katılımıyla programın akademik kısmına katkılarda bulunmaktadır.

UNICA Uluslararası platformda birçok kurum ile bağlantılı ya da ortak çalışmalar yürütmektedir. *Bu kurumların başlıcaları;*

EUA (European University Association-Avrupa Üniversiteler Birliği): UNICA EUA'nın kolektif bir üyesidir. Yıllık EUA toplantılarında UNICA da uydu toplantılar düzenlemektedir.

EUA-CDE (EUA Council for Doctoral Education-Doktora Eğitim Konseyi): Kuruluş UNICA ile beraber PhD ve Master Class eğitimleri düzenlemektedirler

SAR (Scholars At Risk Network-Risk altındaki Bilim İnsanları): Öğretim Üyelerinin hakları üzerine UNICA ile ortaklaşa çalışmalar yürütülmektedir

IAU (International Association of Universities-Uluslararası Üniversiteler Birliği): Haziran 2016'dan

bu yana UNICA, UNESCO merkezli bu birliğin üyesidir. UNESCO'ya ve diğer uluslararası yükseköğretim kuruluşlarına, yükseköğrenimin sesi olarak hareket eder ve liderler için küresel bir forum sağlar".

ESN (Erasmus Student Network-Erasmus Öğrenci Ağı): UNICA ile ortak programlar ve toplantılar yapmaktadır. UNICA'nın 2 yılda bir organize ettiği geniş katılımlı öğrenci kongresinde önemli çalışmalar gerçekleştirirler

Debating Europe: Avrupa Parlamentosu, Microsoft Avrupa ve Gallup ile ortaklaşa, Avrupa ve Avrupa'nın Dünyası Dostları tarafından başlatılan çevrimiçi bir platformdur. Vatandaşların geleceğimizi şekillendiren hayati konulardaki fikir ve önerilerini doğrudan politika yapıcılara ve etkili düşünürlere iletir. UNICA ile kolektif çalışmaları yapmaktadır.

UNICA ÜYESİ ÜNİVERSİTELER

ALMANYA

Free University of Berlin
Humboldt University of Berlin

HIRVATİSTAN

University of Zagreb

MACARİSTAN

Eötvös Loránd University
Semmelweis University

ARNAVUTLUK

University of Tirana
Polytechnic University of Tirana

İTALYA

Sapienza University of Rome
University of Rome "Foro Italico"
University of Rome Tor Vergata
University of Rome III

NORVEÇ

University of Oslo

AVUSTURYA

University of Vienna

DANİMARKA

University of Copenhagen

İZLANDA

University of Iceland

SİRBİSTAN

University of Belgrade

ÇEKYA

Charles University

SLOVAKYA

Comenius University in Bratislava

İSVEÇ

Stockholm University

BELÇİKA

Vrije Universiteit Brussel
Université libre de Bruxelles

İSPANYA

Charles III University of Madrid
Complutense University of Madrid
Universidad Autónoma de Madrid

PORTEKİZ

Universidade de Lisboa
Universidade Nova de Lisboa

İNGİLTERE

University of Edinburgh
King's College London

LATVİYA

University of Latvia
University of Vilnius

KUZEY MAKEDONYA

Ss. Cyril and Methodius
University of Skopje

SLOVENYA

University of Ljubljana

BELÇİKA

Vrije Universiteit Brussel
Université libre de Bruxelles

ESTONYA

Tallinn University
Tallinn University of Technology

ROMANYA

University of Bucharest
Bucharest University of
Economic Studies

BOSNA HERSEK

University of sarajevo

HOLLANDA

University of Amsterdam

RUSYA

Higher School of Economics
Moscow State University
Peoples' Friendship University of
Russia

BULGARİSTAN

Sofia University St. Kliment Ohridski

YUNANİSTAN

National and Kapodistrian
University of Athens

LÜKSEMBURG

University of Luxembourg

TÜRKİYE

Ankara University
Middle East Technical University

UKRAYNA

Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic
Institute

FRANSA

University of Paris III New Sorbonne
Sorbonne University
Paris Dauphine University

İRLANDA

University College Dublin

FİNLANDİYA

University of Helsinki

POLONYA

University of Warsaw

KIBRIS RUM KESİMİ

University of Cyprus

UNICA'nın yürütücü ya da katılımcı olarak yer aldığı projelerden bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir;

CALOHEX: Avrupa'da yükseköğretimde öğrenme çıktılarının başarılarının ölçülmesi ve karşılaştırılması

Teaching in Higher Education Effectively via Eye-tracking (Yüksek öğretimde göz izleme ile Etkili Öğretim) 2019 ERASMUS + Ana Eylem 2" Yüksek Öğretimde Stratejik Ortaklıklar (KA203) projesi. (ODTÜ, Türkiye), UNICA, Salerno Üniversitesi (İtalya), Vilnius Üniversitesi (Litvanya), Atatürk Üniversitesi Öğrenme ve Öğretme Geliştirme Merkezi (ÖGEM) tarafından yürütülen bir projedir

UZDOC 2.0.: Özbekistan'daki Yüksek Öğretim Kurumlarında doktora eğitiminin kalitesini artırmak amaçlı geliştirilmiş bir preje çalışmasıdır.

TWE+: Erasmus + kapsamında öğretim hareketliliğini desteklemek ve teşvik etmeyi amaçlayan bir projedir.

ACADEMIC REFUGE: Projenin amacı temel akademik değerleri teşvik etmek ve mültecileri ve tehdit altındaki akademisyenleri Avrupa kampüslerine kucaklamaktır.

SAVES2: Üniversite öğrencileri arasında sürdürülebilir enerji davranışlarını teşvik etmek amaçlı bir projedir.

LEAD: Yenilik ve uluslararasılaşma bağlamında Çin ve Avrupa Üniversitelerinin yönetimi ve akademik liderliği konulu bir çalışmadır.

HousErasmus+: Erasmus programının hareketliliği ve konaklamayı iyileştirme çalışmalarını içeren bir projedir.

RUMI: Kapsayıcı eğitim için Fas Üniversiteleri Ağı ile çalışmaları kapsayan bir projedir.

IMOTION: Avrupa'daki Üniversitelerde personel eğitim kurslarının entegrasyonu ve teşviki amacını taşıyan bir projedir.

UNICA ve benzeri uluslararası kuruluşlarda Türkiye'yi temsilen üniversitelerimizin yer alması ve aktif rol oynaması, hem ülkemizin, hem de üniversitelerimizin tanıtımı açısından büyük önem taşımaktadır. Bu tip kuruluşlar üniversitelerin iletişim ağını her açıdan genişleteceği için, uluslararasılaşma, uluslararası öğrenci sayısında artış, ortak projeler geliştirilmesi, projelere ortak üniversite bulunması, öğrenci, öğretim üyesi ve personel hareketliliği ve ortak diploma programları gibi önemli uluslararası gelişmelerde yer almak adına büyük avantajlar sağlamaktadır. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti'nin üniversitelerinin bu tip eğitim odaklı platformlarda yapabileceklerini göstermek, üniversitelerimizi Avrupa'ya tanıtmak ve farkındalık yaratmak yükseköğretimimizin uluslararasılaşması için büyük önem taşımaktadır.

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ

BÖLGEDEN DÜNYAYA AÇILAN BİLİM KAPISI

Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi 13 Şubat 1969'da, Tıp Fakültesi ise 12 Nisan 1972'de sırasıyla Ankara ve Atatürk Üniversitelerine bağlı olarak 30.11.1973 tarihinde çıkan 1786 Sayılı Kanun ile birleştirilmesi sonucu kurulmuştur. Misyonu, bilim, teknoloji ve sanat alanlarında eğitim-öğretim faaliyetleri yürütmek, yüksek nitelikli araştırma-geliştirme çalışmaları yapmak ve bilgi birikimlerini ulusal ve uluslararası düzeyde insanlık yararına sunmak olan Çukurova Üniversitesi, bölgesel insan ve doğal kaynak zenginliğini araştırma-geliştirme ve eğitim faaliyetlerine yansıtarak dünyada tanınan öncü bir üniversite olma vizyonu ile faaliyetlerini sürdürmektedir.

Çukurova Üniversitesi bölgemizde ilk kurulan üniversite olması nedeniyle kuruluşundan günümüze, deneyimli öğretim üyeleri ile önemli bir araştırmacı potansiyeline sahip olmuştur. Tüm fakültelerimizde alanlarında uzman, ülkemizin ve bölgemizin ihtiyacı olan araştırmacılar yetişmektedir, bünyesinde 2020-2021 eğitim öğretim yılında toplam 2.258 öğretim elemanı bulunmaktadır. Öğretim üyesi sayısı 1.083 olup, 549 Profesör, 212 Doçent ve 322 Doktor Öğretim Üyesi görev yapmaktadır.

Üniversitemizde 19 fakülte, 2 yüksekokul, 1 konservatuvar, 4 enstitü ve 11 meslek yüksekokulu

bulunmakta ve araştırma stratejisi olarak da disiplinlerarası araştırma faaliyetlerini desteklemekte ve geliştirmektedir.

Aday Araştırma ve Uluslararasılaşmada Pilot Üniversite

Üniversitemiz Yükseköğretim Kurulu'nun "Miyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesi" kapsamında aday araştırma üniversitesi ve uluslararasılaşmada belirlenen pilot devlet üniversitelerinin içerisinde yer almaktadır. Kuruluşunun 47. yılını kutlayan üniversitemizde kuruluşundan günümüze kadar Web of Science kapsamında taranan toplam 16248 yayını bulunmaktadır.

Üniversitemiz Dış İlişkiler Birimi, ikili ve çok taraflı ilişkiler ve işbirliği çerçevesinde yurt dışındaki farklı üniversiteler ve kuruluşlar ile 400'ün üzerinde anlaşmalar yapmıştır. Avrupa yükseköğretim ve araştırma kurumlarının bütünleşmesini ve Avrupa Yüksek Öğretim ve Avrupa Araştırma Bölgelerinin oluşmasını amaçlayan Avrupa Üniversiteler Birliği (EUA)'nın 2001 yılından itibaren üyesi olan Üniversitemiz, Avrupa ve Amerika üniversitelerinin yanı sıra Tunus başta olmak üzere Kuzey Afrika ülkeleri ve Uzak Doğu Ülkeleri (Japonya, Çin ve Tayland) ile araştırma işbirliklerini artırmaya yönelik anlaşmalar yapmıştır.

Üniversitemizde eğitim faaliyetleri ile birlikte araştırma faaliyetlerinin yürütülmesinde bölüm laboratuvarları dışında Merkezi Araştırma Laboratuvarı ile 38 Araştırma ve Uygulama Merkezi bulunmaktadır.

Bölgede yer alan pek çok üniversitenin kurulmasına da öncülük eden üniversitemiz Türkiye'nin en iyi 15 devlet üniversitesi ve dünyadaki en iyi 1000 üniversitesi arasında yer almaktadır.

Dünyanın ve Türkiye'nin En Yeşil ve Çevreci Kampüslerinden Biri

Seyhan Baraj Gölü'nün doğu yakasında 20 bin dekar arazi üzerine kurulu Çukurova Üniversite-

si Balcalı Kampüsü insanı kendine hayran bırakan manzarasıyla doğal bir park alanıdır. Kampüs içerisinde 200 dekar alan üzerine kurulu ve Türkiye'nin en zengin endemik bitki türlerinin yer aldığı Ç.Ü. Ali Nihat Gökyiğit Botanik Bahçesi bilim dünyasına ve halka hizmet etmektedir. Üniversite kampüslerindeki sürdürülebilirlik çalışmalarının değerlendirildiği UI Greenmetric dünya genel sıralamasında 2019 yılında üniversitemiz 293. sırada, yerleşim ve altyapı sıralamasında ise 7. sırada yer almıştır.

Ülkemizin En Kapsamlı Sosyal ve Spor Tesislerine Sahip Bir Üniversite

Kampus içerisinde bölgenin en önemli 1170 yatak kapasiteli Balcalı Hastanesinin yanı sıra, mediko-sosyal birimi, lojmanlar, sosyal tesisler, konuk evleri, anaokulu, market, öğrenciler ile çalışanlara öğle yemeği sunulan kafeteryalar, banka şubeleri, modern makinelerle donatılmış bir basımevi ve konukevi çalışanlara ve öğrencilerimize hizmet vermektedir. Öğrencilerin ve tüm çalışanların beden ve ruhen de sağlıklı olmalarını da ilke edinen üniversitemizde, sağlıklı yaşam ve merkezi, her türlü sporun yapılabileceği spor salonları, kapalı yüzme havuzu, futbol sahaları, tenis kortları, atletizm pisti, açık hava voleybol ve basketbol sahaları ile su sporlarının yapıldığı kano ve kürek merkezide bulunmaktadır. Üniversitemiz öğrenci faaliyetleri birimi altında 70 adet öğrenci kulübümüz farklı alanlarda faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Zengin Kaynak İçeriğine Sahip Kütüphane

Üniversitemize ve bölgemize 1979 yılından itibaren hizmet veren Merkezi Kütüphanemiz, 2018 yılında yeniden restore edilmiştir. 12.000 metrekare kapalı alana kurulu olan hizmet binasında 800 kişilik oturma kapasitesi bulunmaktadır. Kütüphanemizde 118.650 basılı kitap, 1.440 basılı süreli yayın, 12.020 basılı tez, 70 el yazması, 797 basma eser, 83 online veritabanı, 334.329 e-kitap, 44.329 e-dergi, 2.100.000 e-tez bulunmaktadır.

Üniversite Sanayi İşbirliği

Çukurova Üniversitesi yerleşkesi içerisinde 830 dekarlık bir alanda yer alan ve 2005 yılında faaliyetlerine başlayan Çukurova Teknoloji Geliştirme Bölgesi (Çukurova Teknokent) bünyesinde yazılım, makine, kimya, tarım, enerji, biyoteknoloji ve medikal teknolojiler gibi sektörlerde 100'den fazla firma faaliyet göstermektedir. Çukurova Teknokent son dönemlerde stratejik yol haritası doğrultusunda akıllı tarım, akıllı sağlık, enerji ve imalat sanayi yazılımları, nesnelerin interneti gibi inovasyon temelli yeni nesil teknolojiler ve grafik, animasyon, film, oyun gibi dijital yaratıcı sektörler alanlarına odaklanmaktadır.

Çukurova Teknokent bünyesinde ulusal (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve diğer bakanlıklar, Kalkınma Ajansları, Tübitak vb.) ve uluslararası (Avrupa Birliği, UNDP, ILO, IOM, GIZ vb.) destekli çok sayıda proje yürütülmektedir.

MEF ÜNİVERSİTESİ

YÜKSEKÖĞRETİMİN DİJİTALLEŞMESİNDE GLOBAL LİDER

MEF Eğitim Kurumları olarak 1972 yılından bu yana eğitim alanında sahip olduğu bilgi birikimi ve tecrübesiyle İbrahim Arıkan Eğitim ve Bilimsel Araştırmaları Destekleme Vakfı tarafından 2012 yılında özellikle eğitim alanında fark yaratmak amacıyla MEF Üniversitesi kurulmuştur. 2014-2015 Akademik Yılı'nda ilk öğrencilerini alan MEF Üniversitesi, farklı eğitim-öğretim modeli ile girişimcilik, inovatif düşünce ve yaratıcılığı ön planda tutan, küresel ve yerel ölçekte katma değer yaratan bir üniversite olma yolunda ilerlemektedir.

Maslak'taki kampüsünde öğrencilerine, İstanbul'un öğrencilik hayatı için sunduğu tüm fırsatları vermeyi hedefleyen MEF Üniversitesi Eğitim, Hukuk, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler, Mühendislik, Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakülteleri ile Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri Enstitülerinde toplam 3879 lisans ve yüksek lisans öğrencisi ile eğitimine devam etmektedir.

MEF Üniversitesinde bir profesyonelin ihtiyaç duyacağı tüm pratik ve teorik bilgiyi kapsayacak nitelikteki programlar, yenilikçi eğitim-öğretim modeli Flipped Learning (tersyüz öğrenme) ile birleşiyor. Y ve Z Kuşağı gençlerin sektörlerindeki en son teknolojik gelişmeleri deneyime dayalı olarak öğrenmesi ve mezun olduklarında ise profesyonel hayata her yönü ile hazır olmaları ana teması etrafında kurgulanan bölüm müfredatları ve bu ana tema etrafında sürekli olarak geliştirilmektedir.

Kurulduğundan bu yana yükseköğretime getirdiği yeniliklerle özdeşleşen, uyguladığı “Flipped Learning” öğrenme metodu ile sadece Türkiye’de değil dünya yükseköğretiminde ilgi uyandıran MEF Üniversitesinin amacı, öğrencilerinin kendilerini keşfetmesini, öğrenmeyi en nitelikli seviyede gerçekleştirmesini ve içselleştirmesini sağlamaktır. Sonrasında da, kurucusu Dr. İbrahim ARIKAN’ın veciz bir şekilde ifade ettiği gibi “Üretmek, üzerinde yaşadığımız dünyaya olan borcumuzdur.” bilinciyle üretecek ve değer katacak mezunlar vermek amaçlanmaktadır.

Flipped Learning Nedir?

Flipped Learning; öğrenme sürecinin alt basamaklarını (bilgi edinme ve anlama) derslik dışında öğrenciye bırakan, geleneksel yöntemi tersine çeviren, öğrenciyi merkeze alan, akademisyene öğretme değil öğrenmeyi kolaylaştırma görevini veren, materyal olarak özet video ve çevrimiçi kaynakların kullanıldığı ve sürecin tamamının interaktif ortamda gerçekleştirildiği, Y ve Z kuşağının algısına uy-

gun öğrenme yöntemidir. Bu yöntemin en önemli özelliği konsantrasyonları, algıları ve ifadeleri farklı olan yeni kuşağı birey olarak ele alıyor olmasıdır. Bu yöntemde; öğrenci, akademisyenin hazırladığı 10-15 dakikalık özet ders videosunu derse gelmeden önce izler. Sonra, sınıfta oluşturulan 3-5 kişilik gruplarla dersin içeriğini tartışılır. Akademisyen bu esnada sınıfta yönlendirici olarak yer alır. Dersin ikinci yarısında ise, öğrenci gruplarından dersin konusuna uygun güncel bir problemin çözümü istenir. Böylece bilginin ezber olmasının önünün geçilir, bilgi kullanılarak özümser, içselleştirilir.

Flipped Learning öğrenme yöntemi ile kurulan MEF Üniversitesinin bu alandaki tüm bilgi, birikim ve deneyimleri, MEF Üniversitesi Kurucu Rektörü Prof. Dr. Muhammed Şahin ve Öğrenme ve Öğretme Uygulama Araştırma Merkezi Müdürü Dr. Caroline Fell Kurban tarafından kaleme alındı ve 3 farklı kitap olarak yayımlandı.

- ▶ İlk kitap, 2016’da İngiltere’nin prestijli yayınevi Emerald Publishing tarafından yayımlandı. MEF Üniversitesi “**The Flipped Approach to Higher Education: Designing Universities for Today’s Knowledge Economies and Societies**” adı ile farklı disiplinlerdeki deneyimini, dünya yükseköğretime örnek ve geleceğe referans kaynağı olarak dünya ile paylaştı.
- ▶ Haziran 2019’da Flipped Learning Global Publishing tarafından Harvardlı Prof. Eric Mazur’un Önsöz’ü ile “**The New University Model: Scaling Flipped Learning in Higher Education**” adı ile ABD’de yayımlandı.
- ▶ Ağustos 2019’da ise MEF Üniversitesi’nin Flipped Learning ile ilgili birikim ve deneyimi ile yükseköğretimin gelecek perspektifinin de yorumladığı kitap “**The New University Model: Flipped, Adaptive, Digital and Active Learning (FADAL)**” adı ile yine Flipped Learning Global Publishing tarafından ABD’de yayımlandı.

ABD'deki Flipped Learning Küresel İnsiyatifinin Önderliğinde Yapılan "Flipped Learning/Aktif Öğrenme Standartları Dünya Lansmanı" 2018'de MEF Üniversitesi'nde Yapıldı

Dünyada tüm programlarında aktif öğrenme yöntemi olan Flipped Learning'i ilk kez uygulayan MEF Üniversitesi'nde Flipped Learning 3.0 Global Standartlar Zirvesi gerçekleşti ve Flipped Learning Küresel İnsiyatifi, Harvard, Stanford ve MEF Üniversitesi akademisyenleri tarafından hazırlanan uluslararası standartlar dünya ile paylaşıldı. Bu toplantıda, Amerikan Aktif Eğitim, Sanat ve Bilimleri Akademisi tarafından her yıl sadece bir kuruma verilen "2018 Uluslararası Flipped Learning Ödülü" verildi.

MEF'de Kendini Öğrenciye Adapte Ederek Kişisel Öğrenme Ortamı Sağlayan "Adaptive Learning (Uyarlanabilir Öğrenme)" Uygulamaları Öğrencilere Ücretiz Sağlanır

MEF Üniversitesi; McGraw-Hill, Pearson ve Cengage yayınevleriyle 2016 yılında yaptığı anlaşma

ile basılı olarak kullanılan kitap, ders notları gibi eğitim içeriklerinin, çevrimiçi (online) ortama aktarılması esasına dayalı "Adaptive Learning"i MEF Üniversitesi'nde hayata geçirerek yükseköğretimde bir ilki gerçekleştirdi. Bu platformları kurumsal olarak kullanan tek üniversite MEF Üniversitesi'dir.

Coursera, edX, Udemy gibi Açık Kitleli Çevrimiçi Platformlar MEF, Ders Planlarına Dahil Edildi

MEF Üniversitesi'nde 2019'dan itibaren öğrencilerin lisans eğitimi süresince alacağı alan dışı toplam seçmeli derslerden en az %20'sinin açık kitleli çevrimiçi ders platformlarından alınması zorunluluğu getirildi ve alınan dersler kredilendirilmektedir.

MEF'de Proje ve Ürün Odaklı Eğitim ile Öğrenilenin İçselleştirilmesi Var

Bilgi ölçen sınav odaklı eğitim-öğretim sisteminin, öğrenmenin içselleştirilmesinde istenilen yararı sağlamadığı artık tüm dünyada bilinmektedir. Yeni neslin özellikleri de dikkate alındığında, yaparak, yaşayarak, deneyimleyerek, proje ve ürün odaklı

öğrenme ise öğrenmenin tam anlamıyla gerçekleşmesini sağlamaktadır.

MEF Üniversitesinde 2017’de belli derslerde deneyimleri başlatılan proje ve ürün odaklı eğitim modeli 2019’dan bu yana Hukuk Fakültesinin belli dersleri hariç tüm üniversitede uygulanıyor. MEF’in kuruluşundan bu yana yürüttüğü öğrenci merkezli yapıyı destekleyen yenilikler MEF’lilerin öğrenmeyi öğrenmesini, kendisini keşfetmesini ve sürekli geliştirmesini sağlıyor.

Okulda Üniversite ile MEF’li Öğretmen Adayları Öğretmenlik Deneyimi Kazanıyor

MEF Üniversitesi Eğitim Fakültesinde, eğitim sorunlarını bilimsel olarak araştırmak ve çözüm önerileri geliştirmek, işbirliği yapılan uygulama okullarında öğrenci başarısını artırmak, öğretmen ve psikolojik danışmanların mesleki gelişimlerine katkı sağlamak ve bu alanda bir Türkiye markası yaratmak amacıyla OKULDA ÜNİVERSİTE modeli uygulanmaktadır. Okulda Üniversite modelinde mesleki eğitimin iş yerinde verildiği geleneksel “çırak-kalfa-usta” modeliyle meslek eğitiminin okullarda verildiği “modern örgün meslek eğitimi” birleşmekte, teori ve pratik eş zamanlı ve eşit oranda öğrenilmektedir. Öğrenciler eğitimlerinin son iki yılında iş yerlerinde staj yaparak, mezun olmadan önce mesleki deneyim kazanmaktadır. Nihai hedefimiz, sadece Türkiye’de değil, dünyanın her tarafında çalışabilecek, dünya ile yarışan profesyonel eğitimciler ve psikolojik danışmanlar yetiştirmektir.

MEF Üniversitesi’nin Yükseköğretimdeki Global ve Yerel Başarılarından Bazıları:

MEF Üniversitesi olarak yükseköğretimde dijitalleşmede başardıklarıyla dünyada önemli bir konumdadır. Kurulduğundan bu yana yaşanan global gelişmeler MEF’in artık dünya yükseköğretiminde Flipped Learning alanında öncü ve yenilikçi uluslararası bir kurum olduğunu göstermektedir.

- ▶ MEF Üniversitesinin aktif öğrenme deneyimleri ABD Rektörler Kongresi başta olmak üzere dünya yükseköğretim kongrelerinde davetli birçok sunum ile paylaşıldı.
- ▶ ABD’den Hindistan’a kadar birçok üniversiteden Flipped Learning’i ve diğer uygulamaları incelemek için birçok ziyaretçi MEF’e geldi.
- ▶ Merkezi Amerika’da olan Dünya Flipped Learning (Aktif Öğrenme) Girişimi Şubat 2018’de yayımladığı bir haberde, Flipped Learning standartlarını dünyanın en saygın üniversitelerinden Harvard, Stanford ve MEF Üniversitesindeki öncülerle belirlediğini duyurdu.
- ▶ Mayıs 2018’de ABD’de yayınlanan “Flipped Learning 3.0” adlı uluslararası derginin ikinci sayısı kapağında MEF Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Muhammed Şahin, Haziran 2018’de yayınlanan üçüncü sayısında ise MEF Üniversitesi Öğrenme ve Öğretme Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Dr. Caroline Fell Kurban kapak olarak yer aldı.
- ▶ Yapay zeka sayesinde kendini öğrenciye adapte ederek kişisel öğrenme ortamı sağlayan Adaptive Learning (uyarlanabilir öğrenme) uyumlu dijital ders platformlarını 2017-2018 Akademik Yılında programlarına dahil etti.
- ▶ 2019’da MEF Üniversitesinde final sınavları ile ölçme değerlendirme yerine, proje bazlı ölçme değerlendirme modeline geçildi.
- ▶ Ülkemizde 2020 Mart ayında başlayan pandemi döneminde, altyapı yatırımı sayesinde Türkiye’de ilk online eğitime geçen üniversitelerden oldu.
- ▶ ÜniAr (Üniversite Araştırmaları Laboratuvarı)’nın öğrenci değerlendirmesiyle yaptığı Covid-19 Döneminde Üniversitelerde Uzaktan Eğitim:

Gençler Dersler Nasıl Gidiyor? Araştırmasına göre Uzaktan Eğitimi Sürecini En İyi Yöneten Vakıf Üniversiteleri sıralamasında MEF Üniversitesi 1. oldu.

- ▶ Dünyada 100 milyonun üzerinde kullanıcısı bulunan, en eski ve en büyük öğrenme yönetim sistemi Blackboard tarafından dünyada “Öğretme ve Öğrenme” ödülünü alan ve Amerika’dan Johns Hopkins Üniversitesinin de içinde olduğu 10 üniversiteden biri MEF Üniversitesi oldu.
- ▶ Üniversite Araştırmaları Laboratuvarı ÜniAr’ın Akademisyenin Gözünden Üniversiteler başlıklı araştırmasında “Üniversitelerin Öğretim Kalitesi Sıralaması”nda MEF Üniversitesi 192 üniversite arasında 1. oldu.
- ▶ Türkiye Üniversite Memnuniyet Araştırması 2020’de MEF Üniversitesi; Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin “Genel Memnuniyet Sıralaması”nda 192 Üniversite arasında A+ Kategorisi’de 6. Sırada ve 67 Vakıf Üniversitesi arasında 5. Sırada yer aldı.

- ▶ Aktif Öğrenme ile eğitim gören MEF Üniversitesinin ilk mezunlarının % 96’sı, 2018 ve 2019 mezunlarının ise %87’si ilk 6 ay içinde iş buldu ya da yüksek lisansa başladı.
- ▶ Covid-19 Döneminde MEF Üniversitesi Türkiye’nin ilk Online Uygulama Okulunu açtı. Bu okulda Eğitim Fakültesi Öğrencileri Türkiye’nin dört bir yanından 1000’in üzerinde ilk ve orta okul öğrencisine destek oldu ve olmaya devam ediyor.

3+2 ile MEF’li Öğrencilere Uluslararası Eğitim Fırsatı Olanakları

MEF Üniversitesi, geleneksel değişim programlarına ilave olarak, uluslararası saygınlığı olan üniversiteler ile tüm lisans programlarında 3+2 Lisans + Uluslararası Yüksek Lisans olanağı sunuyor. Bu programda öğrenci, MEF Üniversitesi’nden lisans, yurt dışı anlaşmalı üniversiteden yüksek lisans diploması alabiliyor. Öğrenci ilk 3 yılında MEF Üniversitesi’nde, 4. yıl anlaşmalı üniversitede değişim öğrencisi olarak derslerini alıyor. 4. yıldan sonra öğrenci isterse 5. yılda yurt dışındaki üniversitede yüksek lisans eğitimine devam ederek Lisans diplomasını MEF’ten, Yüksek Lisans diplomasını yurt dışından anlaşmalı üniversiteden alabiliyor.

MEF Üniversitesi’nin İstanbul’un finans ve ticaret merkezi olan Maslak’ta yer alan kampüsü ayrıcalıklı konumuyla öğrencilerine, üniversite yaşamlarını zenginleştirecek olanaklarla dolu bir yaşam alanını sunuyor.

ÜNİVERSİTELERİMİZDEN HABERLER

Koç Üniversitesi ARKADAŞIM DİYABET KAMPI

Bu Yıl “Çevrimiçi” Olarak Yapıldı.

 Prof. Dr. Şükrü HATUN*

Bu yıl COVID 19 Pandemisi nedeniyle 16-21 Ağustos 2020 tarihleri arasında, Instagram üzerinden yapılan “Arkadaşım Diyabet Online Kamp 2020” sona erdi. İznik, Diyarbakır ve Uludağ Arkadaşım Diyabet Kamp- larında biriken duygu, düşünce ve deneyimlerin ülke çapında etkin bir şekilde paylaşıldığı kamp etkinlikle- rinde 80 kişi moderatör ve konuşmacı olarak görev aldı.

*Koç Üniversitesi Tıp Fakültesi

16 Ağustos 2020 saat 18.00 itibarıyla 5.187 kişi kampın Instagram hesabını takip etti. Instagram TV'ye yüklenen kamp etkinlikleri 61.733 kez izlendi. Bize mesaj gönderen 237 kişinin hikayesini, 24 Tip 1 diyabetlinin kendini tanıtmak gönderdiği videoları ve 19 çocuğun resimlerini paylaştık.

Kamp boyunca başlıca aşağıdaki konularda ülke çapında ilerleme sağlanması amaçlandı ve temel konuşmalarda bu konuların üzerinde birçok kez duruldu:

- Diyabetle arkadaş olmak ve iyimserlik; diyabetten bir dram yaratmamak, Tip 1 diyabetlilerin herkes gibi normal ve başarılı bir yaşam sürebileceğini herkese anlatmak, iş yaşamındaki sorunları çözmek,
- COVID 19 pandemisinin Tip 1 diyabetliler için, diğer çocuklardan farklı bir risk yaratmadığını, onlara yaşlıları gibi davranılması gerektiği bilgisini yaymak, onlar gibi zamanı gelince okula dönmelerinin sağlaması,
- Çocuklara güvenli bir aile ortamı sağlamak, ergenlik döneminin geçici olduğunun farkında olarak çocukları bunaltmamak,
- Her şeyi diyabete bağlamamak, endişeler ile çocukların ve ailelerin tükenmesini önlemek,
- Yemek öncesi insülin yapma zamanı ve insülin yapma yerlerinin önemi
- Bolus insülin dozunun yeterli olup olmadığını, doz hesaplarırken kullandığınız İnsülin/Karbonhidrat Oranı (İK) gibi rakamların sağlamasını yapmak için yemekten 2 saat sonra glukoz düzeyini ölçmenin önemi,
- Beslenme düzeni, karbonhidrat sayımı, ara öğünlerin tip 1 diyabetli çocuklar için zorunlu ya da rutin olmadığı, glisemik yanıtlarına göre bireysel öğün planı ile ara öğünlerin kaldırılması veya en aza indirilmesi, sütün gece ara öğününde tercih edilmemesi gibi konularda tutum değişikliği sağlamak,
- Glutensiz ve/veya çok düşük karbonhidratlı beslenme gibi bilimsel dayanağı olmayan görüşlerden uzak durmak, diyabet ekiplerinin önerilerini izlemek,
- Sık ve mümkünse sürekli glukoz izlemi, sensörlerin tanıdan hemen sonra kullanılmaya başlanması, yeni teknolojilerden mümkün olan en erken zamanda yararlanmak,
- Sensörler başta olmak üzere, diyabet teknolojileri konusunda devletimizin katkısının artırılması ve teknolojiye çocuklar başta olmak üzere eşit erişim sağlanması, bu konuda güçlü bir kampanya başlatılması,
- Gerektiğinde ve mümkün olan sıklıkta düzeltme dozu (en son hızlı etkili insülin dozundan 2 saat geçtikten sonra glukoz değeri >150 mg üzerinde ise) yaparak glukozun gün boyunca en az %70 oranında 70-180 mg aralığında, %50 oranında 70-145 mg aralığında tutulması,
- Hba1c'nin en az %7'nin, mümkünse %6.5'un altında tutulması,
- Hiperglisemiye en az hipoglisemi, hatta daha çok önemsemek,
- Kan şekeri düşüklüğü korkusunun, çoğu zaman özellikle geceye yüksek glukoz ile girmenize neden olması, bunun da aslında gece boyunca size yardım edecek ve gerektiğinde kan şekerinizi yükseltecek hormonların salınımını olumsuz etkilemesi. Tip 1 diyabetlilerin glukoz seyirlerinin diyabetli olmayanlar gibi seyretmesine çaba gösterilmesi ve hipoglisemi korkusunu üzerlerinden atmaları. Kan şekeri düşüklüğünü basit şeker vererek düzelttikten sonra çok gerekmedikçe, rutin olarak ek karbonhidrat verilmemesi,
- Düzenli egzersizi "üçüncü bir insülin" gibi düşünmek ve günlük yaşamın bir parçası haline getirmek,
- Diyabetin "matematiği"ni anlamak ve pankreas gibi insülin vermeyi öğrenmek,

- Tip 1 diyabetlilerin kendi verilerini en az 2 haftalık süreler ile değerlendirmeleri ve ortalama glukozlarının 150 mg altında olmasına önem vermeleri, kendilerini dinlemeleri ve kendi deneyimleri yoluyla ustalaşmaları,
- Diyabet konusundaki bilgilerini güncellemeleri ve bu amaçlar www.arkadasimdiyabet.com sitesini izlemeleri,
- Pozitif olmak ve çevremizdeki diyabetli çocuk ve ailelerine destek olmak, dayanışma ağlarına katılmak,
- Ülkemizde diyabet bakımı için atılacak adımların başında diyabet ekiplerinin güçlendirilmesi, özellikle diyetisyen ve psikolog eksiklerinin tamamlanması,

Yurt dışından 8 diyabet uzmanı ve araştırmacının da videoları ile destek olduğu Arkadaşım Diyabet Online Kamp, Uluslararası Çocuk ve Adolesan Diyabet Birliği (ISPAD)'ın Ağustos ayı haber bülteninde bütün üyelere de duyuruldu.

Kapanış akşamı Tip 1 diyabetli piyanist Gülce Sevgen'in müzikleri ile ve ülkemizin değişik yerlerinden ve ABD'den konukların katıldığı forum ile sona eren Arkadaşım Diyabet Online Kampın her yıl tekrarlanması dileği birçok kişi tarafından dile getirildi.

Gelecek yıl, Arkadaşım Diyabet Kamplarında yüz yüze görüşmek üzere, emek veren herkese teşekkür ediyoruz.

GEÇENİN ZİFİRİ KARANLIĞINDAN GÖKYÜZÜNÜN AYDINLIK DİYARLARINA

BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ

✍ Dr. Öğr. Üyesi Cihan ÖNEN*

Uzay keşfedilmesi gereken birçok yönü ve ihtişamı ile antik çağdan günümüze asırlarca insanlığı meraklandırmıştır. Bilim ve teknolojinin gelişmediği çağlarda topluluklar uzaydaki objelere bazen olağan üstü güç atfetmiş bazen de yüksek piramitler inşa ederek gözlem yoluyla anlamaya çalışmıştır. Günümüzde bilim ve teknolojinin hızla gelişmesiyle bu yapıya dair birçok soru işaretine cevap verilmiş olsa da cevaplandırılmamış hala birçok soru işareti konuya ilgi duyanların zihnini meşgul etmeye devam etmektedir. Artan bilimsel keşifler ve bunun paralelinde ufukumuzun genişlemesi bir zamanlar yere göğe sığdıramadığımız dünyamızın aslında evrende ne kadar küçük bir yer edindiğini bize gösterdi.

---

*Bitlis Eren Üniversitesi, Öğr. Üyesi

Büyük kentlerde insanlar yoğun ışık kirliliğinden dolayı silik bir gökyüzü ile yaşamlarını sürdürmektedir. Sanırım şehirlerde bir anda elektrik kesintisi yaşansaydı insanların büyük bir kısmı gökyüzündeki muhteşem manzara karışışında şaşıracaktı. Aslında düşük nüfus yoğunluklu yerlerde yaşayanlar bu manzaraya çocukluğundan beri aşinadır. Çıplak gözle evrendeki gökadamız olan ve milyonlarca yıldız ile kozmik oluşuma ev sahipliği yapan Samanyolu Galaksisinin çok küçük bir kesitindeki yıldızlar görülür. Işık kirliliğinin az olduğu yerleşim yerlerinde görebildiğimiz yıldız sayısı bir hayli artmaktadır.

Bitlis ilimiz sahip olduğu volkanik yapısı, tarihi, ev sahipliği yaptığı yüzlerce canlı türü, doğallığı, sakinliği ve berrak gökyüzü ile kendimizin de bir parçası olduğu evreni gözlemlemek ve üzerinde düşünmek için fırsatlar diyardır. Yıllardır heyecanla bölgedeki canlı türleri ile gökyüzünü düzenli olarak

gözlemlemekteyim ve görüntüsünü oluşturmaktayım. Her yeni bir karşılaşma yeni bir heyecan ve tutku demek.

Bu açıdan 10 yıla yakın bir zamandır görev yaptığım BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİNDE bilimsel alanımın dışında olan bu müthiş gözlemleri kayıt altına alıyorum.

Bölgede yaşadığım süre zarfında sabır gerektiren bir etkinlik olan Astrofotoğrafçılık çalışıyorum. Dipsiz bir kuyu gibi olan uzayı biraz daha tanımak için Astrofotoğrafçılık, üzerinde çalışmaya değer bir konudur. Şunu açıkça ifade etmem gerekir ki her bir kare için maddi ve manevi olarak külfetli bir ay kadar zaman gerekmektedir. Uzayın derinliklerindeki renkli alemler, alev topu şeklinde dünyada düşen irili ufaklı meteorlar, uzay boşluğunda hızla yuvarlanan gök taşları; bu kareleri her ne kadar ekranlardan görsek de canlı olarak görmenin heyecanı bir başka olmaktadır. Uzaydaki kareler ilginçtir ki aldığı isimler genellikle yeryüzündeki Kartal, Deniz Kulağı, At Başı, Üç Boğum gibi bazı objelere benzerliğine göre isimlendirilmektedir.

MERSİN ÜNİVERSİTESİ SÜREKLİ EĞİTİM UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (MEÜSEM)

UZAKTAN EĞİTİM YÖNTEMİYLE TÜRKİYE'YE ULAŞIYOR...

Üniversiteler eğitim-öğretim, araştırma ve geliştirme faaliyetlerini sürdürürken diğer yandan da vatandaşın katılımına yönelik eğitimlerle yaşam boyu gereksinim duyulan becerileri onlara kazandırmak için gayret etmeyi önemli bir görev sayıyor. Üniversite ile kent arasında bağ kuran Mersin Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (MEÜSEM) de Covid 19 pandemisi nedeniyle Mersin Üniversitesi'nin deneyimli akademik kadrosunun bilgi birikimini vatandaşlarımıza artık uzaktan eğitim yoluyla aktarıyor.

2002 yılında kurulan Mersin Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (MEÜSEM), “bir kentin kalkınmasının ülkenin kalkınması” anlayışından hareketle kentine değer katmayı hedefliyor. Yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör temsilcileri ve vatandaşlar ile üniversite arasında köprü vazifesi gören birimlerin başında gelmektedir.

Dünya çapında yapılan projelere imza atan MEÜSEM, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve Türkiye’de British Council tarafından yürütülen “Yüksek ve İleri Öğretim Fırsatları ve Perspektifleri (HOPES) adlı projede yer aldı. Proje Suriye’den gelen sığınmacıları ve durumdan etkilenen yerel halkları desteklemek amacıyla yerel ve bölgesel eğitim kurumları tarafından yürütülen yenilikçi, eğitim çalışmalarına fon sağladı. MEÜSEM ile yapılan işbirliği kapsamında gerçekleştirilen projede iki etap olarak düzenlenen İngilizce dil eğitimlerinde öğrenciler, seviyelerine göre A1, A2, B1 ve B2 gruplarına ayrılarak yüzer saatlik eğitimlere tabi tutuldu. Başarılı öğrenciler dil belgelerini ve sertifikalarını almaya hak kazandı. Proje sayesinde sadece Suriyeli öğrenciler değil Mersin Üniversitesi’nde öğrenim gören Türk öğrenciler de ücretsiz dil eğitimi alma imkânı buldu.

MEÜSEM Covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim yöntemiyle Mersin Üniversitesi’nin deneyimini ülke geneline yayarak farklı illerden çok sayıda katılımcının çeşitli konularda eğitim almalarını ve bu eğitimlerini belgelendirmelerini sağladı. Bu süreçte Elektrik Elektronik Mühendislerine ve adaylarına yönelik 56 saatlik Sertifikalı “Elektrik Makineleri Kursu”, hastanelerin ihtiyaçları doğrultusunda 56 saatlik sertifikalı “Hasta İşlemleri ve Kabul Elemanı Sertifikasyon Programı, Tıbbi Sekreterlik”, mühendislere ve mühendis adaylarına yönelik “Güç Sistemleri Analizi Kursu” 56 saatlik sertifikalı “Yüksek Gerilim Tekniği”, 07 Eylül-02 Kasım tarihleri arasında “YDS Soru Taktikleri Modülü” “Temel Düzey Uygulamalı İstatistik Eğitimi” “İş İngilizcesi” eğitimleri gibi eğitimler verildi

Dünya genelinde salgın hastalık olan Covid-19 sürecinde eğitim hizmetlerine uzaktan eğitim yoluyla, önümüzdeki dönemde yerel yönetimlerde görev yapmakta olan idarecilere, kamu ve özel sektörde yönetici pozisyonunda görev yapmakta olan personele ve yönetici adaylarına yönelik “Profesyonel Yönetici Geliştirme Programı”, 2020 yılı için YÖKDİL sınavına girecek olan adaylara yönelik “2020 YÖKDİL İngilizce Dilbilgisi Soru Taktikleri Modülü” eğitimleri başta olmak üzere yine herkesin katılımına açık eğitimler düzenlenecektir.

MEÜSEM’in diğer önemli bir projesi, “genç işsizliğin azaltılması-işgücü piyasasına daha iyi geçiş” hedefine doğrudan katkı sağlayacak “Dijital Girişimcilik Uygulamaları” başlıklı “Erasmus+ Gençlik Alanında Stratejik Ortaklıklar” projesidir.

Bu proje kapsamında gerçekleştirilecek faaliyetlerle toplam 8 farklı ülkeden gençlik üzerine çalışmalar yapan kurumlarla dijital girişimcilik faaliyetleri düzenlenecektir. Ulusötesi iş birliği ile hem kurum kapasiteleri gelişmiş olacak hem de katılımcı gençlere çok geniş bir iş birliği ağı fırsatı sunulmuş olacaktır. Proje kapsamında Avrupa’nın çeşitli ülkelerinden kurumlarla, gençlerin dijital girişimcilik becerilerini geliştirme ve onlara yeni bakış açısı kazandırma hedefiyle ortak çalışmalar yapılacaktır. Bu çalışmalar kapsamında dijital girişimcilik semineri, dijital girişimcilik fikir atölyesi, gençler için dijital girişimcilik rehberi gibi etkinlikler düzenlenecektir.

MEÜSEM ile ilgili duyuru ve detaylı bilgiler için www.mersin.edu.tr adresine ve sem@mersin.edu.tr adresine e-posta ileterek kendilerine doğrudan ulaşılabilir.

YÖK'TEN HABERLER

TÜRKİYE YÜKSEKÖĞRETİMDE ULUSLARARASILAŞMADA DÜNYADA İLK 10 İÇERİSİNDE YER ALDI (UNESCO 2020)

Türkiye yükseköğretimde uluslararası öğrenciler için çekim merkezi olma yolunda önemli bir ilerleme kaydederek, 2018 yılında sahip olduğu uluslararası öğrenci sayısı bakımından dünyada ilk 10 ülke arasına girme başarısı gösterdi.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nce (UNESCO) yayımlanan 2018 yılı verileri itibarıyla 125 bin 138 öğrenci sayısı ile yükseköğretimde dünyada en çok uluslararası öğrenciyeye sahip 10. ülke oldu.

UNESCO 2018 yılı verilerine göre, dünyada toplam 5 milyon 571 bin 402 uluslararası öğrenciden 987 bin 314'ü Amerika'daki yükseköğretim kurumlarında öğrenim görüyor. Amerika'yı sırasıyla 452 bin

079 öğrenci ile İngiltere, 444 bin 514 öğrenci ile Avustralya izledi.

UNESCO'nun 2018 verilerine göre dünyada en çok uluslararası öğrenci çeken ilk 10 ülke şöyle:

Saraç, konuya ilişkin yaptığı açıklamada, Yeni YÖK olarak göreve geldikleri 2014'te 48 bin 183 olan Türkiye'deki uluslararası öğrenci sayısının, yükseköğretimde hedef odaklı uluslararasılaşma politikası bağlamında takip ettikleri stratejiler, aldıkları kararlar ve koydukları hedefler doğrultusunda son beş yılda çok büyük bir artış gösterdiğini söyledi ve Saraç, "Dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasında yer almayı kendisine hedef olarak belirleyen Türkiye, bu hedefine ilk olarak yükseköğretim alanın-

ABD

987.314

İNGİLTERE

452.079

AVUSTRALYA

444.514

ALMANYA

311.738

RUSYA

262.416

FRANSA

229.623

KANADA

224.548

JAPONYA

182.748

ÇİN

178.271

TÜRKİYE

125.138

da ulaştı. 2014 yılında 48 bin 183 olan ülkemizdeki uluslararası öğrenci sayısı 2018'de iki buçuk katı artarak 125 bin 138'e yükseldi ve Türkiye dünyada en çok uluslararası öğrenci çeken ilk 10 ülke arasında yer aldı." diye konuştu.

2014 yılında toplam 4 milyon 495 bin 697 uluslararası öğrencinin %1.07'si Türkiye'de eğitim görürken, 2018'de bu oranın 5 milyon 571 bin 402 uluslararası öğrencide %2.24'e yükseldiğini kaydeden Saraç, şu açıklamalarda bulundu:

"Uluslararası öğrenci sayısının 125 bin 138'e yükselmesiyle, dünyadaki toplam uluslararası öğrenci havuzundan Türkiye'nin payı, Yeni YÖK'ün ilk dört yılında, yüzde 110 arttı. UNESCO'nun verileri prensip olarak, 1-2 yıl geriden yayınlanıyor. 2018 yılı verileri yeni açıklandı. Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda yükselişini sürdürerek ilk 10 ülke içinde daha da üst basamaklara çıkacağını göreceğimize inanıyoruz. Çünkü 2019'da 154 bin 505 olan ülkemizdeki uluslararası öğrenci sayısı bugün itibari ile 200 bini aşmış bulunmaktadır. 2021 yılında ise bu rakamın pandemi koşullarına rağmen, aldığımız çeşitli kararlar, düzenlediğimiz sanal fuarlar, diğer tanıtım faaliyetleri ve en önemlisi iyi bir ekip çalışmasıyla 220 bini geçmesini hedefliyoruz. Kamuoyu önünde beyan ettiğimiz diğer hedeflere nasıl ulaştıysak, inşallah bu hedefimize de ulaşacağımıza inanıyoruz. Böylece Türkiye daha üst sıralara çıkarak, dünya genelindeki uluslararası öğrencilerden aldığı payı daha da artırmış olacak."

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ "YÖK SANAL LABORATUVARI" İLE DİJİTAL ORTAMDA DENEY İMKÂNINA KAVUŞUYOR

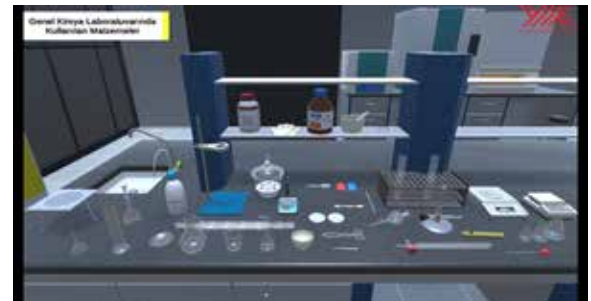
15 Ekim 2020 tarihinde gerçekleştirilen 2020-2021 Yükseköğretim Akademik Yılı Açılış Töreni'nde kamuoyu ile paylaşılan "YÖK Sanal Laboratuvar Projesi" YÖK'te düzenlenen toplantı ile tanıtıldı.

Küresel salgın nedeniyle geçen mart ayında üniversitelerde uzaktan öğretime geçilmesiyle birlikte laboratuvar uygulamaları gerektiren derslere ilişkin çözümler aranmaya başlandı. Bu süreçte YÖK tarafından hazırlanan proje ile laboratuvar uygulamalarının en yoğun olduğu iki laboratuvar dersi "genel kimya ve genel fizik laboratuvarı dersleri" belirlendi. Projede, Türkiye'nin önde gelen üniversitelerinden kimya, fizik ve uzaktan öğretim alanında akademisyenler ile TÜBİTAK bünyesindeki yazılımcılar görev aldı.

YÖK'ün TÜBİTAK ile işbirliği yaparak geliştirdiği proje ile üniversitelerin başta fen ve mühendislik fakülteleri ile meslek yüksekokullarının çeşitli programlarında yer alan genel kimya ve genel fizik laboratuvarı dersleri sanal laboratuvar aracılığıyla yapılacak. Proje kapsamında YÖK, laboratuvar içe-

riklerinin belirlenmesi ve hazırlanması, uygulamaya e-Devlet Kapısı üzerinden erişilmesi işlemleri, üniversitelerin yazılımı kullanmasına yönelik gerekli desteği vermekten; TÜBİTAK ise sanal laboratuvar yazılımının geliştirilmesi ve uygulamanın çalışacağı sunucunun temini ve erişiminden sorumlu olacak. Projede 11 farklı üniversiteden akademisyenler ve uzmanlar yer aldı.

26 Ekim'de uygulamaya başlayan sanal laboratuvar derslerinden ilk etapta aralarında dijital dönüşüm projesinde yer alan üniversitelerin de bulunduğu 18 üniversitenin çeşitli fakültelerinde öğrenim gören yaklaşık 15 bin öğrenci yararlanıyor. Programa katılan öğrenci sayısı tedricen artacak. Sisteme girişler e-devlet üzerinden gerçekleştirilecek olup üniversitelerimiz tarafından bildirilen operatörler sisteme e-devlet üzerinden giriş yapma konusunda yetkilendirilmişlerdir. Bu operatörler üniversitede ilgili dersleri verecek olan öğretim elemanlarının, öğretim elemanları da dersi alacak öğrencilerinin kullanıcı olarak kayıtlarını yapacaklardır."

YÖK İZLEME ve DEĞERLENDİRME KOMİSYONU “ARAŞTIRMA VE ADAY ARAŞTIRMA ÜNİVERSİTELERİNİN PERFORMANSLARINI AÇIKLADI”

“Yeni YÖK” tarafından yükseköğretim sistemine kazandırılan “İhtisaslaşma ve Misyon Farklılaşması Projesi” kapsamında belirlenen “Araştırma ve Aday Araştırma Üniversiteleri” 26 Eylül 2017 tarihinde Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan tarafından ilan edilmişti.

Proje kapsamında çalışmalara başlayan üniversitelerimizin performansları Yükseköğretim Kurulu bünyesinde oluşturulan “İzleme ve Değerlendirme Komisyonu” tarafından belirlenen kriterler çerçevesinde yıllık olarak takip edilmektedir. Bu kapsamda, projede yer alan 11 Araştırma ve 5 Aday Araştırma Üniversitesinin 2017 ve 2018 yılı verilerine ilişkin komisyon tarafından yapılan değerlendirme sonuçları geçtiğimiz yıl kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Bu yıl, 2019 yılına ilişkin Araştırma Üniversiteleri Performans İzleme Endeksi çalışmaları TÜBİTAK işbirliği ile tamamlanmış olup, Araştırma ve Aday Araştırma Üniversiteleri “Araştırma Kapasitesi”, “Araştırma Kalitesi” ve “Etkileşim ve İşbirliği” başlıkları altında 32 gösterge kapsamında değerlendirilmiş ve buna göre bir sıralama yapılmıştır.

Birinci boyutta, “Araştırma Kapasitesi” başlığı değerlendirilirken; “üniversitede bulunan bilimsel yayın sayısı, atıf sayısı, ulusal proje sayısı, ulusal projelerden elde edilen fon tutarı, uluslararası proje fon tutarı, ulusal ve uluslararası patent başvuru sayısı, ulusal patent belge sayısı, uluslararası patent belge sayısı, faydalı model/endüstriyel tasarım belge sayısı, doktora mezun sayısı ve doktora öğrenci sayısına” bakılmıştır.

İkinci boyutta “Araştırma Kalitesi” değerlendirildi. “İncites dergi etki değerinde %50’lik dilime giren bilimsel yayın oranı, Incites dergi etki değerinde %10’luk dilime giren bilimsel yayın oranı, ulusal bilim ödülü sayısı, öğretim üyesi firma sayısı, öğrenci/mezun firma sayısı, YÖK 100/2000 Doktora Burs Programı öğrenci sayısı, TÜBİTAK 2244 Sanayi Doktora Programı öğrenci sayısı, TÜBİTAK 1004 Teknoloji Platformu Projesi kapsamında alınan fon tutarı, bilimsel yayınların açık erişim yüzdesi, tezlerin açık erişim yüzdesi, dünya akademik genel başarı sıralamalarında ilk 500’e girme sayısı ve akredite edilmiş program sayısı” göstergeleri dikkate alınmıştır.

“Etkileşim ve İşbirliği” olarak ele alınan üçüncü boyutta ise; “üniversite - üniversite işbirlikli ya-

yın oranı, üniversite - sanayi işbirlikli yayın oranı, uluslararası işbirlikli yayın oranı, üniversite - sanayi işbirlikli patent belge sayısı, uluslararası işbirlikli patent belge sayısı, kamu fonları kapsamında üniversite-sanayi işbirlikli Ar-Ge ve yenilik projelerinden alınan fon tutarının ilgili proje sayısına oranı, kontratlı üniversite-sanayi işbirlikli Ar-Ge ve yenilik projelerinden alınan fon tutarının ilgili proje sayısına oranı, uluslararası öğrenci oranı, uluslararası öğretim üyesi oranı ve dolaşımdaki öğretim üyesi/öğrenci sayısı göstergeleri” dikkate alınmıştır.

Oluşturulan endeks kapsamında yapılan değerlendirmeler sonucunda ortaya çıkan Araştırma ve Aday Araştırma Üniversitelerimizin 2019 yılı toplam puanlarının detayları ve buna göre yapılan kendi içlerindeki sıralamaları tabloda sunulmaktadır.

ÜNİVERSİTE		TOPLAM	KAPASİTE (%25)	KALİTE (%40)	İŞBİRLİĞİ (%35)
		2019	2019	2019	2019
1	ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	74,36	19,4	27,4	27,5
2	İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	60,93	17,9	24,9	18,1
3	BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ	60,93	12,4	23,7	24,3
4	İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	53,73	12,2	23,3	18,2
5	ANKARA ÜNİVERSİTESİ	0,88	9,8	15,2	15,8
6	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	38,33	11,5	16,0	10,9
7	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	38,15	14,7	12,4	11,1
8	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ*	35,44	11,4	14,7	9,3
9	EGE ÜNİVERSİTESİ*	33,43	9,3	11,0	13,0
10	GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	31,36	8,3	11,1	11,9
11	BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ*	28,49	4,3	12,8	11,3
12	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	26,30	4,5	11,3	10,5
13	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	25,46	4,2	7,8	13,4
14	GAZİ ÜNİVERSİTESİ	24,80	10,2	5,3	9,3
15	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ CERRAHPAŞA	22,67	7,8	4,7	10,1
16	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	17,47	4,9	4,	7,7

* Aday Araştırma Üniversitesi

3 yılın performans karşılaştırılması da yapıldı

Araştırma ve Aday Araştırma Üniversitelerimizin yıllara göre performans karşılaştırması ise aşağıdaki sunulmaktadır.

İlk beşte yer alan üniversitelere ek bütçe tahsisi

Yapılan değerlendirme sonucunda 2019 yılının performansı en yüksek ilk 5 üniversite sırasıyla Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü ve Ankara Üniversitesi olarak belirlenmiştir. 2019 yılı performanslarına göre yapılan sıralamada ilk 5'te yer alan bu Araştırma Üniversitelerimiz için Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından ek bütçe tahsisi yapılmıştır.

Beş üniversite sıralamada yükseliş kaydetti

2019 yılı performans değerlendirme sonuçlarına göre, program kapsamındaki üniversitelerden "İstanbul Teknik, Ankara, Ege, Bursa Uludağ ve Çukurova Üniversitelerinin" önceki yıla göre sıralamada yükseldiği görülmüştür. Sıralamada yükseliş kaydeden bu beş üniversiteden üçünün (Ege, Bursa Uludağ ve Çukurova Üniversiteleri) Aday Araştırma üniversitesi olması dikkati çekmiştir. Bu gelişme, projenin amaçları doğrultusunda başarıyla devam ettiğini göstermektedir.

"Etiket değişikliği" 2021 yılında yapılacak

Proje kapsamında belirlenen 11 üniversite için "araştırma üniversitesi" unvanının ilanihaye taşınacak bir etiket olmayacağı proje kamuoyuna tanıtılırken açıklanmıştır. Her yıl araştırma üniversitelerinin performanslarına dair raporlar kamuoyu ile paylaşılırken bu sonuçlara göre bazı üniversitelerin; (a) Düşük performansları dolayısıyla araştırma üniversitesi vasfını kaybedebileceği, (b) Aday araştırma üniversitesi iken üstün performansları dolayısıyla Araştırma Üniversiteliliğine yükselebileceği bir süreç kurgulanmıştır.

Bu kurguda araştırma üniversitesi ve aday araştırma üniversitesi sayısında herhangi bir artış yapılmayacak, bulunduğu pozisyonu koruyan, kaybeden ve kaybedilen pozisyonlara yükselen yeni üniversiteler olacaktır.

Bu kapsamda Araştırma ve Aday Araştırma Üniversitelerimizin performansları dikkate alınarak yapılacak "etiket değişikliği" 2020 performans değerlendirmesinin de tamamlanmasından sonra 2021 yılında gerçekleştirilecektir. Yapılacak değerlendirmeler neticesinde Araştırma ve Aday Araştırma Üniversitelerimiz arasında karşılıklı geçiş durumları söz konusu olabilecektir.

Yükseköğretimde kalite için "şeffaf, hesap verebilir ve rekabetçi süreçler"

"Yeni YÖK olarak, yükseköğretimde kalitenin şeffaf, hesap verebilir ve rekabetçi süreçlerde gelişeceğini düşünüyoruz. Her yıl açıkladığımız "Vakıf Yükseköğretim Kurumları Raporu, Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu" gibi "Araştırma ve Aday Araştırma Üniversitelerinin Yıllık Performans Raporunu" da kamuoyu ile paylaşmamızdaki amacımız yükseköğretim sistemimizin gelişimine dair verilere ulaşılmasını sağlamaktır.

Türk yükseköğretim sistemine "Yeni YÖK" tarafından kazandırılan çeşitlilik amacının hedefine ulaşmasında en büyük rol İhtisaslaşma ve Misyon Farklılaşması Projesine düşmektedir. Bu projenin başarıya ulaşmasında en büyük etken ise "şeffaflık" olarak belirlenmiştir. Bütün verilerin analitik bir tarzda kamuoyu ile paylaşılması üniversiteleri akademik çıktılara dayalı rekabet ortamında birbirleriyle yarışmaları sonucunu doğurmaktadır.

"Yeni YÖK" olarak yükseköğretimin memleketimizin kalkınmasına ve bilime katkısı için "şeffaflık" ve "rekabet"in çok önemli olduğuna inanıyoruz. Yükseköğretim Kurulu olarak performansı yükselen bütün üniversitelerimizi kutluyor, başarılarının artarak devam etmesini diliyoruz...

2017		2018		2019	
ÜNİVERSİTE	PUAN	ÜNİVERSİTE	PUAN	ÜNİVERSİTE	PUAN
ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	69,54	ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	73,52	ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	74,36
BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ	55,41	BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ	56,29	İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	60,93
İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	53,76	İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	56,93	BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ	60,43
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	53,09	İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	54,93	İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	53,73
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	38,39	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	41,94	ANKARA ÜNİVERSİTESİ	40,88
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	36,63	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ*	41,05	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	38,33
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ*	32,86	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	39,24	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	38,15
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	32,58	GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	38,49	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ*	35,44
ANKARA ÜNİVERSİTESİ	27,88	ANKARA ÜNİVERSİTESİ	37,25	EGE ÜNİVERSİTESİ*	33,43
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ*	25,89	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	29,22	GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	31,36
EGE ÜNİVERSİTESİ*	24,44	EGE ÜNİVERSİTESİ*	25,92	BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ*	28,49
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	22,93	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ CERRAHPAŞA GAZİ	25,48	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	26,30
GAZİ ÜNİVERSİTESİ	22,04	GAZİ ÜNİVERSİTESİ	25,43	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ*	25,46
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ*	19,81	BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ*	24,50	GAZİ ÜNİVERSİTESİ	22,67
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ*	15,63	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ*	21,15	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ CERRAHPAŞA	22,67
		SELÇUK ÜNİVERSİTESİ*	19,66	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ*	17,47

* Aday Araştırma Üniversitesi

NÖROM ARAŞTIRMA MERKEZİ

Yeni YÖK yükseköğretimde birlikte iş yapma modelini getiriyor...

Yükseköğretim Kurulu üniversiteler arası işbirliğini destekleme politikaları doğrultusunda Gazi, Ankara ve Ortadoğu Teknik Üniversitelerinin güçleri birleştirilerek ortak Ar-Ge çalışmaları için Nörobilim ve Nöroteknoloji Ortak Uygulama ve Araştırma Merkezi (NÖROM) kuruldu. Yasa TBMM’de Nisan 2020’de kabul edildi. Alanında öne çıkmış üniversitelerin stratejik konularda yapacakları ortak Ar-Ge çalışmalarıyla kamu kaynaklarının etkin kullanımını amaçlayan Türkiye’deki ilk model hayata geçirilmiş oldu.

NÖROM, ilaç, aşı, tohum gibi stratejik önem taşıyan projelerin desteklenmesi için alanında öne çıkan üniversitelerin güç, bilgi ve tecrübelerini birleştirebilecekleri ortak bir araştırma merkezi olacaktır.

İlk olarak Gazi, Ankara ve Ortadoğu Teknik Üniversitelerinin güçlerini birleştirerek yapmayı planladıkları Ar-Ge faaliyetleri için "Nörobilim ve Nöroteknoloji Ortak Uygulama ve Araştırma Merkezi" (NÖROM) YÖK’ün onayının ardından kuruldu.

NÖROM’un nörobilim ve nöroteknoloji ortak paydasında buluşan ulusal ve uluslararası pek çok mer-

kez ve laboratuvar ile çok sayıda araştırma projelerinde etkili bir şekilde yer alması, nitelikli bilim adamı istihdamına ve özellikle yurt dışındaki Türk araştırmacıların ülkeye dönüşlerinin sağlanmasına katkı vermesi, ayrıca merkezin, biyolojik ve yapay sistemlerden ileri yöntemlerle elde edilecek verilerin hesaplamalı nörobilim, derin öğrenme, sistem ve hastalık modelleme ile tanı ve tedavi amaçlı yeni cihaz/protez geliştirme, yapay zeka uygulamaları ve nörobilim ekosistemi için eğitim materyalleri gibi katma değeri yüksek teknolojik ürünlere dönüşeceği bir mükemmeliyet merkezi olarak hayata geçirilmesi amaçlanıyor.

Başkan Saraç, bu kanuni düzenlemeyi "Türk yükseköğretimine birlikte iş yapma" modeli olarak tanımlıyor ve ülkenin kalkınma hedefleri doğrultusunda katma değer üretecek yükseköğretim Ar-Ge merkezleri ile ilgili yeni ve yenilikçi çalışmaların sürdürüldüğünü ifade etti.

NÖROM’un kuruluşu ve yönetmeliği 19.12.2020’de Resmi Gazete’de yayınlandı.

YÖK VE TSE'DEN "KÜRESEL SALGIN BAĞLAMINDA YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA SAĞLIKLI VE TEMİZ ORTAMLARIN GELİŞTİRİLMESİ KILAVUZU"

YÖK ve TSE arasında, Covid-19 salgını ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele kapsamında yükseköğretim kurumlarının yerleşkelerinde sağlıklı ve temiz ortamların geliştirilmesine yönelik tedbirleri içeren genel standartları belirlemek amacıyla hazırlanan iş birliği protokolü çerçevesinde "Küresel Salgın Bağlamında Yükseköğretim Kurumlarında Sağlıklı ve Temiz Ortamların Geliştirilmesi Kılavuzu" hazırlandı.

Başkan Saraç, kılavuzun takdim bölümünde kaleme aldığı yazıda, kılavuzun YÖK - Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı arasında imzalanan işbirliği protokolü kapsamında hazırlandığını, TSE ile birlikte yürütülecek çalışmaların ilki olan kılavuzun, küresel Covid-19 salgını ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele kapsamında, yükseköğretim kurumlarında sağlıklı ve temiz ortamların geliştirilmesi, hijyen koşullarının sağlanması, enfeksiyon kontrol önlemlerinin uygulanması ve takibi için gerekli alt yapının geliştirilmesine katkı sağlamak ve genel standartları belirlemek amacıyla hizmet edeceğini anlattı. "Üniversitelerin salgın sürecinde eğitim ve öğretim faaliyetleri ile araştırmalarına ve topluma hizmet

faaliyetlerine devam edebilmesi için güvenli kampüs ortamlarını sağlamaları önemlidir. Kılavuz bu bağlamda bir başvuru kaynağı olacaktır. Ancak salgının dinamik bir süreç olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Yükseköğretim Kurulu ile ilgili bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar ile yerel otoritelerin kararları da yakinen takip edilmelidir." ifadelerini kullandı.

Kılavuza göre, eğitim ve öğretim süreçlerinde, salgının bölgesel ve yerel seyrine göre farklı programlar için yapılacak uygulamalarda yetki üniversitelerin ilgili kurullarında olacak. Salgın süresince devletin ilgili kurum ve kuruluşlarının yanı sıra yerel otoritelerin kararlarının da takip edilmesi ve ona göre uygulamalarda değişikliğe gidilmesi gerekmektedir. "Üniversiteler koronavirüs komisyonları ve ilgili diğer kurul ve komisyonları marifetiyle genel planlamalar yapabileceği gibi, alternatif planlar da hazırlayarak gerektiğinde uygulamaya koyabilmelidirler. Bu bağlamda yüz yüze yapılabilecek olan teorik ve uygulamalı eğitimlerin yanı sıra, staj ve iş yerinde mesleki uygulamalarda da kişisel koruyucu önlemlere dikkat edilmelidir." denildi.

YÖK'TE DİJİTAL EĞİTİM SERTİFİKA TÖRENİ ve YÖK-CISCO DİJİTAL EĞİTİM İŞ BİRLİĞİ III. FAZ

18 Aralık 2020

YÖK ve Cisco arasında dijital eğitim alanında 16 Mart 2020'de başlatılan iş birliği kapsamında, Anadolu'da bulunan ve "Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi" kapsamında yer alan 23 üniversiteden 51 başarılı akademisyene "siber güvenlik" ve "ağ yönetimi" konularında verilen eğitimlerde ilk iki faz tamamlandı ve öğretim üyelerine sertifikaları sunuldu. Aynı gün III. Fazın lansmanı yapıldı.

Projede III. Faza geçildi

Ocak 2021 – Ağustos 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmesi planlanan III. fazda yine Anadolu'dan seçilen 30 üniversiteden 102 akademisyene CISCO-ODTÜ iş birliğiyle, "Bilgisayar Ağları Eğitmen Eğitimi (CCNA ve CyberOps) ve Siber Güvenlik derslerinde eğitim verilecek.

III. Fazda yer alacak üniversiteler

30 üniversite; "Bolu Abant İzzet Baysal, Adıyaman, Afyon Kocatepe, Kırşehir Ahi Evran, Aksaray, Antalya Alaaddin Keykubat, Amasya, Bandırma Onyedi Eylül, Bartın, Bilecik Şeyh Edebali, Zonguldak Bülent Ecevit, Sivas Cumhuriyet, Çankırı Karatekin, Kütahya Dumlupınar, Düzce, Erzincan Binali Yıldırım, Giresun, Harran, Kafkas, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Karabük, Karamanoğlu Mehmet Bey, Kastamonu, Niğde Ömer Halis Demir, Nevşehir Hacı Bektaş Veli, Ordu, Recep Tayyip Erdoğan, Sinop, Tarsus, Uşak Üniversiteleri"

YÖK, KBRN ÇALIŞMALARINI GENİŞLETİYOR

18 Aralık 2020

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığınca "KBRN (Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer) Çalıştay" gerçekleştirildi. ilki 2017 yılında düzenlenen KBRN Çalıştay'ının ikincisi pandemi koşulları nedeniyle video konferans yöntemiyle yapıldı.

Yükseköğretim Kurulu Başkanı Prof. Dr. M. A. Yekta Saraç'ın başkanlığında gerçekleştirilen çalıştaya İçişleri Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayi Başkanlığı, ASELSAN, HAVELSAN, AFAD, Nükleer Düzenleme Kurumu, Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu (TENMAK) ve TÜBİTAK yetkililerinin yanı sıra KBRN alanında lisansüstü programı bulunan yükseköğretim kurumlarının ilgili temsilcileri katıldı.

2017'de başlayan süreçle, Milli Savunma Üniversitesi dahil Ankara Yıldırım Beyazıt, Gebze Teknik, Hacettepe, İskenderun Teknik, Sağlık Bilimleri, Selçuk, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi olmak üzere toplam sekiz üniversitede "KBRN" alanında yüksek lisans programı; Sağlık Bilimleri ve Selçuk Üniversitesi olmak üzere toplam iki üniversitede ise doktora programlarının bulunduğu altı çizildi. Ayrıca, "Tıbbi KBRN"nin doçentlik alanına dahil edildiğini ve YÖK 100/2000 Doktora Projesi kapsamında KBRN çalışmalarının öncelikli alanlar arasında yer aldığı ve üniversitelerde KBRN konusunda belirlenen kurumsal yapılanmaların geliştirilmesi için çalışmalarının devam edeceği bildirildi.

Çalıştayda, YÖK Yürütme Kurulu Üyesi Prof. Dr. Zeliha Koçak Tufan ve YÖK üyesi Prof. Dr. Mehmet Çelik birer bilgilendirme konuşması yaptılar. "Üniversitelerimizde Açılan Lisansüstü Programlar, Mevcut Durum ve Öneriler" ve "Üniversite-Sanayi İş birlikleri ve Saha İhtiyaç Analizi" başlıkları altında iki de oturum düzenlendi.

2020

Yeni YÖK'ÜN, 2020 YILINDA HAYATA GEÇİRDİĞİ YENİ PROJELER VE DÜZENLEMELER

“Yeni YÖK, yükseköğretime ilişkin parlak ve sofistike söylemler, ileriye yönelik tasarımlar, retoriği yüksek taslaklar, entelektüel paylaşımlar yapma yerine, ortaya koyduğu ‘somut icraatlar, hayata geçirdiği projeler, sonuç üreten düzenlemeleri’ ile yol almaya devam etmektedir.”

“Yeni YÖK, yetki devri süreçlerini başlatarak teferruat ile uğraşmayı artık terk etmiştir. Mevcut yasalardan şikâyet etme acizetine düşme yerine mevzuatın imkânlarını akılcı bir tarzda kullanmaktadır. Güçlü koordinasyon-esnek yönetim tarzını benimseyerek ‘yükseköğretim politikaları yapan ve uygulayan’ bir kurum halini almıştır.”

“Yükseköğretim Kalite Kurulunun kurulması, Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesi, YÖK 100/2000 Doktora Projesi, Hedef Odaklı Uluslararasılaşma, Üniversite-Sanayi İş Birliği, Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm, Açık Bilim ve Açık Erişim Projesi, Ortadoğu’da Akademik Mirası Koruma Projesi, Geleceğin Meslekleri Projesi, YÖK-Akademi Projesi” gibi pek çok projeyi hayata geçirerek sonuçlarını kamuoyu ile paylaştık ve Yeni YÖK olarak 2020 yılında da bu çalışmalara yenilerini ekledik.”

“Yeni YÖK olarak, yükseköğretimin toplumsal bir uzlaşma alanı olması gerektiğine inanıyor ve bunun için çalışıyoruz.”

“Kamu kurumuyuz, kamuya hizmet ediyoruz, kamuya hizmet anlayışımız gereği şeffaflık içinde hesap verebilir olmaya önem veriyoruz. Onun için 2020 yılında görev tanımımız içindeki rutin işlerin dışında gerçekleştirdiğimiz sonuç üreten projelerimiz, yeni ve yenilikçi girişimlerimizin öne çıkanlarını kamuoyu ile paylaşıyoruz.”

“YÖK değişti... Amaçları ile, takip ettiği yöntemleri ile, ortaya koyduğu yükseköğretim anlayışı ile, iş yapış şekli ile, öncelikleri ile her alanda değişti ve yenilendi... Şimdi “Yeni YÖK” de Türk yükseköğretim sistemini değiştiriyor.”

“Sizlere 2020 yılında “Yeni YÖK” olarak gerçekleştirdiğimiz proje ve düzenlemelerin bir kısmını sunuyoruz. Türk yükseköğretimini planlamalarımıza uygun bir şekilde, tedrici bir surette yeniden yapılandırmaya 2021 yılında da devam edeceğiz...”

Yekta Saraç
YÖK Başkanı

1 “YÖK-Gelecek Projesi” ile akademisyen istihdamında yeni dönem

“YÖK- Gelecek Projesi”; “Öncelikli Alan Araştırma Görevlisi İstihdamı”, “Öncelikli Alanlarda Öğretim Üyesi İstihdamı”, «YÖK Akademik Kariyer-Liyakat Platformu” olmak üzere üç aşama olarak kurgulandı. Bu proje ile “şeffaflık, liyakat ve fırsat eşitliği” gözetilerek akademik kadro istihdamında mevcut genel cari usule ek olarak bir yenilik getirildi. İlk iki aşamasının uygulamaları hayata geçirilen proje 2021 yılında daha da genişletilecek.

2 “YÖK Sanal Laboratuvar Projesi” ile evde bilgisayarda deney yapma imkânı

Üniversitelerin başta fen ve mühendislik fakülteleri ile meslek yüksekokullarının çeşitli programlarında yer alan genel kimya ve fizik laboratuvarı dersleri ilk kez sanal ortamda verilmeye başlandı.

3 “YÖK Dersleri Platformu” ile öğrencilere dijital ders desteği

“YÖK Dersleri Projesi” kapsamında, Anadolu, Atatürk, İstanbul ve Orta Doğu Teknik Üniversiteleri tarafından üretilen dijital ders içerikleri, “YÖK Dersleri Platformu” adlı web ara yüzünde, ücretsiz 6 GB’lık “**Uzaktan Eğitime Destek**” internet paketi ile birlikte üniversite öğrencilerinin erişimine sunuldu.

4 “Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesi ”ne yeni üniversiteler eklendi

Artvin Çoruh, Bartın, Hitit, Kırklareli ve Yozgat Bozok Üniversitelerinin “**Bölgesel Kalkınma Odaklı Üniversiteler**” kapsamına dâhil edilmesiyle birlikte projedeki üniversite sayısı 15’e çıkarıldı.

5 Üniversitelere ilişkin değerlendirme raporları yayımlandı

Şeffaflığın rekabeti, rekabetin kaliteyi yükselteceği düşüncesi ile üniversitelerin bir önceki yıla ait verilerine ilişkin genel değerlendirme raporlarının yayımlanmasına devam edilerek; (a) “**Vakıf Yükseköğretim Kurumları**”, (b) “**Üniversite İzleme ve Değerlendirme Raporu**» ile (c) **Araştırma Üniversiteleri performans karneleri** açıklandı.

6 YÖK’ün koronavirüs önlemleriyle ilgili çalışmaları

Üniversitelerde “**Koronavirüs Komisyonları (KOVKOM)**” oluşturuldu. Salgın sürecinde üniversiteler için “**Küresel Salgında Yeni Normalleşme Süreci Rehberi**” hazırlandı. Türk Standartları Enstitüsü (TSE)

ile iş birliğiyle “Küresel Salgın Bağlamında Yükseköğretim Kurumlarında Sağlıklı ve Temiz Ortamların Geliştirilmesi Kılavuzu” hazırlanarak üniversitelere iletildi.

YÖK bünyesinde “Uzaktan Öğretim Politikaları Komisyonu” oluşturularak akademide salgına yönelik yapılan çalışmalara ilişkin “Covid-19 Bilgilendirme” web sitesi hizmete açıldı.

7 Türk Yükseköğretim Sisteminde hibrit öğretime (karma öğretim) geçildi

“Yeni YÖK”, Türk yükseköğretim sistemine dünyanın pek çok ülkesinde uygulanan “**karma (hibrit) öğretim**” modelini kazandırdı ve yapısal değişim sürecine devam ettirdi. Üniversitelere bütün örgün programlarda uzaktan öğretim yoluyla verilebilecek ders oranını **%30’dan %40’a kadar yükseltme yetkisi** verildi.

8 Rasyonel kontenjan politikası doluluk oranlarını önemli düzeyde artırmaya devam etti

Program kontenjanlarında yapılan rasyonel planlamalar sonucunda 2020-YKS yerleştirmeleri neticesinde üniversitelerdeki doluluk oranları bütün başlıklarda artarak **%95 seviyesine** yükseldi. Boş kontenjan sayısındaki azalma bu yıl da devam etti. Boş kontenjan sistem için sorun olmaktan çıktı.

9 Öğrencilere yönelik yeni burs imkânları

“YÖK Destek Bursları” kapsamına bu yıl “**Felsefe**” bölümü de dâhil edildi. YÖK ile İstanbul Maden İhracatçıları Birliği (İMİB) arasında protokol imzalanarak başarılı öğrencilerin madencilik sektörüne çekilmesi için burs, staj ve istihdam imkânları sağlandı. Diğer sektörler ile aynı minvalde destekler için süreç başlatıldı.

10 Uluslararası öğrenci sayısındaki rekor artış, dünyada ilk ona girmemizi sağladı

Yeni YÖK’ün uluslararası başarısı UNESCO tarafından da tescillendi. UNESCO 2018 yılı verilerine göre Türkiye, dünyada en çok uluslararası öğrenci çeken **ilk 10 ülke arasında “ilk kez” yer aldı.** Uluslararası öğrenci sayısı 2014 yılında 48 bin iken, Yeni YÖK’ün “Hedef Odaklı Uluslararasılaşma” politikasıyla, Avrupa ülkelerinde son yıllarda görülmeyen **rekor bir artış ile 200 bini aştı.** 2021’de bu sayının 220 bini aşması hedefleniyor. Gelecek yılın UNESCO raporlarında bu oran son iki yılın verilerinin girilmesi ile daha da büyüyecektir.

11 Ülkemize öğrenci çekmeye yönelik düzenlemeler

Yükseköğretime girişte başarı sıralaması şartı bulunan yükseköğretim programları haricinde yurt dışı yatay geçiş kontenjanlarındaki **% 50 kısıt kaldırılarak**, yurt içi yatay geçiş kontenjanı kadar kontenjan ayrılabilmesine

imkân tanındı. Nitelikli öğrencilerimizin ülkemize dönmesi için dünya üniversite sıralamalarının herhangi birinde ilk 1000'de yer alan üniversitelerden yapılacak yatay geçişler için kolaylıklar sağlandı.

12 Yurt içi ve yurt dışına yönelik sanal fuarlar

Salgınının ülkemize uluslararası öğrenci akışını olumsuz yönde etkilememesi amacıyla, ilk kez yurt dışına yönelik **"Study in Turkey YÖK Virtual Fair 2020"** sanal fuarı düzenlenirken, ülkemizdeki üniversite adayları için de **"Üniversiteni Keşfet YÖK Sanal Fuarı-2020"** dijital ortamda YÖK tarafından ilk kez düzenlendi.

13 Bir Türkiye Projesi olan "YÖK 100/2000 Doktora Projesi" gelişerek devam ediyor

Öğrenci sayısının 5 bine ulaştığı bu Türkiye Projesi kapsamında "salgın odaklı 22 alan" belirlenerek **"100/2000 YÖK Doktora Bursu Pandemi Dönemi Özel Çağrısı"**na çıkıldı. Ülkemizdeki **"aşı ve ilaç"** çalışmalarına projedeki yaklaşık 800 doktora bursiyeri de büyük katkı sundu. Ülkemizin **"Türkiye'nin Otomobili"** ve **"Yerli ve Milli Teknoloji Hamlesi"** çalışmalarına katkı sağlamak amacıyla projeye yeni ve güncel bilim alanları eklendi.

14 Yükseköğretimde dijital dönüşüm

"Yükseköğretimde Dijitalleşme Projesi" kapsamında 16 olan üniversite sayısı 24'e çıkartılarak **"60 binin üzerinde öğrenci ve 10 binin üzerinde öğretim elemanına"** dijital eğitimler verildi. Ayrıca, YÖK ve CISCO arasında dijital eğitim alanındaki iş birliği kapsamında Anadolu üniversitelerinde belirlenen akademisyenlere dijital eğitim verildi. Projenin 3. fazına Anadolu'dan **30 yeni üniversite** ile devam edilecek.

15 "Açık Bilim ve Açık Erişim" çalışmaları

Yeni YÖK'ün başlattığı **"Açık Bilim ve Açık Erişim"** çalışmaları devam ediyor. Ülkemizin görünürlüğüne ve üniversite sıralamalarına katkı sağlayacak bu proje ile bütün üniversitelerde uluslararası standartlarda **"Ulusal Akademik Açık Erişim Sistemi"**nin kurulması hedefleniyor. Böylelikle bilimsel faaliyetler neticesinde yazılan lisansüstü tezler, makaleler, kitaplar, kongre bildirileri ve diğer yayınların bibliyografik denetimi sağlanarak açık erişimli olarak araştırmacıların hizmetine sunulacak.

16 YÖK'ün girişimi ile Yükseköğretim kanununda yapılan önemli yasal düzenlemeler

YÖK'ün girişimleriyle TBMM Genel Kurulunda kabul edilen yasal düzenleme kapsamında; **doçentlik başvuru ve sınavlarının** yılda ikiden fazla yapılması, açıköğretim fakültelerinde artan gelirin doktoralı insan yetiştirilmesi için aktarılması, 50/d'li araştırma görevlilerinin mezuniyetleri sonrasında kadroları

ile ilişkilerinin altı ay daha devam etmesi, **disiplin suçlarının yeniden düzenlenerek** bazı eylemlerin suç olmaktan çıkarılması, **intihalin ise ağırlaştırılması** gibi çok önemli yapısal değişiklikler hayata geçirildi.

17**Vakıf Yükseköğretim Kurumlarına yönelik önemli yasal düzenlemeler**

Vakıf üniversitelerinde çalışan öğretim elemanlarına ödenen ücretin devlet üniversitelerindeki **emsallerinden düşük olmaması**, bu üniversitelerdeki öğretim üyelerinin de belli bir yıl şartına bağlı olarak **yeşil pasaport alabilmesi**, **teminat fonunun getirilmesi** gibi toplumun ve bu üniversitelerde çalışan öğretim elemanlarının beklentisini karşılayan maddeler de yer aldı. Ayrıca “öğrenci dostu YÖK” sayesinde vakıf üniversitelerinin öğrenci **burslandırma oranı yüzde 10’dan 15’e** çıkarılarak 12 bin öğrenci daha ücretsiz okuyabilme imkânına kavuştu.

18**Türk Yükseköğretim Sistemine ilk defa “birlikte iş yapma modeli” kazandırıldı**

“Yeni YÖK”ün girişimi ile Türk yükseköğretimi yeni bir model daha kazandı. Artık alanında öne çıkmış üniversiteler, stratejik konularda **ortak Ar-Ge yapacak** ve kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanımı sağlanacak. İlk olarak Gazi, Ankara ve Orta Doğu Teknik Üniversiteleri işbirliği için “**Nörobilim ve Nöroteknoloji Ortak Uygulama ve Araştırma Merkezi**” (NÖROM) kuruldu.

19**Araştırmanın önünü açacak yeni düzenlemeler**

YÖK, uzun süredir üzerinde çalıştığı “**Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Yönetmeliği**”nde, proje değerlendirmesi yapacak uzmanlara ücret ödenmesi, uluslararası projelere katkı payı ödenebilmesi, projelerin ve kaynak aktarımının etkin, ekonomik ve verimli kullanılabilmesi için köklü değişiklikler gerçekleştirdi.

20**Yabancı uyruklu akademisyen istihdamında kalite eksenli düzenlemeler**

Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanı İstihdamında kalite eksenli değişikliklere gidildi. Üniversitelerin hazırlık sınıflarında görev yapacak yabancı uyruklu öğretim elemanlarının “**dil öğretimi tecrübesi**”ne sahip olması şartı getirildi. Ayrıca hazırlık sınıfı dışındaki programlarda ders verecek olanlarda **da akademik tecrübe ve başarı aranması** kararı alındı.

21**Yeni YÖK’ün yetki devri süreci devam ediyor: Eğitim Fakültelerinin müfredatlarına yönelik tarihi karar**

Yeni YÖK’ün yetki devri kapsamında, Eğitim/Eğitim Bilimleri Fakültelerindeki öğretmenlik lisans programlarındaki derslerin, müfredatların ve kredilerin belirlenmesine ilişkin **yetki** bütünüyle üniversitelere devredildi.

22**Fen ve Mühendislik öğrencilerinin sanayi eğitimi için teşvik ve destek**

Hükümetin destek ve aktardığı kaynaklar ile, 2019-2020 eğitim ve öğretim yılının güz dönemi için 24 devlet üniversitesinde fen ve mühendislik lisans programlarında öğrenim gören **3.679 öğrenciye sanayi eğitimi görmeleri için destek** verildi.

23**OSB'lerde bulunan MYO'lara büyük maddi destek**

Yine Hükümetin desteği ile, 2019-2020 yılında OSB içinde kurulan 11 MYO'nun imalat ve lojistik sektörüyle ilgili 16 farklı programında öğrenim gören toplam **2.839 öğrenciye** genel okul bütçesinin dışında öğrenci başına ortalama **5.000 TL tutarında eğitim desteği** verildi.

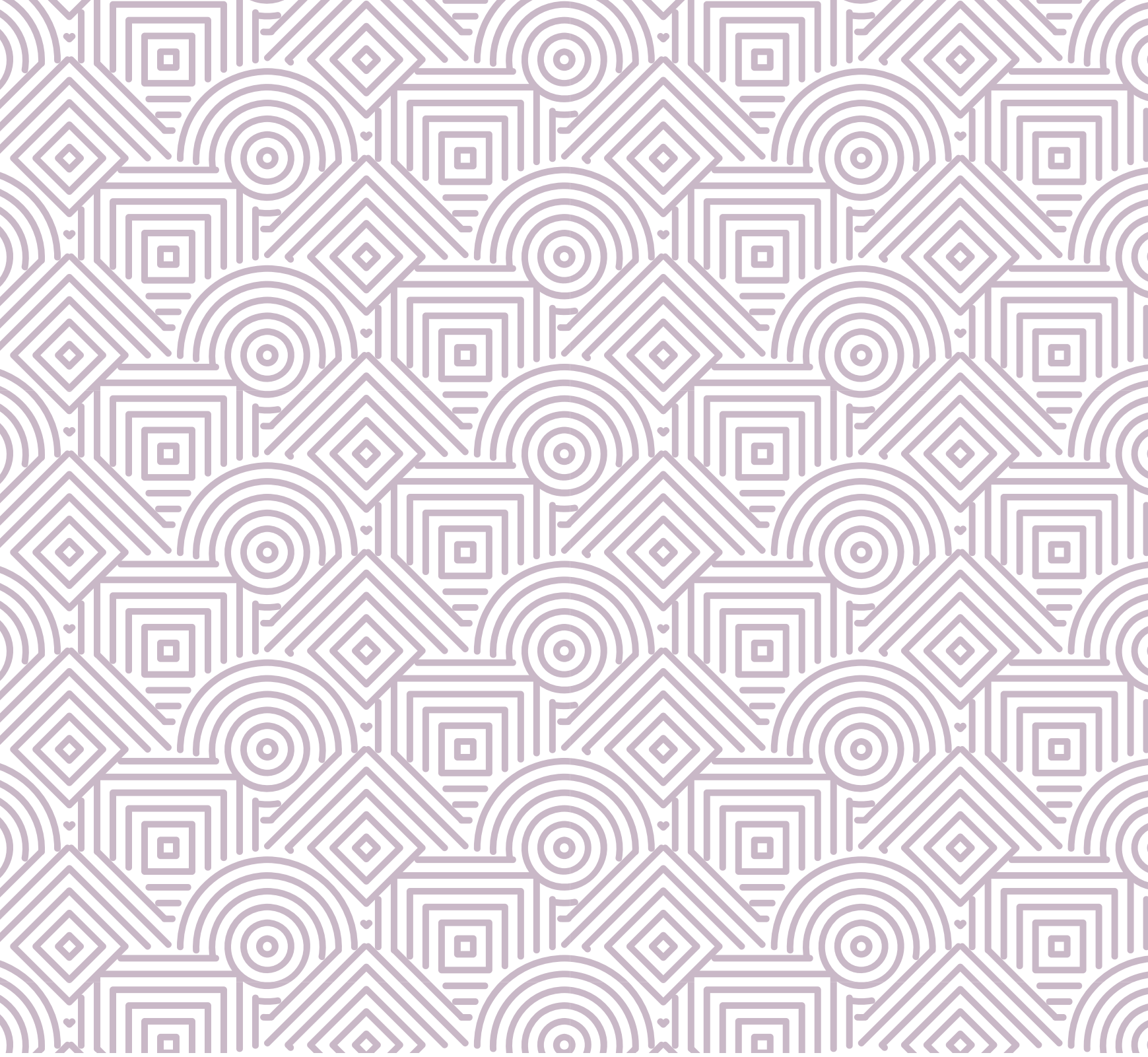
24**Klinik branşlarda (Tıp) anadal ve yandal uzmanlıkları dışında ilk defa lisansüstü programlar açılmaya başlandı.**

Bu düzenleme ile yetkinlikleri artırılmış uzman hekimler klinik bilimlerde eğitim ve öğretim ile bilimsel faaliyetlerde **kalite çitasını yükselteceklerdir**. Bu programlar bilimin ve teknolojinin gerekliliklerine uygun şekilde **disiplinlerarası olma özelliği** taşımaktadır.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 06539 Bilkent / Ankara-Türkiye
Telefon: +90 (312) 298 70 00 **Faks:** +90 (312) 266 47 59
www.yok.gov.tr

9 772458 929004